UFFIZJ DELLA SETTIMANA SANTA CON ALCUNE NECESSARIE...

UFFIZJ

DELLA

SETTIMANA SANTA

CON ALCUNE ANNOTAZIONI
E RUBRICHE ITALIANE A COMODO
SPECIALMENTE DE' LAICI

FIRENZE
TIPOGRAFIA FRATICELLI
1860

UFFIZJ

DELLA

SETTIMANA SANTA

CON ALCUNE NECESSARIE ANNOTAZIONI
E RUBRICHE ITALIANE A COMODO
SPECIALMENTE DE' LAICI

FIRENZE
TIPOGRAFIA FRATICELLI
1859

AL LETTORE

Questa santa Settimana, in cui ebbe il suo compimento l'umana Redenzione, fu dalla Santa Madre Chiesa consacrata ad onorare i misterj della passione, morte e sepoltura di nostro Signor Gesù Cristo: e a rappresentarli agli occhi e alla mente de' Fedeli furono da essa ordinati Riti solenni e Cerimonie particolari.

E poichè alle medesime invita la Chiesa non solamente il Clero, ma altresì i Fedeli d'ogni condizione, si rendeva perciò necessario, che nel ristampare gli Offizj che vi si cantano, e le Cerimonie che vi si osservano, si apponessero delle note, che ai meno istruiti ne agevolassero l' intelligenza e ne facessero comprender meglio lo spirito.

Questo è dunque quello che abbiamo praticato per la presente edizione, sperando di aver così sodisfatto al pio desiderio e all'utilità de' devoti.

DOMENICA DELLE PALME

INTRODUZIONE

Il Giorno dagli Ebrei detto *Primo dal Sabato*, cioè dopo il Sabato, corrisponde alla nostra Domenica. In tal dì fece G. Cristo la solenne entrata in Gerosolima, predetta già dal Profeta Zaccaria. La S. Chiesa ha perciò destinato questo Giorno del Signore a celebrare la memoria del medesimo trionfante ingresso: e per rappresentarlo in qualche maniera a'suoi Fedeli, giacchè gli Ebrei uscirongli incontro con palme e rami di alberi in mano, benedice alcuni rami e palme, ed ordina il Clero in processione.

Finita Terza, e fatta, giusta il solito, l'aspersione dell' acqua benedetta, il Sacerdote vestito di Piviale violaceo, oppure senza Pianeta, con Ministri similmente vestiti, và a benedire i rami di Palma, di Olivo, o di altri alberi posti in mezzo all'Altare, ovvero nel corno dell' Epistola; e primieramente dal Coro si canta l'Antifona.

Hosanna filio David: benedictus, qui venit in nomine Domini. O Rex Israel: Hosanna in excelsis.

Hosanna, *ovvero*, Hosanana *è voce di allegrezza usata dagli Ebrei; e significa qui con le' altre parole, che seguono:* Signore per tua grazia salva il Figlio di David. *Ispirato da Dio il Popolo Ebreo in tal congiuntura confessò Gesù Cristo per discendente dalla Regia Stirpe di David; e per il vero Messia.*

Il Sacerdote stando in piedi dalla parte dell' Epistola, senza voltarsi al Popolo, dice in tuono dell' Orazione feriale.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

ORAZIONE

Deus, quem diligere, et amare, justitia est; ineffabilis gratiæ tuæ in nobis dona multiplica: et qui fecisti nos in morte Filii tui sperare, quæ credimus; fac nos, eodem resurgente, pervenire quo tendimus. Qui tecum vivit, et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Il Suddiacono và a cantare nel luogo solito la seguente Lezione in tuono dell' Epistola, ed in fine bacia la mano del Sacerdote.

Lectio libri Exodi
Cap. 15. *et* 16.

In diebus illis: Venerunt filii Israel in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum, et septuaginta palmæ: et castrametati sunt juxta aquas. Profectique sunt de Elim, et venit omnis multitudo filiorum Israel in desertum Sin, quod est inter Elim, et Sinai, quintodecimo die mensis secundi, postquam egressi sunt de terra Ægypti. Et murmuravit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysen, et Aaron in solitudine. Dixeruntque filii Israel ad eos: Utinam mortui essemus per manum Domini in terra Ægypti, quando sedebamus super ollas carnium, et comedebamus panem in saturitate! Cur eduxistis nos in desertum istud, ut occideretis omnem multitudinem fame? Dixit autem Dominus ad Moysen: Ecce ego pluam vobis panes de cælo: egrediatur populos, et colligat quæ sufficiunt per singulos dies: ut tentem eum, utrum ambulet in lege mea, an non. Die autem sexto parent, quod inferant: et sit duplum, quam colligere solebant per singulos dies. Dixeruntque Moyses, et Aaron ad omnes filios Israel: Vespere scietis, quod Domi-

nus eduxerit vos de terra Ægypti: et mane videbitis gloriam Domini.

In questa Lezione si racconta la fuga del Popolo Ebreo dall'Egitto; e il suo riposo sotto le piante di palme, presso delle acque per dissetarsi. Si parla della mormorazione di questo Popolo ingrato; e delle promesse fattegli da Dio per mezzo di Mosè: sono maggiori le Divine promesse fatte a chiunque di noi fugge dal Vizio, e s' incammina per la Via della Virtù.

Si canta poi il Graduale.

Ciò che dal Coro cantavasi anticamente allorchè il Diacono saliva per i gradi dell'Ambone, o Pulpito, ove cantava il Vangelo, dicevasi Graduale.

℟. Collegerunt Pontifices, et Pharisæi Concilium, et dixerunt: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit ? Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum: * Et venient Romani, et tollent nostrum locum, et gentem.

℣. Unus autem ex illis, Caiphas nomine, cum esset Pontifex anni illius, prophetavit, dicens: Expedit vobis, ut unus moriatur homo pro populo, et non tota gens pereat. Ab illo ergo die cogitave-

runt interficere eum, dicentes. Et venient ec.

Ovvero altro Responsorio.

℟. In monte Oliveti oravit ad Patrem: Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste, * Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma: fiat voluntas tua.

℣. Vigilate, et orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem ec.

Mentre si canta il ℟. il Diacono pone il libro degli Evangelj sopra l'Altare. presenta la Navicella al Sacerdote, il quale prende l' incenso, e lo pone nel turibolo. Il Diacono dice di poi: Munda cor meum, *ed avendo preso il Libro dall'Altare, dimanda la benedizione al Sacerdote: indi tenendo il Suddiacono il Libro aperto in mezzo a due Accoliti co' Candelieri accesi, fa il segno della Croce sopra il Libro, l' incensa, canta l'Evangelio giusta il solito, ed alla fine di esso il Suddiacono presenta a baciare il Libro al Sacerdote, il quale viene parimente incensato dal Diacono.*

Sequentia S. Evangelii secundum Matthæum. *Cap.* 21.

In illo tempore: Cum appropinquasset

Jesus Jerosolymis, et venisset Bethphage ad montem Oliveti, tunc misit duos discipulos suos, dicens eis: Ite in Castellum, quod contra vos est, et statim invenietis asinam alligatam, et pullum cum ea: solvite, et adducite mihi: et si quis vobis aliquid dixerit dicite, quia Dominus his opus habet, et confestim dimittet eos. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur, quod dictum est per Prophetam dicentem: Dicite filiæ Sion: ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam, et pullum, filium subjugalis. Euntes autem discipuli fecerunt, sicut præceperat illis Jesus: Et adduxerunt asinam, et pullum: et imposuerunt super eos vestimenta sua, et eum desuper sedere fecerunt. Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via: alii autem cædebant ramos de arboribus, et sternebant in via: turbæ autem, quæ præcedebant, et quæ sequebantur, clamabant dicentes: Hosanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini.

Racconta questo Santo Vangelo tutte le circostanze dell' ingresso festoso del Redentore in Gerosolima.

Dopo si benedicono i Rami.

In alcuna delle seguenti orazioni fassi menzione dell' Arca di Noè, e della Colomba, che ritornò in quella col ramo d' olivo in segno del perdono, e pace concessa al Genere umano; la qual pace implora la S. Madre Chiesa a' suoi Figli: pace e salute sì dello spirito che del corpo.

Il Sacerdote all' Altare dal canto dell' Epistola dice in tuono di Orazione feriale.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

ORAZIONE

Auge fidem in te sperantium, Deus, et supplicum preces clementer exaudi: veniat super nos multiplex misericordia tua: bene ✠ dicantur et hi palmites palmarum, seu olivarum: et sicut in figura Ecclesiæ multiplicasti Noe egredientem de arca, et Moysen exeuntem de Ægypto cum filiis Israel: ita nos portantes palmas, et ramos olivarum, bonis actibus occurramus obviam Christo: et per ipsum in gaudium introeamus æternum. Qui tecum vivit, et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus.

Qui muta la voce in tuono di Prefazione feriale.

Per omnia sæcula sæculorum.
℟. Amen.
℣. Dominus vobiscum.
℟. Et cum spiritu tuo.
℣. Sursum corda.
℟. Habemus ad Dominum.
℣. Gratias agamus Domino Deo nostro.
℟. Dignum et justum est.

Vere dignum, et justum est, æquum et salutare, nos tibi semper, et ubique gratias agere, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, qui gloriaris in consilio sanctorum tuorum. Tibi enim serviunt creaturæ tuæ, quia te solum auctorem et Deum cognoscunt; et omnis factura tua te collaudat, et benedicunt te Sancti tui. Quia illud magnum Unigeniti tui nomen coram regibus, et potestatibus, hujus sæculi libera voce confitentur. Cui assistunt Angeli, et Archangeli, Throni, et Dominationes: cumque omni militia cælestis exercitus, hymnum gloriæ tuæ concinunt, sine fine dicentes:

E si canta Sanctus *dal* Coro.

Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth. Pleni sunt cæli, et terra gloria tua: Hosanna in excelsis: Benedi-

ctus, qui venit in nomine Domini: Hosanna in excelsis.

Il Sacerdote.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

ORAZIONE

Petimus, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, ut hanc creaturam olivæ, quam ex ligni materia prodire jussisti, quamque columba rediens ad arcam proprio pertulit ore, bene✠dicere, et sancti✠ficare digneris, ut quicumque ex ea receperint, accipiant sibi protectionem animæ, et corporis: fiatque, Domine, nostræ salutis remedium, tuæ gratiæ sacramentum. Per Dominum etc. ℟. Amen.

ORAZIONE

Deus, qui dispersa congregas, et congregata conservas: qui populis obviam Jesu ramos portantibus benedixisti: Bene✠dic etiam hos ramos palmæ, et olivæ, quos tui famuli ad honorem nominis tui fideliter suscipiunt: ut in quemcumque locum introducti fuerint, tuam benedictionem habitatores loci illius consequantur: et omni adversitate effugata, dextera tua protegat, quos redemit Jesus

Christus Filius tuus Dominus noster: Qui tecum vivit, et regnat etc. ℟. Amen.

ORAZIONE

Deus, qui miro dispositionis ordine ex rebus etiam insensibilibus dispensationem nostræ salutis ostendere voluisti: da quæsumus, ut devota tuorum corda fidelium salubriter intelligant, quid mystice designet in facto, quod hodie cælesti lumine afflata, Redemptori obviam procedens, palmarum, atque olivarum ramos vestigiis ejus turba substravit. Palmarum igitur rami de mortis principe triumphos expectant: surculi vero olivarum spiritualem unctionem advenisse quodammodo clamant. Intellexit enim jam tunc illa hominum beata multitudo præfigurari, quia Redemptor noster humanis condolens miseriis, pro totius mundi vita cum mortis principe esset pugnaturus, ac moriendo triumphaturus. Et ideo talia obsequens administravit, quæ in illis et triumphos victoriæ, et misericordiæ pinguedinem declararent. Quod nos quoque plena fide et factum, et significatum retinentes, te Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, per eumdem Dominum nostrum Jesum Christum suppliciter exora-

mus; ut in ipso, atque per ipsum, cujus nos membra fieri voluisti, de mortis imperio victoriam reportantes, ipsius gloriosæ resurrectionis participes esse mereamur. Qui tecum vivit, et regnat etc. ℟. Amen.

ORAZIONE

Deus, qui per olivæ ramum, pacem terris columbam nuntiare jussisti: præsta quaesumus; ut hos olivæ, cæterarumque arborum ramos, cælesti bene✠dictione sanctifices, ut cuncto populo tuo proficiant ad salutem. Per Christum etc.

ORAZIONE

Bene✠dic, quæsumus Domine, hos palmarum, seu olivarum ramos: et præsta, ut quod populus tuus in tui venerationem hodierna die corporaliter agit, hoc spiritualiter summa devotione perficiat, de hoste victoriam reportando, et opus misericordiæ summopere diligendo. Per Dominum etc.

Quivi il Celebrante mette l' Incenso nel turibolo: asperge tre volte i rami coll'acqua benedetta, dicendo l'Antifona, Asperges me, *senza canto, e senza Salmo: l'incensa tre volte, e poi dice:*

℣. Dominus vobiscum.
℟. Et cum spiritu tuo.

ORAZIONE

Deus, qui Filium tuum Jesum Christum Dominum nostrum pro salute nostra in hunc mundum misisti, ut se humiliaret ad nos, et nos revocaret ad te: cui etiam, dum Jerusalem veniret, ut adimpleret Scripturas, credentium populorum turba, fidelissima devotione vestimenta sua cum ramis palmarum in via sternebant: Præsta quæsumus, ut illi fidei viam præparemus, de qua, remoto lapide offensionis, et petra scandali, frondeant apud te opera nostra justitiæ ramis: ut ejus vestigia sequi mereamur; Qui tecum vivit, etc. ℟. Amen.

DISTRIBUZIONE, E PROCESSIONE DELLE PALME

Errano coloro, che credono le nostre Processioni derivate da quelle de' Gentili: la Sacra Scrittura, e i SS. Evangelj ne dierono a noi l'esempio. Quella ordinata da Dio per accompagnare l' Arca, come leggesi in Giosuè al Capo III. e più espressamente al Capo VI. de'giramenti fatti intorno a Gerico, e l'altra di Salomone raccontata nel Lib. III de' Re c. 8. sono i primi modelli della processione. Questa poi che fa oggi la S. Chiesa ne ricevette la norma da quella che nel

giorno medesimo fè Cristo Nostro Signore co' suoi Discepoli, accompagnato dalle Turbe co' rami di palme ed olivo; partendo da Betfage villaggio alle radici dell' Oliveto, lontano da Gerusalemme 1875. passi, fino al Tempio.

Compita la benedizione, il più degno del Clero va all' Altare, e dà un ramo benedetto al Celebrante, il quale nè s' inginocchia, nè gli bacia la mano. Il Celebrante poi nel mezzo dell' Altare voltandosi verso il popolo distribuisce i rami, e primieramente a quello, da cui lo ha ricevuto; indi al Diacono, e Suddiacono, ed altri Ecclesiastici, e finalmente al popolo. Tutti quelli, che li ricevono, piegano il ginocchio, e baciano il ramo, e la mano del Celebrante, eccettuati i Prelati, se vi fossero. Nel cominciarsi la distribuzione, il Coro canta le segg. Antifone.

Pueri Hebræorum portantes ramos olivarum obviaverunt Domino, clamantes, et dicentes: Hosanna in excelsis.

Altra Antif. Pueri Hebræorum vestimenta prosternebant in via, et clamabant dicentes: Hosanna filio David: benedictus, qui venit in nomine Domini.

Si ripetono le dette Antifone, finchè

sia terminata la distribuzione. Indi il Sacerdote dice.

ORAZIONE

Omnipotens sempiterne Deus, qui Dominum nostrum Jesum Christum super pullum asinæ sedere fecisti, et turbas populorum vestimenta, vel ramos arborum in via sternere, et Hosanna decantare in laudem ipsius docuisti: da quæsumus, ut illorum innocentiam imitari possimus, et eorum meritum consequi mereamur: Per eundem Christum etc. ℟. Amen.

Si fa dopo la Processione, ma primieramente il Celebrante pone l'incenso nel turibolo, ed il Diacono voltandosi al Popolo dice: Procedamus in pace: *Risponde il Coro:* In nomine Christi, Amen. *Va innanzi quello, che porta l' incensiere fumante, vien dopo il Suddiacono parato, portando la Croce in mezzo a due Accoliti con candelieri e candele accese: siegue il Clero per ordine; vien in ultimo il Celebrante col Diacono a sinistra: e tutti portano de' rami in mano, e si cantano le seguenti Antifone, tantochè dura la Processione.*

Cum appropinquaret Dominus Jerosolimam, misit duos ex discipulis dicens:

Ite in Castellum quod contra vos est: et invenietis pullum asinæ alligatum, super quem nullus hominum sedit: solvite, et adducite mihi. Si quis vos interrogaverit, dicite: Opus Domino est. Solventes adduxerunt ad Jesum: et imposuerunt illi vestimenta sua, et sedit super eum: alii expandebant vestimenta sua in via: alii ramos de arboribus sternebant: et qui sequebantur, clamabant: Hosanna, benedictus, qui venit in nomine Domini: benedictum regnum patris nostri David: Hosanna in excelsis: miserere nobis, fili David.

Altra Antif. Cum audisset populus, quia Jesus venit Hierosolymam, acceperunt ramos pa marum: et exierunt ei obviam, et clamabant pueri, dicentes: Hic est, qui venturus est in salutem populi. Hic est salus nostra, et redemptio Israel. Quantus est iste, cui Throni, et Dominationes occurrunt! Noli timere, filia Sion: ecce Rex tuus venit tibi, sedens super pullum asinæ, sicut scriptum est: Salve Rex fabricator mundi, qui venisti redimere nos.

Altra Antif. Ante sex dies solemnis Paschæ, quando venit Dominus in civi-

tatem Jerusalem, occurrerunt ei pueri: et in manibus portabant ramos palmarum, et clamabant voce magna, dicentes: Hosanna in excelsis: benedictus, qui venisti in multitudine misericordiæ tuæ: Hosanna in excelsis.

Altra Antif. Occurrunt turbæ cum floribus, et palmis Redentori obviam: et victori triumphanti digna dant obsequia: Filium Dei ore gentes prædicant: et in laudem Christi voces tonant per nubila: Hosanna in excelsis.

Altra Antif. Cum Angelis, et pueris fideles inveniamur, triumphatori mortis clamantes: Hosanna in excelsis.

Altra Antif. Turba multa, quæ convenerat ad diem festum, clamabat Domino: Benedictus, qui venit in nomine Domini: Hosanna in excelsis.

Al ritorno della Processione due, o quattro Cantori entrano in Chiesa, e chiusane la porta, stando colla faccia voltata alla Processione, cominciano a cantare i due versi del Gloria, laus, et honor. *Il Sacerdote con gli altri fuori della Chiesa li ripetono. Dipoi quelli, che sono dentro cantano i versi seguenti, o tutti, o parte, come parrà bene, e*

quelli, che stanno fuori, ad ogni due versi ripetono: Gloria, laus, *come nel principio*.

Gloria, laus, et honor, tibi sit, Rex Christe Redemptor:
Cui puerile decus prompsit Hosanna pium.
Israel es tu Rex, Davidis et inclyta proles:
Nomine qui in Domini, Rex benedicte venis.
Il Coro ℟. Gloria, laus etc.
I Cantori Cœtus in excelsis te laudat cœlicus omnis:
Et mortalis homo, et cuncta creata simul.
Il Coro ℟. Gloria, laus etc.
I Cantori Plebs Hebræa tibi cum palmis obvia venit:
Cum prece, voto, hymnis, adsumus ecce tibi.
Il Coro ℟. Gloria, laus etc.
I Cantori Hi tibi passuro solvebant munia laudis:
Nos tibi regnanti pangimus ecce melos.
Il Coro ℟. Gloria, laus etc.
I Cantori Hi placuere tibi, placeat devotio nostra:

Rex bone, Rex clemens, cui bona cuncta placent.

Il Coro ℟. Gloria, laus etc.

Il Suddiacono coll' asta della Croce batte alla porta; la porta tosto si apre, e la Processione entra nella Chiesa cantando.

℟. Ingrediente Domino in sanctam civitatem, Hebræorum pueri resurrectionem vitæ prænuntiantes, * Cum ramis palmarum Hosanna clamabant in excelsis.

℟. Cum audisset populus, quod Jesus veniret Hierosolymam, exierunt obviam ei. Cum ramis etc.

E non si dice Gloria Patri.

Si celebra dipoi la Messa ed i rami si tengono in mano solamente, quando si canta la Passione, ed il Vangelo.

ALLA MESSA

Stazione a S. Gio. in Laterano.

Dall' ingresso a guisa di trionfante passò tosto il Redentore alla tristezza, ed alle lacrime in rimirar Gerusalemme, la sua ingratitudine, la sua ostinazione, ed insieme l' ultima sua rovina.

INTROITO

Domine, ne longe facias auxilium tuum a me, ad defensionem meam aspice: libera me de ore leonis, et a cornibus unicornium humilitatem meam.

Salmo. Deus, Deus meus respice in me, quare me dereliquisti? longe a salute mea verba delictorum meorum.

Domine, ne longe etc.

ORAZIONE

Omnipotens sempiterne Deus, qui humano generi ad imitandum humilitatis exemplum, Salvatorem nostrum carnem sumere, et crucem subire fecisti: concede propitius, ut et patientiæ ipsius habere documenta, et resurrectionis consortia mereamur. Per eumdem Dominum etc.

Non si dice, che questa sola Orazione.

Lectio Epistolæ beati Pauli Apostoli ad Philippenses.

Cap. 2. 5.

Fratres, Hoc enim sentite in vobis, quod et in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo. Humiliavit semetip-

sum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis. Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen: ut in nomine Jesu omne genuflectatur, *(qui s'inginocchia)* cælestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.

In questa Epistola persuade S. Paolo i fedeli della Città di Filippi, che Cristo non si usurpò già l'eguaglianza con Dio, avendo Egli la forma, e natura Divina: eppure fatto Uomo prese la similitudine di servo: si umiliò, ed abbassò cotanto, che quale infame morì sulla Croce. Ma da questo profondo abbassamento il Divin Padre lo esaltò alla medesima sua grazia; e volle che al nome di Gesù s' inginocchiassero le celesti Potestà, e le terrene, e le infernali; insegnando a noi, che chi umiliasi verrà esaltato.

Graduale. Tenuisti manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me: et cum gloria assumpsisti me.

℣. Quam bonus Israel Deus rectis corde! mei autem pene moti sunt pedes,

pene effusi sunt gressus mei: quia zelavi in peccatoribus, pacem peccatorum videns.

Tratto. Deus, Deus meus respice in me: quare me dereliquisti?

℣. Longe a salute mea verba delictorum meorum.

℣. Deus meus, clamabo per diem, nec exaudies: in nocte, et non ad insipientiam mihi.

℣. Tu autem in sancto habitas, laus Israel.

℣. In te speraverunt patres nostri: speraverunt, et liberasti eos.

℣. Ad te clamaverunt, et salvi facti sunt: in te speraverunt, et non sunt confusi.

℣. Ego autem sum vermis, et non homo; opprobrium hominum, et abjectio plebis.

℣. Omnes, qui videbant me, aspernabantur me: locuti sunt labiis, et moverunt caput.

℣. Speravit in Domino, eripiat eum: salvum faciat eum, quoniam vult eum.

℣. Ipsi vero consideraverunt, et conspexerunt me: diviserunt sibi vestimenta

mea, et super vestem meam miserunt sortem.

℣. Libera me de ore leonis; et a cornibus unicornium humilitatem meam.

℣. Qui timetis Dominum, laudate eum: universum semen Jacob magnificate eum.

℣. Annuntiabitur Domino generatio ventura: et annuntiabunt cæli justitiam ejus.

℣. Populo qui nascetur, quem fecit Dominus.

La voce Tratto *deriva dalla parola latina* Tractim: *e qui vuol significare Cantilena continovata, dolce lamentevole: perciò ne' giorni lieti si surroga al Tratto l'Alleluja.*

Si comincia la Passione assolutamente, senza il Munda cor meum, *senza dimandare la benedizione, senza lumi, e senza incenso. Non si dice* Dominus vobiscum, *nè si risponde* Gloria tibi Domine, *nè il Celebrante nè il Diacono segnano colla Croce sè stessi, o il libro. Il che si osserva in tutti gli altri giorni, quando si legge la Passione.*

Passio Domini Nostri Jesu Christi secundum Mattheum.

Cap. 26. 27.

In illo tempore: Dixit Jesus discipulis suis: ✠ Scitis quia post biduum Pascha fiet, et Filius hominis tradetur, ut crucifigatur. *C.* Tunc congregati sunt principes sacerdotum, et seniores populi, in atrium principis sacerdotum, qui dicebatur Caiphas: et consilium fecerunt, ut Jesum dolo tenerent, et occiderent. Dicebant autem: *S.* Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo. *C.* Cum autem Jesus esset in Bethania in domo Simonis leprosi, accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi, et effudit super caput ipsius recumbentis. Videntes autem discipuli, indignati sunt, dicentes: *S.* Ut quid perditio hæc? Potuit enim istud venumdari multo, et dari pauperibus. *C.* Sciens autem Jesus, ait illis: ✠ Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me. Nam semper pauperes habetis vobiscum: me autem non semper habetis. Mittens enim hæc unguentum hoc in Corpus meum, ad sepeliendum me fecit. Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Evan-

gelium in toto mundo, dicetur, et quod hæc fecit in memoriam ejus. *C*. Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Judas Iscariotes, ad principes sacerdotum, et ait illis: *S*. Quid vultis mihi dare, et ego vobis eum tradam? *C*. At illi constituerunt ei triginta argenteos. Et exinde quærebat opportunitatem, ut eum traderet. Prima autem die Azymorum accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes: *S*. Ubi vis, paremus tibi comedere Pascha? *C*. At Jesus dixit: ✠ Ite in civitatem ad quemdam, et dicite ei: Magister dicit: Tempus meum prope est, apud te facio Pascha cum discipulis meis. *C*. Et fecerunt discipuli, sicut constituit illis Jesus, et paraverunt Pascha. Vespere autem facto, discumbebat cum duodecim discipulis suis. Et edentibus illis, dixit: ✠ Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est. *C*. Et contristati valde cœperunt singuli dicere: *S*. Numquid ego sum, Domine? *C*. At ipse respondens, ait: ✠ Qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet. Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo: væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei, si natus

non fuisset homo ille. *C.* Respondens autem Judas, qui tradidit eum, dixit: *S.* Numquid ego sum, Rabbi? *C.* Ait illi: ✠ Tu dixisti. *C.* Cœnantibus autem eis accepit Jesus panem, et benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, et ait: ✠ Accipite, et comedite: Hoc est Corpus meum. *C.* Et accipiens calicem, gratias egit, et dedit illis, dicens: ✠ Bibite ex hoc omnes. Hic est enim Sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Dico autem vobis: non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei. *C.* Et hymno dicto, exierunt in montem Oliveti. Tunc dicit illis Jesus: ✠ Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim: Percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis. Postquam autem resurrexero, præcedam vos in Galilæam. *C.* Respondens autem Petrus, ait illi: *S.* Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego numquam scandalizabor. *C.* Ait illi Jesus: ✠ Amen dico tibi, quia in hac nocte, antequam gallus cantet, ter me negabis. *C.* Ait illi Petrus: *S.* Etiam si oportuerit

me mori tecum, non te negabo. *C.* Similiter et omnes discipuli dixerunt. Tunc venit Jesus cum illis in villam, quæ dicitur Gethsemani, et dixit discipulis suis: ✠ Sedete hic, donec vadam illuc, et orem. *C.* Et assumpto Petro, et duobus filiis Zebedæi, cæpit contristari, et mœstus esse. Tunc ait illis: ✠ Tristis est anima mea usque ad mortem: Sustinete hic, et vigilate mecum. *C.* Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans, et dicens: ✠ Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste. Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu. *C.* Et venit ad discipulos suos, et invenit eos dormientes; et dicit Petro: ✠ Sic non potuisti una hora vigilare mecum ? Vigilate, et orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. *C.* Iterum secundo abiit, et oravit dicens: ✠ Pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua. *C.* Et venit iterum, et invenit eos dormientes; erant enim oculi eorum gravati. Et relictis illis, iterum abiit, et oravit tertio, eumdem sermonem dicens. Tunc venit ad discipulos suos, et dicit illis: ✠ Dormite jam et requiescite;

ecce appropinquavit hora, et Filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite, eamus: ecce appropinquavit, qui me tradet. *C.* Adhuc eo loquente, ecce Judas, unus de duodecim, venit, et cum eo turba multa cum gladiis, et fustibus, missi a principibus sacerdotum, et senioribus populi. Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: *S.* Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. *C.* Et confestim accedens ad Jesum, dixit: *S.* Ave, Rabbi. *C.* Et osculatus est eum: Dixitque illi Jesus. ✠ Amice, ad quid venisti? *C.* Tunc accesserunt, et manus injecerunt in Jesum, et tenuerunt eum. Et ecce unus ex his, qui erant cum Jesu, extendens manum, exemit gladium suum, et percutiens servum principis sacerdotum, amputavit auriculam ejus. Tunc aït illi Jesus: ✠ Converte gladium tuum in locum suum. Omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt. An putas, quia non possum rogare Patrem meum, et exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones Angelorum? Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia sic oportet fieri? *C.* In illa hora dixit Jesus turbis: ✠ Tamquam ad latronem existis

cum gladiis, et fustibus comprehendere me: quotidie apud vos sedebam docens in templo, et non me tenuistis. *C.* Hoc autem totum factum est, ut adimplerentur Scripturæ Prophetarum. Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt. At illi tenentes Jesum, duxerunt ad Caipham principem Sacerdotum, ubi Scribæ, et seniores convenerant. Petrus autem sequebatur eum a longe, usque in atrium principis sacerdotum: Et ingressus intro, sedebat cum ministris, ut videret finem. Principes autem sacerdotum, et omne concilium quærebant falsum testimonium contra Jesum, ut eum morti traderent: et non invenerunt, cum multi falsi testes accessissent. Novissime autem venerunt duo falsi testes, et dixerunt: *S.* Hic dixit: Possum destruere templum Dei, et post triduum reædificare illud. *C.* Et surgens princeps sacerdotum ait illi: *S.* Nihil respondens ad ea, quæ isti adversum te testificantur? *C.* Jesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi: *S.* Adjuro te, per Deum vivum, ut dicas nobis, si tu es Christus Filius Dei. *C.* Dicit illi Jesus: ✠ Tu dixisti. Veruntamen dico vobis, amodo videbitis Filium hominis sedentem a dextris

virtutis Dei, et venientem in nubibus cæli. *C.* Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens: *S.* Blasphemavit: quid adhuc egemus testibus ? ecce nunc audistis blasphemiam: quid vobis videtur ? *C.* At illi, respondentes, dixerunt: *S.* Reus est mortis. *C.* Tunc expuerunt in faciem ejus, et colaphis eum ceciderunt; alii autem palmas in faciem ejus dederunt, dicentes: *S.* Prophetiza nobis, Christe, quis est, qui te percussit ? *C.* Petrus vero sedebat foris in atrio: et accessit ad eum una ancilla, dicens: *S.* Et tu cum Jesu Galilæo eras. *C.* At ille negavit coram omnibus, dicens: *S.* Nescio, quid dicis. *C.* Exeunte autem illo januam, vidit eum alia ancilla, et ait his qui erant ibi: *S.* Et hic erat cum Jesu Nazareno. *C.* Et iterum negavit cum juramento: Quia non novi hominem. Et post pusillum accesserunt qui stabant, et dixerunt Petro: *S.* Vere et tu ex illis es: nam et loquela tua manifestum te facit. *C.* Tunc cœpit detestari, et jurare, quia non novisset hominem. Et continuo gallus cantavit. Et recordatus est Petrus verbi Jesu, quod dixerat: Priusquam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras,

flevit amare. Mane autem facto, consilium inierunt omnes principes sacerdotum et seniores populi adversus Jesum, ut eum morti traderent. Et vinctum adduxerunt eum, et tradiderunt Pontio Pilato præsidi. Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quod damnatus esset, pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus sacerdotum, et senioribus, dicens: *S.* Peccavi, tradens sanguinem justum. *C.* At illi dixerunt: *S.* Quid ad nos? Tu videris. *C.* Et projectis argenteis in templo, recessit: et abiens, laqueo se suspendit. Principes autem sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: S. Non licet eos mittere in corbonam; quia pretium sanguinis est. *C.* Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli in sepulturam peregrinorum. Propter hoc vocatus est ager ille, Haceldama, hoc est ager sanguinis, usque in hodiernum diem. Tunc impletum est, quod dictum est per Jeremiam Prophetam, dicentem: Et acceperunt triginta argenteos pretium appretiati, quem appretiaverunt a filiis Israel: et dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus. Jesus autem stetit ante Præsidem, et interrogavit

cum Præses, dicens: *S.* Tu es Rex Judæorum! *S.* Dicit illi Jesus: ✠ Tu dicis. *C.* Et cum accusaretur a principibus sacerdotum, et senioribus, nihil respondit. Tunc dicit illi Pilatus: *S.* Non audis, quanta adversum te dicunt testimonia? *C.* Et non respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur Præses vehementer. Per diem autem solemnem consueverat Præses populo dimittere unum vinctum, quem voluissent. Habebat autem tunc vinctum insignem, qui dicebatur Barabbas. Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: *S.* Quem vultis dimittam vobis, Barabbam, an Jesum qui dicitur Christus? *C.* Sciebat enim, quod per invidiam tradidissent eum. Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum uxor ejus dicens: *S.* Nihil tibi, et justo illi. Multa enim passa sum hodie per visum propter eum. *C.* Principes autem sacerdotum, et seniores persuaserunt populis, ut peterent Barabbam, Jesu vero perderent. Respondens autem Præses, ait illis: *S.* Quem vultis vobis de duobus dimitti? *C.* At illi dixerunt: *S.* Barabbam. *C.* Dicit illis Pilatus: *S.* Quid igitur faciam de Jesu, qui dicitur Christus? *C.* Dicunt omnes: *S.* Cru-

cifigatur. *C.* Ait illis Præses: *S.* Quid enim mali fecit? *C.* At illi magis clamabant, dicentes: *S.* Crucifigatur. *C.* Videns autem Pilatus, quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret, accepta aqua, lavit manus coram populo, dicens: *S.* Innocens ego sum a sanguine justi hujus; vos videritis. *C.* Et respondens universus populus, dixit: *S.* Sanguis ejus super nos, et super filios nostros. *C.* Tunc dimisit illis Barabbam; Jesum autem flagellatum tradidit eis, ut crucifigeretur. Tunc milites Præsidis suscipientes Jesum in prætorium, congregaverunt ad eum universam cohortem: et exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei, et plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput ejus, et arundinem in dextera ejus. Et genuflexo ante eum, illudebant ei, dicentes: *S.* Ave Rex Judæorum. *C.* Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, et percutiebant caput ejus. Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum chlamyde, et induerunt eum vestimentis ejus, et duxerunt eum, ut crucifigerent. Exeuntes autem, invenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem; hunc angariaverunt, ut tolleret Crucem ejus; et vene-

runt in locum, qui dicitur Golgotha, quod est Calvariæ locus. Et dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum. Et cum gustasset noluit bibere. Postquam autem crucifixerunt eum, diviserunt vestimenta ejus, sortem mittentes; ut impleretur, quod dictum est per Prophetam dicentem: Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem. Et sedentes, servabant eum. Et imposuerunt super Caput ejus causam ipsius scriptam: Hic est Jesus Rex Judæorum. Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones; unus a dextris, et unus a sinistris. Prætereuntes autem blasphemabant eum, moventes capita sua, et dicentes. S. Vah, qui destruis templum Dei, et in triduo illud reædificas; salva temetipsum. Si Filius Dei es, descende de Cruce. *C.* Similiter et Principes sacerdotum, illudentes cum Scribis et Senioribus, dicebant: *S.* Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere; si Rex Israel est, descendat nunc de Cruce, et credimus ei; confidit in Deo; liberet nunc, si vult eum; dixit enim: Quia Filius Dei sum. *C.* Idipsum autem et latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei. A sexta autem hora

tenebræ factæ sunt super universam terram, usque ad horam nonam. Et circa horam nonam clamavit Jesus voce magna, dicens: ✠ Eli, Eli, lammasabacthani? *C.* Hoc est: ✠ Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? *C.* Quidam autem illic stantes, et audientes, dicebant: *S.* Eliam vocat iste. *C.* Et continuo currens unus ex eis, acceptam spongiam implevit aceto, et imposuit arundini, et dabat ei bibere. Cæteri vero dicebant: *S.* Sine, videamus, an veniat Elias liberans eum. *C.* Jesus autem iterum clamans voce magna, emisit spiritum. (*Qui s'inginocchia, e si fa una breve pausa*). Et ecce velum Templi scissum est in duas partes, a summo usque deorsum, et terra mota est, et petræ scissæ sunt, et monumenta aperta sunt: et multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem ejus, venerunt in sanctam civitatem, et apparuerunt multis. Centurio autem, et qui cum eo erant, custodientes Jesum, viso terræmotu, et his quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes. *S.* Vere Filius Dei erat iste. *C.* Erant autem ibi mulieres multæ a longe, quæ secutæ erant Je-

sum a Galilæa, ministrantes ei: inter quas erat Maria Magdalene, et Maria Jacobi, et Joseph mater, et mater filiorum Zebedæi. Cum autem sero factum esset, venit quidam homo dives ab Arimathæa, nomine Joseph, qui et ipse discipulus erat Jesu. Hic accessit ad Pilatum, et petiit Corpus Jesu. Tunc Pilatus jussit reddi Corpus. Et accepto Corpore, Joseph involvit illud in Sindone munda. Et posuit illud in monumento suo novo, quod exciderat in petra. Et advolvit saxum magnum, ad ostium monumenti, et abiit. Erant autem ibi Maria Magdalene, et altera Maria, sedentes contra sepulchrum.

Terminato il Passio dicesi Munda cor meum. *Si domanda la benedizione: portasi l' incenso ma non i lumi, e s' incensa il Libro. Non si dice* Dominus vobiscum, *e non segnasi nè il Libro, nè la persona: ciò, che segue, si canta in tuono del Vangelo, e nel fine il Celebrante bacia il Vangelo, ed è incensato. Così nelle altre Passioni; eccettuato il Venerdì Santo.*

Altera autem die, quæ est post Parasceven, convenerunt principes sacerdo-

tum, et Pharisæi ad Pilatum, dicentes: Domine, recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc vivens: Post tres dies resurgam. Jube ergo custodiri sepulchrum usque in diem tertium, ne forte veniant discipuli ejus, et furentur eum, et dicant plebi: Surrexit a mortuis; et erit novissimus error pejor priore. Ait illis Pilatus: Habetis custodiam, ite custodite, sicut scitis. Illi autem abeuntes, munierunt sepulchrum, signantes lapidem cum custodibus.

Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cæli, et terræ, visibilium omnium, et invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei Unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia sæcula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, consubstantialem Patri: per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de cælis. *(Qui s'inginocchia)*. Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria virgine; Et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus, et sepultus est. Et resurrexit

tertia die, secundum Scripturas. Et ascendit in cælum: sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria judicare vivos, et mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum Dominum, et vivificantem, qui ex Patre, Filioque procedit. Qui cum Patre, et Filio simul adoratur, et conglorificatur: qui locutus est per Prophetas. Et unam sanctam Catholicam, et Apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum. Et vitam venturi sæculi. Amen.

Offertorio. Improperium expectavit cor meum, et miseriam; et sustinui qui simul mecum contristaretur, et non fuit; consolantem me quæsivi, et non inveni; et dederunt in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto.

Dall' antica consuetudine di offerirsi da' Fedeli in questa parte di Messa il pane, e il vino per uso del sacrificio fu detta Offertorio. È incerto quale de' tre Pontefici S. Gregorio Magno, S. Celestino, e S. Eutichiano introducesse il canto nell' Offertorio.

Segreta

Queste Orazioni si dicono con voce bassa e segretamente al pari del Canone; significando Gesù Cristo ascoso, allorquando gli Ebrei pensavano di ucciderlo.

Concede, quæsumus, Domine, ut oculis tuæ majestatis munus oblatum, et gratiam nobis devotionis obtineat, et effectum beatæ perennitatis acquirat. Per Dominum nostrum.

Prefazione della Croce.

Per omnia saæcula sæculorum. ℟. Amen.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

℣. Sursum corda.

℟. Habemus ad Dominum.

℣. Gratias agamus Domine Deo nostro.

℟. Dignum, et justum est.

Vere dignum et justum est, æquum, et salutare, nos tibi semper, et ubique gratias agere, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus. Qui salutem humani generis in ligno Crucis constituisti; ut unde mors oriebatur, inde vita resurgeret; et qui in ligno vincebat, in ligno

quoque vinceretur, per Christum Dominum nostrum. Per quem majestatem tuam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates, Cæli, Cælorumque Virtutes, ac beata Seraphim socia exultatione concelebrant. Cum quibus et nostras voces, ut admitti jubeas deprecamur, supplici confessione dicentes.

Sanctus, Sanctus, Sanctus *p.* 12.

Dicesi Prefazione perchè precede il Canone; ed è una Preparazione al Sacrificio.

Comunione. Pater, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum: fiat voluntas tua.

Orazione dopo la Comunione.

Per hujus, Domine, operationem mysterii, et vitia nostra purgentur, et justa desideria compleantur. Per Dominum.

Nelle Messe private si legge in fine il Vangelo Cum appropinquasset, *come si legge nella Benedizione delle Palme.*

LUNEDI' SANTO

Stazione a S. Prassede.

INTROITO

Iudica Domine nocentes me, expugna impugnantes me, apprehende arma, et scutum, et exurge in adjutorium meum Domine, virtus salutis meæ.

Salmo. Effunde frameam, et conclude adversus eos, qui persequuntur me: dic animæ meæ. Salus tua ego sum. Judica ec.

Da quæsumus, omnipotens Deus, ut qui in tot adversis ex nostra infirmitate deficimus; intercedente unigeniti Filii tui Passione, respiremus. Qui tecum vivit, et regnat.

Contro i Persecutori della Chiesa.

Ecclesiæ tuæ, quæsumus Domine, preces placatus admitte; ut destructis adversitatibus et erroribus universis, secura tibi serviat libertate. Per Dominum nostrum. ℟. Amen.

Ovvero per il Papa.

ORAZIONE

Deus omnium fidelium Pastor, et rector, famulum tuum N. quem Pastorem Ecclesiæ tuæ præesse voluisti, propitius respice: da ei quæsumus, verbo, et exemplo, quibus præest, proficere; ut ad vitam, una cum grege sibi credito, perveniat sempiternam. Per Dominum nostrum. ℟. Amen.

Non si dice la terza Orazione.

Lectio Isaiæ Prophetæ.

Cap. 50. 6.

In diebus illis dixit Isaias: Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico; retrorsum non abii. Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus; faciem meam non averti ab increpantibus, et conspuentibus in me. Dominus Deus auxiliator meus, ideo non sum confusus: ideo posui faciem meam ut petram durissimam, et scio, quoniam non confundar. Juxta est, qui justificat me, quis contradicet mihi? Stemus simul, quis est adversarius meus? Accedat ad me. Ecce Dominus Deus auxiliator meus: quis est, qui condemnet me? Ecce omnes quasi vestimentum conterentur; tinea

comedet eos. Quis ex vobis timens Dominum, audiens vocem servi sui? qui ambulavit in tenebris, et non est lumen ei, speret in nomine Domini, et innitatur super Deum suum.

In questa Lezione il Profeta annunzia una parte delle ingiurie sofferte dal Redentore nella sua passione; le percosse, gli schiaffi, gli sputi; e la Divina costanza nel soffrirle.

Graduale. Exurge Domine, et intende judicio meo, Deus meus, et Dominus meus in causam meam.

℣. Effunde frameam, et conclude adversus eos, qui me persequuntur.

Tratto. Domine, non secundum peccata nostra, quæ fecimus nos: neque secundam iniquitates nostras retribuas nobis.

℣. Domine ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum: cito anticipent nos misericordiæ tuæ, quia pauperes facti sumus nimis.

℣. *(Qui s' inginocchia)* Adjuva nos Deus salutaris noster; et propter gloriam nominis tui Domine, libera nos, et propitius esto peccatis nostris, propter nomen tuum.

✠ Sequentia sancti Evangelii secundum Joannem.

Cap. 12.

Ante sex dies Paschæ venit Jesus Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitavit Jesus. Fecerunt autem ei cœnam ibi: et Martha ministrabat. Lazarus vero unus erat ex discumbentibus cum eo. Maria ergo accepit libram unguenti nardi pretiosi, et unxit pedes Jesu, et extersit pedes ejus capillis suis: et domus impleta est ex odore unguenti. Dixit ergo unus ex discipulis ejus, Judas Iscariotes, qui erat eum traditurus: Quare hoc unguentum non veniit trecentis denariis, et datum est egenis? Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, et loculos habens, ea, quæ mittebantur, portabat. Dixit ergo Jesus: Sinite illam, ut in diem sepulturæ meæ servet illud. Pauperes enim semper habetis vobiscum: me autem non semper habetis. Cognovit ergo turba multa ex Judæis, quia illic esset: et venerunt, non propter Jesum tantum, sed ut Lazarum viderent, quem suscitavit a mortuis.

Si parla in questo S. Vangelo della

Maddalena che ungendo i capelli, e i piedi del Signore diè occasione di dare un cenno della sua Sepoltura. Dalla generosità affettuosa di questa penitente Sorella di Lazzaro resuscitato prese fomento l'avarizia del traditore Giuda Iscariota: dal di cui tradimento ha principio la passione dolorosa del Salvatore.

Offertorio. Eripe me de inimicis meis Domine: ad te confugi, doce me facere voluntatem tuam: quia Deus meus es tu.

Segreta

Hæc sacrificia nos, omnipotens Deus, potenti virtute mundatos, ad suum faciant puriores venire principium. Per Dominum nostrum.

Altra Segreta, contro i persecutori della Chiesa.

Protege, Domine, tuis Mysteriis servientes: ut divinis rebus inhaerentes, et corpore tibi famulemur, et mente. Per Dominum.

Ovvero per il Papa.

Oblatis, quæsumus, Domine, placare muneribus: et famulum tuum N. quem Pastorem Ecclesiæ tuæ præesse volusti, assidua protectione guberna. Per Dominum nostrum. ℟. Amen.

Prefazione della Croce, come nella Domenica delle Palme.

Comunione. Erubescant et revereantur simul, qui gratulantur malis meis: induantur pudore, et reverentia qui maligna loquuntur adversus me.

Dopo la Comunione.

Præbeant nobis, Domine, divinum tua sancta fervorem, quo eorum pariter et actu delectemur, et fructu. Per Dominum nostrum. ℟. Amen.

Altra contro i persecutori della Chiesa.

Quæsumus, Domine Deus noster: ut quos divina tribuis participatione gaudere, humanis non sinas subjacere periculis. Per Dominum nostrum. ℟. Amen.

Ovvero per il Papa.

Hæc nos, quæsumus Domine, divini sacramenti perceptio protegat: et famulum tuum N. quem Pastorem Ecclesiæ tuæ præesse voluisti, una cum commisso sibi grege, salvet semper, et muniat. Per Dominum nostrum. ℟. Amen.

Sopra del Popolo Orazione.

Humiliate capita vestra Deo.

Adjuva nos Deus salutaris noster: et ad beneficia recolenda, quibus nos instaurare dignatus es, tribue venire gaudentes. Per Dominum etc.

Nelle Messe solenni il Diacono genuflette, e volgendosi al Popolo dice ad alta voce: humiliate capita vestra Deo: *indi il Celebrante nel luogo medesimo canta l' orazione* Adjuva: *la quale dicesi Colletta, perchè si suppone che il popolo sia ivi raccolto.*

MARTEDI' SANTO

Stazione a S. Prisca.

Dall'Epistola VI. di S. Paolo a quelli di Galazia Provincia dell'Asia, in cui vuole che la gloria de' Cristiani sia nella Croce di Cristo, è ricavato il principio di questa Messa.

INTROITO

Nos autem gloriari oportet in cruce Domini nostri Jesu Christi: in quo est salus, vita, et resurrectio nostra; per quem salvati et liberati sumus.

Salmo. 66. Deus misereatur nostri, et benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos, et misereatur nostri.

Nos autem gloriari etc.

ORAZIONE

Omnipotens sempiterne Deus, da nobis ita Dominicæ passionis sacramenta peragere: ut indulgentiam percipere mereamur. Per eumdem etc.

La seconda Orazione è quella del Lunedì Santo, a p. 44.

Lectio Jeremiæ Prophetæ.

Cap. 11.

In diebus illis: Dixit Jeremias: Domine, demonstrasti mihi, et cognovi: tunc ostendisti mihi studia eorum. Et ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam: et non cognovi, quia cogitaverunt super me consilia, dicentes. Mittamus lignum in panem ejus, et eradamus eum de terra viventium, et nomen ejus non memoretur amplius. Tu autem Domine Sabaoth, qui judicas juste, et probas renes, et corda, videam ultionem tuam ex eis: tibi enim revelavi causam meam, Domine Deus meus.

Il Profeta Geremia predice la morte del Redentore, assomigliandolo ad un mansueto Agnello condotto al sacrifizio; e gli scellerati congressi de' Giudei per condannarlo.

Graduale. Ego autem, dum mihi molesti essent, induebam me cilicio, et humiliabam in jejunio animam meam, et oratio mea in sinu meo convertetur.

℣. Judica, Domine, nocentes me, expugna impugnantes me: apprehende arma, et scutum, et exurge in adjutorium mihi.

Passione di Gesù Cristo secondo S. Marco.

S. Marco fu il secondo degli Evangelisti. L'Evangelio, parola Greca vuol significare buono avviso. *Infatti non può esservi avviso migliore di quanto ha operato Gesù Cristo per la nostra Redenzione.*

Passio Domini nostri Jesu Christi secundum Marcum *Cap.* 14.

In illo tempore: Erat Pasca, et Azyma post biduum: et quærebant summi sacerdotes, et scribæ, quomodo Jesum dolo tenerent, et occiderent. Dicebant autem: *S.* Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo. *C.* Et cum esset Jesus Bethaniæ in domo Simonis leprosi, et recumberet, venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi, et fracto alabastro effudit super caput ejus. Erant autem quidam indigne ferentes intra semetipsos, et dicentes: *S.* Ut quid perditio ista unguenti facta est? Poterat enim unguentum istud venundari plus quam trecentis denariis, et dari pauperibus. *C.* Et fremebant in eam. Jesus autem dixit: ✠ Sinite eam; quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me. Semper

enim pauperes habetis vobiscum: et cum volueritis, potestis illis benefacere: me autem non semper habetis. Quod habuit hæc, fecit: prævenit ungere Corpus meum in sepulturam. Amen dico vobis: Ubicumque prædicatum fuerit Evangelium istud in universo mundo, et quod fecit hæc, narrabitur in memoriam ejus. *C.* Et Judas Iscariotes unus de duodecim abiit ad summos sacerdotes, ut proderet eum illis. Qui audientes, gavisi sunt: et promiserunt ei pecuniam se daturos. Et quærebat, quomodo illum opportune traderet. Et primo die Azymorum, quando Pascha immolabant, dicunt ei discipuli: *S.* Quo vis eamus, et paremus tibi, ut manduces Pascha ? *C.* Et mittit duos ex discipulis suis, et dicit eis: ✠ Ite in civitatem: et occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans, sequimini eum: et quocumque introierit, dicite domino domus quia magister dicit: Ubi est refectio mea, ubi Pascha cum discipulis meis manducem? Et ipse vobis demonstrabit cænaculum grande, stratum: et illic parate nobis. *C.* Et abierunt discipuli ejus, et venerunt in civitatem: et invenerunt, sicut dixerat illis, et paraverunt Pascha. Vespere autem

facto, venit cum duodecim. Et discumbentibus eis, et manducantibus, ait Jesus. ✠ Amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum. *C.* At illi cœperunt contristari, et dicere ei singulatim: *S.* Numquid ego? *C.* Qui ait illis: ✠ Unus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino. Et Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de eo: væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur. Bonum erat ei, si non esset natus homo ille. *C.* Et manducantibus illis, accepit Jesus panem: et benedicens fregit, et dedit eis, et ait: ✠ Sumite, Hoc est Corpus meum. *C.* Et accepto calice, gratias agens dedit eis: et biberunt ex illo omnes. Et ait illis: ✠ Hic est Sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur. Amen dico vobis, quia jam non bibam de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam novum in regno Dei. *C.* Et hymno dicto, exierunt in montem Olivarum. Et ait Jesus: ✠ Omnes scandalizabimini in me in nocte ista, quia scriptum est: Percutiam pastorem, et dispergentur oves: Sed postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam. *C.* Petrus autem ait illi:

S. Et si omnes scandalizati fuerint in te, sed non ego. *C*. Et ait illi Jesus: ✠ Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priusquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus. *C*. At ille amplius loquebatur: *S*. Et si oportuerit me simul commori tibi, non te negabo. *C*. Similiter autem et omnes dicebant. Et veniunt in prædium, cui nomen Gethsemani. Et ait discipulis suis. ✠ Sedete hic, donec orem. *C*. Et assumit Petrum, et Jacobum, et Joannem secum: et cæpit pavere, et tædere. Et ait illis: ✠ Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hic, et vigilate. *C*. Et cum processisset paululum, procedit super terram: et orabat, ut si fieri posset, transiret ab eo hora et dixit: ✠ Abba, Pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc a me: sed non quod ego volo, sed quod tu. *C*. Et venit, et invenit eos dormientes. Et ait Petro: ✠ Simon, dormis? Non potuisti una hora vigilare? Vigilate, et orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro vero infirma. *C*. Et iterum abiens oravit, eumdem sermonem dicens. Et reversus, denuo invenit eos dormientes, (erant enim

oculi eorum gravati), et ignorabant quid responderent ei. Et venit tertio; et ait illis: ✠ Dormite jam, et requiescite. Sufficit: venit hora: ecce, Filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite, eamus. Ecce, qui me tradet, prope est. *C*. Et, adhuc eo loquente, venit Judas Iscariotes, unus de duodecim, et cum eo turba multa cum gladiis et lignis a summis sacerdotibus, et scribis, et senioribus. Dederat autem traditor ejus signum eis, dicens: *S*. Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, et ducite caute. *C*. Et cum venisset, statim accedens ad eum, ait: *S*. Ave Rabbi. *C*. Et osculatus est eum. At illi manus injecerunt in eum, et tenuerunt eum. Unus autem quidam de circumstantibus educens gladium, percussit servum summi sacerdotis: et amputavit illi auriculam. Et respondens Jesus, ait illis: ✠ Tamquam ad latronem existis cum gladiis et lignis comprehendere me? Quotidie eram apud vos in templo docens, et non me tenuistis. Sed ut impleantur Scripturæ. *C*. Tunc discipuli ejus relinquentes eum, omnes fugerunt. Adolescens autem quidam sequebatur eum amictus sindone super nudo:

et tenuerunt eum. At ille rejecta sindone, nudus profugit ab eis. Et adduxerunt Jesum ad summum sacerdotem: et convenerunt omnes sacerdotes, et scribæ, et seniores. Petrus autem a longe secutus est eum, usque intro in atrium summi sacerdotis: et sedebat cum ministris ad ignem, et calefaciebat se. Summi vero sacerdotes, et omne concilium, quærebant adversus Jesum testimonium, ut eum morti traderent, nec inveniebant. Multi enim testimonium falsum dicebant adversus eum: et convenentia testimonia non erant. Et quidam surgentes falsum testimonium ferebant adversus eum, dicentes: *S.* Quoniam nos audivimus eum dicentem: Ego dissolvam templum hoc manufactum, et per triduum aliud non manufactum ædificabo. *C.* Et non erat conveniens testimonium illorum. Et exurgens summus sacerdos in medium, interrogavit Jesum, dicens: *S.* Non respondes quidquam ad ea, quæ tibi objiciuntur ab his? *C.* Ille autem tacebat et nihil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat eum, et dixit ei: *S.* Tu es Christus Filius Dei benedicti? *C.* Jesus autem dixit illi: ✠ Ego sum. Et videbitis Filium ho-

minis sedentem a dextris virtutis Dei, et venientem cum nubibus cæli. *C.* Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua, ait: *S.* Quid adhuc desideramus testes? Audistis blasphemiam: quid vobis videtur? *C.* Qui omnes condemnaverunt eum esse reum mortis. Et cœperunt quidam conspuere eum, et velare faciem ejus, et colaphis eum cædere, et dicere ei: *S.* Prophetiza. *C.* Et ministri alapis eum cædebant: Et cum esset Petrus in atrio deorsum, venit una ex ancillis summi sacerdotis: et cum vidisset Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait: *S.* Et tu cum Jesu Nazareno eras. *C.* At ille negavit, dicens. *S.* Neque scio, neque novi, quid dicas. *C.* Et exiit foras ante atrium, et gallus cantavit. Rursus autem cum vidisset illum ancilla, cœpit dicere circumstantibus: Quia hic ex illis est. At ille iterum negavit. Et post pusillum rursum, qui astabant, dicebant Petro: *S.* Vere ex illis es: nam et Galilæus es. *C.* Ille autem cœpit anathematizare, et jurare: Quia nescio hominem istum, quem dicitis. Et statim gallus iterum cantavit. Et recordatus est Petrus verbi, quod dixerat ei Jesus: priusquam gallus cantet bis, ter

me negabis. Et cœpit flere. Et confestim mane consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus, et scribis, et universo concilio, vincientes Jesum, duxerunt, et tradiderunt Pilato. Et interrogavit eum Pilatus. *S.* Tu es Rex Judæorum? *C.* At ille respondens, ait illi: ✠ Tu dicis. *C.* Et accusabant eum summi sacerdotes in multis. Pilatus autem rursum interrogavit eum, dicens: *S.* Non respondes quidquam? Vide in quantis te accusant. *C.* Jesus autem amplius nihil respondit, ita ut miraretur Pilatus. Per diem autem festum solebat dimittere illis unum ex vinctis, quemcumque petiissent. Erat autem, qui dicebatur Barabbas, qui cum seditiosis erat vinctus, qui in seditione fecerat homicidium. Et cum ascendisset turba, cœpit rogare, sicut semper faciebat illis. Pilatus autem respondit eis, et dixit: *S.* Vultis dimittam vobis Regem Judæorum? *C.* Sciebat enim, quod per invidiam tradidissent eum summi sacerdotes. Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis. Pilatus autem iterum respondens, ait illis: *S.* Quid ergo vultis faciam Regi Judæorum? *C.* At illi iterum clamaverunt; *S.* Crucifige eum.

C. Pilatus vero dicebat illis: *S*. Quid enim mali fecit ? *C*. At illi magis clamabant: *S*. Crucifige eum. *C*. Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barabbam, et tradidit Jesum flagellis cæsum, ut crucifigeretur. Milites autem duxerunt eum in atrium prætorii, et convocant totam cohortem, et induunt eum purpura, et imponunt ei plectentes spineam coronam. Et cœperunt salutare eum: Ave Rex Judæorum. Et percutiebant Caput ejus arundine: et cospuebant eum, et ponentes genua, adorabant eum. Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpura, et induerunt eum vestimentis suis, et educunt illum, ut crucifigerent eum. Et angariaverunt prætereuntem quempiam Simonem Cyrenæum venientem de villa, patrem Alexandri, et Rufi, ut tolleret crucem ejus. Et perducunt illum in Golgotha locum: quod est interpretatum Calvariæ locus. Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: et non accepit. Et crucifigentes eum, diviserunt vestimenta ejus, mittentes sortem super eis, quis quid tolleret. Erat autem hora tertia, et crucifixerunt eum. Et erat titulus causæ ejus inscriptus: Rex Judæorum. Et cum eo

crucifigunt duos latrones: unum a dextris, et alium a sinistris ejus. Et impleta est Scriptura, quæ dicit: Et cum iniquis reputatus est. Et prætereuntes blasphemabant eum moventes capita sua, et dicentes: *S.* Vah qui destruis templum Dei, et in tribus diebus reædificas: salvum fac temetipsum, descendens de Cruce. *C.* Similiter, et summi sacerdotes illudentes, ad alterutrum cum scribis dicebant: *S.* Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere. Christus Rex Israel descendat nunc de Cruce, ut videamus, et credamus. *C.* Et qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei. Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram usque in horam nonam. Et hora nona exclamavit Jesus voce magna, dicens: ✠ Eloi, Eloi, lammasabactani ? *C.* Quod est interpretatum: ✠ Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me ? *C.* Et quidam de circumstantibus audientes, dicebant: *S.* Ecce, Eliam vocat. *C.* Currens autem unus, et implens spongiam aceto, circumponensque calamo, potum dabat ei, dicens: *S.* Sinite, videamus, si veniat Elias ad deponendum eum. *C.* Jesus autem emissa voce magna, expiravit. *(Qui s'in-*

ginocchia, e si fa una breve pausa). Et velum templi scissum est in duo, a summo usque deorsum. Videns autem Centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: S. Vere hic homo Filius Dei erat. *C.* Erant autem et mulieres de longe aspicientes: inter quas erat Maria Magdalene, et Maria Iacobi minoris, et Joseph Mater, et Salome: et cum esset in Galilæa, sequebantur eum, et ministrabant ei; et aliæ multæ, quæ simul cum eo ascenderant Jerosolymam.

Ciocchè segue si canta in tuono di Vangelo, ed il resto si fa come sopra.

Et cum jam sero esset factum, (quia erat Parasceve, quod est ante sabbatum) venit Joseph ab Arimathæa nobilis decurio, qui et ipse erat expectans regnum Dei, et audacter introivit ad Pilatum, et petiit Corpus Jesu. Pilatus autem mirabatur, si jam obiisset. Et accersito Centurione, interrogavit eum, si jam mortuus esset. Et cum cognovisset a Centurione, donavit Corpus Joseph. Joseph autem mercatus sindonem, et deponens eum involvit sindone, et posuit eum in monumento, quod erat excisum de petra, et advolvit lapidem ad ostium monumenti.

Offertorio. Custodi me Domine, de manu peccatoris: et ab hominibus iniquis eripe me.

Secreta

Sacrificia nos, quæsumus Domine, propensius ista restaurent, quæ medicinalibus sunt instituta jejuniis. Per Dominum nostrum.

Altra Segreta contro i persecutori della Chiesa pag. **44**.

Ovvero per il Papa pag. **45**.

Prefazione della Croce, come nella Domenica delle Palme pag. **42**.

Comunione. Adversum me exercebantur, qui sedebant in porta: et in me psallebant, qui bibebant vinum: ego vero orationem meam ad te Domine: tempus beneplaciti Deus in multitudine misericordiæ tuæ.

Dopo la Comunione.

Sanctificationibus tuis, omnipotens Deus, et vitia nostra curentur, et remedia nobis sempiterna proveniant. Per Dominum nostrum etc.

Altra contro i Persecutori della Chiesa pag. **44**.

Ovvero per il Papa pag. **45**.

Orazione sopra il Popolo.

Humiliate capita vestra Deo.

Tua nos misericordia, Deus, et ab omni subreptione vetustatis expurget; et capaces sanctæ novitatis efficiat. Per Dominum nostrum. ℟. Amen.

MERCOLEDI' SANTO

Stazione a S. Maria Maggiore.

Nell' Introito di questa Messa la S. Chiesa colle parole dell' Apostolo ci ripete, che dall' umiliazione, ed ubbidienza di Cristo al suo Divino Padre fino alla morte, e morte di Croce, ne derivò l' esaltazione del suo nome GESU', a cui s'inchina il Cielo, la Terra, e l'Inferno.

INTROITO

In nomine Jesu omne genuflectatur, cælestium, terrestrium, et infernorum: quia Dominus factus est obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis: ideo Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.

Sal. Domine exaudi orationem meam: et clamor meus ad te veniat.

In nomine Jesu etc.

Dopo il Kyrie eleison, *si dice* Oremus. Flectamus genua. ℟. Levate.

Anticamente il Popolo genufletteva, e si faceva breve Orazione prima che il Suddiacono desse l'avviso d'alzarsi.

ORAZIONE

Præsta, quæsumus, omnipotens Deus: ut, qui nostris excessibus incessanter affligimur, per Unigeniti Filii tui passionem liberemur. Qui tecum vivit, et regnat, etc.

Prima Lezione d' Isaia Profeta.

Sotto alcune figure ci presenta il Profeta Isaia il nostro Salvatore, così in questa, che nella seguente Lezione immerso nelli suoi dolorosissimi patimenti, ricoperto di sangue, condotto quale Agnello mansueto, e muto alla morte, compagno di uomini iniqui e scellerati, e tale riputato ancor esso, per essersi incaricato de' peccati degli uomini, per i quali pregava efficacemente il Divin Padre.

Lectio Isaiæ Prophetæ. *Cap.* 62.

Hæc dicit Dominus Deus: Dicite filiæ Sion: Ecce Salvator tuus venit: ecce merces ejus cum eo. Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? Iste formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ. Ego, qui loquor justitiam, et propugnator sum ad salvandum. Quare ergo rubrum est indumen-

tum tuum, et vestimenta tua sicut calcantium in torculari? Torcular calcavi solus: et de gentibus non est vir mecum: calcavi eos in furore meo: et conculcavi eos in ira mea; et aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea, et omnia indumenta mea inquinavi. Dies enim ultionis in corde meo, annus redemptionis meæ venit. Circumspexi, et non erat auxiliator: quæsivi, et non fuit qui adjuvaret: et salvavit mihi brachium meum, et indignatio mea ipsa auxiliata est mihi. Et conculcavi populos in furore meo, et inebriavi eos in indignatione mea et detraxi in terram virtutem eorum. Miserationum Domini recordabor, laudem Domini super omnibus, quæ reddidit nobis Dominus Deus noster.

Graduale. Ne avertas faciem tuam a puero tuo, quoniam tribulor, velociter exaudi me.

℣. Salvum me fac Deus, quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam: infixus sum in limo profundi, et non est substantia.

Si dice, Dominus vobiscum, *senza* Flectamus genua.

ORAZIONE

Deus, qui pro nobis Filium tuum crucis patibulum subire voluisti, ut inimici a nobis expelleres potestatem; concede nobis famulis tuis, ut resurrectionis gratiam consequamur. Per eumdem etc.

La seconda Orazione, come al Lunedì Santo pag. **44.**

Lectio Isaiæ Profetæ. *Cap.* 53.

In diebus illis: Dixit Isaias: Domine, quis credidit auditui nostro, et brachium Domini cui revelatum est ? Et ascendet sicut virgultum coram eo, et sicut radix de terra sitienti: non est species ei, neque decor: et vidimus eum, et non erat aspectus et desideravimus eum; Despectum, et novissimum virorum, virum dolorum, et scientem infirmitatem: et quasi absconditus vultus ejus et despectus, unde nec reputavimus eum. Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit, et nos putavimus eum quasi leprosum, et percussum a Deo, et humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras: attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostræ super eum, et livore ejus sanati sumus. Omnes

nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit: et posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum. Oblatus est, quia ipse voluit, et non aperuit os suum: sicut ovis ad occisionem ducetur, et quasi agnus coram tondente se obmutescet, et non aperiet os suum. De angustia, et de judicio sublatus est: generationem ejus quis enarrabit? Quia abscissus est de terra viventium: propter scelus populi mei percussi eum. Et dabit impios pro sepultura, et divitem pro morte sua: eo quod iniquitatem non fecerit, neque dolus inventus fuerit in ore ejus. Et Dominus voluit conterere eum in infirmitate: si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum, et voluntas Domini in manu ejus dirigetur. Pro eo quod laboravit anima ejus videbit, et saturabitur: in scientia tua justificabit ipse servus meus multos, et iniquitates eorum ipse portabit. Ideo dispertiam ei plurimos: et fortium dividet spolia, pro eo quod tradidit in mortem animam suam, et cum sceleratis reputatus est. Et ipse peccata multorum tulit, et pro transgressoribus rogavit.

Tratto. Domine exaudi orationem meam, et clamor meus ad te veniat.

℣. Ne avertas faciem tuam a me: in quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.

℣. In quacumque die invocavero te, velociter exaudi me.

℣. Quia defecerunt sicut fumus dies mei; et ossa mea sicut in frixorio confrixa sunt.

℣. Percussus sum sicut fœnum, et aruit cor meum; quia oblitus sum manducare panem meum.

℣. Tu exurgens Domine, misereberis Sion; quia venit tempus miserendi ejus.

Passione del Signore secondo S. Luca.

S. Luca compagno dell' Apostolo S. Paolo a di lui insinuazione intraprese a scrivere il Vangelo. Nella Passione del Signore descrisse singolarmente il sudore di sangue e le agonie del Redentore nell' Orto: come pure il conforto dell' Angelo.

Passio Domini nostri Jesu Cristi secundum Lucam. *Cap.* 22.

In illo tempore: Appropinquabat dies festus Azymorum, qui dicitur Pascha: et quærebant principes sacerdotum, et scribæ, quomodo Jesum interficerent: time-

bant vero plebem. Intravit autem satanas in Judam, qui cognominabatur Iscariotes, unum de duodecim. Et abiit, et locutus est cum principibus sacerdotum, et magistratibus, quemadmodum illum traderet eis. Et gavisi sunt, et pacti sunt pecuniam illi dare. Et spopondit. Et quærebat opportunitatem, ut traderet illum sine turbis. Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha. Et misit Petrum, et Joannem, dicens: ✠ Euntes parate nobis Pascha, ut manducemus. *C*. At illi dixerunt: *S*. Ubi vis paremus? *C*. Et dixit ad eos: ✠ Ecce, introentibus vobis in civitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans, sequimini eum in domum, in quam intrat, et dicetis patrifamilias domus: Dicit tibi Magister: Ubi est diversorium, ubi Pascha cum discipulis meis manducem? Et ipse ostendet vobis cœnaculum magnum stratum, et ibi parate. *C*. Euntes autem invenerunt, sicut dixit illis, et paraverunt Pascha. Et cum facta esset hora discubuit, et duodecim Apostoli cum eo. Et ait illis: ✠ Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum antequam patiar. Dico enim vo-

bis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei. *C.* Et accepto calice, gratias egit, et dixit: ✠ Accipite, et dividite inter vos. Dico enim vobis, quod non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat. *C.* Et accepto pane, gratias egit, et fregit, et dedit eis, dicens: ✠ Hoc est Corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem. *C.* Similiter et calicem, postquam cœnavit, dicens: ✠ Hic est calix novum testamentum in Sanguine meo, qui pro vobis fundetur. Verumtamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa. Et quidem Filius hominis, secundum quod definitum est, vadit: verumtamen væ homini illi, per quem tradetur. *C.* Et ipsi cœperunt quærere inter se, quis esset ex eis, qui hoc facturus esset. Facta est autem et contentio inter eos, quis eorum videretur esse major. Dixit autem eis: ✠ Reges gentium dominantur eorum: et qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. Vos autem non sic: sed qui major est in vobis, fiat sicut minor; et qui præcessor est, sicut ministrator. Nam quis major est, qui recumbit, an qui ministrat?

Nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat: vos autem estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis. Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus, regnum, ut edatis, et bibatis super mensam meam in regno meo, et sedeatis super thronos, judicantes duodecim tribus Israel. *C.* Ait autem Dominus: ✠ Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. *C.* Qui dixit eis: ✠ Domine, tecum paratus sum et in carcerem, et in mortem ire. *C.* At ille dixit: ✠ Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges nosse me. *C.* Et dixit eis: ✠ Quando misi vos sine sacculo, et pera, et calceamentis, numquid aliquid defuit vobis? *C.* At illi dixerunt: *S.* Nihil. *C.* Dixit ergo eis: ✠ Sed nunc, qui habet sacculum tollat, similiter et peram: et qui non habet, vendat tunicam suam, et emat gladium. Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc, quod scriptum est, oportet impleri in me: Et cum iniquis reputatus est. Etenim ea, quæ sunt de me, finem habent. *C.* At illi

dixerunt: *S.* Domine, ecce duo gladii hic: *C.* At ille dixit eis: ✠ Satis est. *C.* Et egressus ibat secundum consuetudinem in montem Olivarum. Secuti sunt autem illum et discipuli. Et cum pervenisset ad locum, dixit illis: ✠ Orate, ne intretis in tentationem. *C.* Et ipse avulsus est ab eis, quantum jactus est lapidis, et positis genibus orabat, dicens: ✠ Pater, si vis, transfer calicem istum a me: verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat. *C.* Apparuit autem illi Angelus de cœlo, confortans eum. Et factus in agonia, prolixius orabat. Et factus est sudor ejus, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Et cum surrexisset ab oratione, et venisset ad discipulos suos, invenit eos dormientes præ tristitia. Et ait illis: ✠ Quid dormitis? Surgite, orate, ne intretis in tentationem. *C.* Adhuc eo loquente, ecce turba: et qui vocabatur Judas, unus de duodecim, antecedebat eos: et appropinquavit Jesu, ut oscularetur eum. Jesus autem dixit illi: ✠ Juda, osculo Filium hominis tradis? *C.* Videntes autem hi, qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei: *S.* Domine, si percutimus in gladio? *C.* Et percussit unus ex illis

servum principis sacerdotum, et amputavit auriculam ejus dexteram. Respondens autem Jesus, ait. ✠ Sinite, usque huc. *C*. Et cum tetigisset auriculam ejus, sanavit eum. Dixit autem Jesus ad eos, qui venerant ad se, principes sacerdotum, et magistratus templi, et seniores: ✠ Quasi ad latronem existis cum gladiis, et fustibus? Cum quotidie vobiscum fuerim in templo, non extendistis manus in me: sed hæc est hora vestra, et potestas tenebrarum. *C*. Comprehendentes autem eum, duxerunt ad domum principis sacerdotum. Petrus vero sequebatur a longe. Accenso autem igne in medio atrii, et circumsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum. Quem cum vidisset ancilla quædam sedentem ad lumen, et eum fuisset intuita, dixit: *S*. Et hic cum illo erat. *C*. At ille negavit eum, dicens: *S*. Mulier, non novi illum. *C*. Et post pusillum alius videns eum, dixit: *S*. Et tu de illis es. *C*. Petrus vero ait: *S*. O homo, non sum: *C*. Et intervallo facto quasi horæ unius, alius quidam affirmabat, dicens: *S*. Vere et hic cum illo erat: nam et Galilæus est. *C*. Et ait Petrus: *S*. Homo, nescio quid dicis. *C*. Et continuo, adhuc illo loquen-

te, cantavit gallus. Et conversus Dominus respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat: Quia priusquam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras Petrus, flevit amare. Et viri, qui tenebant illum, illudebant ei, cædentes. Et velaverunt eum, et percutiebant faciem ejus, et interrogabant eum, dicentes: *S.* Prophetiza, quis est, qui te percussit? *C.* Et alia multa blasphemantes dicebant in eum. Et ut factus est dies, convenerunt seniores plebis, et principes sacerdotum, et scribæ, et duxerunt illum in concilium suum, dicentes: *S.* Si tu es Christus, dic nobis. *C.* Et ait illis: ✠ Si vobis dixero, non credetis mihi: si autem et interrogavero, non respondebitis mihi, neque dimittetis. Ex hoc autem erit Filius hominis sedens a dextris virtutis Dei. *C.* Dixerunt autem omnes: *S.* Tu ergo es Filius Dei? *C.* Qui ait: ✠ Vos dicitis, quia ego sum. *C.* At illi dixerunt: *S.* Quid adhuc desideramus testimonium? ipsi enim audivimus de ore ejus. *C.* Et surgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum. Cœperunt autem illum accusare, dicentes: *S.* Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, et prohi-

bentem tributa dare Cæsari, et dicentem se Christum Regem esse. *C*. Pilatus autem interrogavit eum, dicens: *S*. Tu es Rex Judæorum ? *C*. At ille respondens, ait: ✠ Tu dicis. *C*. Ait autem Pilatus ad principes sacerdotum, et turbas: *S*. Nihil invenio causæ in hoc homine. *C*. At illi invalescebant, dicentes: *S*. Commovet populum, docens per universam Judæam, incipiens a Galilæa usque huc. Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit si homo Galilæus esset. Et ut cognovit, quod de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui et ipse Jerosolymis erat illis diebus. Herodes autem viso Jesu, gavisus est valde. Erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audierat multa de eo: et sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. Interrogabat autem eum multis sermonibus. At ipse nihil illi respondebat. Stabant autem principes sacerdotum, et scribæ constanter accusantes eum. Sprevit autem illum Herodes cum exercitu suo: et illusit indutum veste alba, et remisit ad Pilatum: Et facti sunt amici Herodes, et Pilatus in ipsa die: nam antea inimici erant ad invicem. Pilatus autem convoca-

tis principibus sacerdotum et magistratibus, et plebe, dixit ad illos: *S.* Obtulistis mihi hunc hominem, quasi avertentem populum; et ecce ego coram vobis interrogans, nullam causam inveni in homine isto ex his, in quibus eum accusatis. Sed neque Herodes: nam remisi vos ad illum, et ecce nihil dignum morte actum est ei. Emendatum ergo illum dimittam. *C.* Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum, unum. Exclamavit autem simul universa turba, dicens: *S.* Tolle hunc, et dimitte nobis Barabbam. *C.* Qui erat propter seditionem quamdam factam in civitate, et homicidium, missus in carcerem. Iterum autem Pilatus locutus est ad eos, volens dimittere Jesum. At illi succlamabant, dicentes: *S.* Crucifige, crucifige eum. *C.* Ille autem tertio dixit ad illos: *S.* Quid enim mali fecit iste? Nullam causam mortis invenio in eo: corripiam ergo illum, et dimittam. *C.* At illi instabant vocibus magnis postulantes, ut crucifigeretur: et invalescebant voces eorum. Et Pilatus adjudicavit fieri petitionem eorum. Dimisit autem illis eum, qui propter homicidium, et seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant:

Jesum vero tradidit voluntati eorum. Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem quemdam Cyrenensem venientem de villa: et imposuerunt illi crucem portare post Jesum. Sequebatur autem illum multa turba populi, et mulierum, quæ plangebant, et lamentabantur eum. Conversus autem ad illas Jesus, dixit: ✠ Filiæ Jerusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, et super filios vestros. Quoniam ecce venient dies, in quibus dicent: Beatæ steriles, et ventres, qui non genuerunt, et ubera, quæ non lactaverunt. Tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos; et collibus: Operite nos. Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? *C.* Ducebantur autem et alii duo nequam cum eo, ut interficerentur. Et postquam venerunt in locum, qui vocatur Calvariæ, ibi crucifixerunt eum: et latrones, unum a dextris, et alterum a sinistris. Jesus autem dicebat: ✠ Pater dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt. *C.* Dividentes vero vestimenta ejus, miserunt sortes. Et stabat populus spectans, et deridebant eum principes cum eis, dicentes: *S.* Alios salvos fecit; se salvum faciat, si hic est Chri-

stus Dei electus. *C*. Illudebant autem ei et milites accedentes, et acetum offerentes ei, et dicentes: *S*. Si tu es Rex Judæorum, salvum te fac. *C*. Erat autem et superscriptio scripta super eum literis Græcis, et Latinis, et Hebraicis: Hic est Rex Judæorum. Unus autem de his, qui pendebant, latronibus, blasphemabat eum, dicens: *S*. Si tu es Christus, salvum fac temetipsum, et nos. *C*. Respondens autem alter increpabat eum, dicens: *S*. Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es? Et nos quidem juste, nam digna factis recipimus: hic vero nihil mali gessit. *C*. Et dicebat ad Jesum: *S*. Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum. *C*. Et dixit illi Jesus: ✠ Amen dico tibi: Hodie mecum eris in Paradiso. *C*. Erat autem fere hora sexta, et tenebræ factæ sunt in universam terram usque in horam nonam. Et obscuratus est Sol: et velum templi scissum est medium. Et clamans voce magna Jesus, ait: ✠ Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. *C*. Et hæc dicens, expiravit *(Qui s'inginocchia, e si fa una breve pausa)*. Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens:

S. Vere hic homo justus erat. *C.* Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, et videbant, quæ fiebant, percutientes pectora sua revertebantur. Stabant autem omnes noti ejus a longe, et mulieres, quæ secutæ eum erant a Galilæa, hæc videntes.

Ciocchè segue si canta in tuono di Vangelo, e tutto il resto si fa come sopra.

Et ecce vir nomine Joseph, qui erat decurio, vir bonus, et justus: hic non consenserat consilio, et actibus eorum, ab Arimathæa civitate Judæ, qui expectabat et ipse regnum Dei. Hic accessit ad Pilatum, et petiit Corpus Jesu: et depositum involvit sindone: et posuit eum in monumento exciso, in quo nondum quisquam positus fuerat.

Offertorio. Domine exaudi orationem meam, et clamor meus ad te veniat: ne avertas faciem tuam a me.

Segreta

Suscipe, quæsumus Domine, munus oblatum, et dignanter operare: ut quod passionis Filii tui Domini nostri mysterio gerimus, piis affectibus consequamur. Per

eumdem Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum. ℟. Amen.

Altra Segreta, contro i persecutori della Chiesa. pag. 44.

Ovvero per il Papa. pag. 45.

Prefazione della Croce, come nella Domenica delle Palme. pag. 42.

Comunione. Potum meum cum fletu temperabam: quia elevans allisisti me: et ego sicut fœnum arui; tu autem Domine in æternum permanes: tu exurgens misereberis Sion, quia venit tempus miserendi ejus.

Dopo la Comunione.

Largire sensibus nostris omnipotens Deus, ut per temporalem Filii tui mortem, quam mysteria veneranda testantur, vitam te nobis dedisse perpetuam confidamus. Per eumdem Dominum nostrum. ℟. Amen.

Altra contro i persecutori della Chiesa.

Quæsumus Domine Deus noster; ut quos divina tribuis participatione gaudere, humanis non sinas subjacere periculis. Per Dominum nostrum.

Sopra il Papa.

Hæc nos, quæsumus Domine, divini sacramenti perceptio protegat: et famulum tuum N. quem Pastorem Ecclesiæ tuæ præesse voluisti, una cum commisso sibi grege salvet semper, et muniat. Per Dominum etc. ℟. Amen.

Sopra del Popolo.

ORAZIONE

Humiliate capita vestra Deo.

Respice, quæsumus Domine, super hanc familiam tuam, pro qua Dominus noster Jesus Christus non dubitavit manibus tradi nocentium, et Crucis subire tormentum. Qui tecum vivit, et regnat. ℟. Amen.

GIOVEDI' SANTO

Il Mattutino di questo sacro giorno si canta nella sera del precedente Mercoledì. Costume fu de' primi Cristiani radunati a causa delle persecuzioni ne' luoghi sotterranei ed oscuri, di celebrare i Divini Uffizj nelle notti: per cui detti furono Notturni le parti componenti il Mattutino. Ma specialmente ne' presenti giorni questi Uffizj, che delle tenebre vengono appellati propriamente, amano l' oscurità; e perciò terminano con lo spegnersi de' lumi del Candelabro triangolare, e finalmente dell' Altare ancora: lasciando accesa una sola candela; e questa si asconde per denotare la Morte del Redentore nascosto agli occhi nostri, e le tenebre sparse al suo morire sopra la terra.

In questi Uffizj delle tenebre la S. Chiesa ricolma di lutto lascia le solite invocazioni, l' Invitatorio, gl' Inni, e

ad ogni Salmo il Gloria Patri; *giacchè piange e si duole delle pene del Redentore; e molto più de' peccati degli Uomini, che ne furono la vera cagione: celebrando all' umanità di Cristo quasi gli stessi funerali, che usar suole con noi.*

In tutte le Ore di questi Uffizj si vale di una medesima nuda Orazione Respice etc. *in cui si ricorre a Dio Padre perchè pietosamente riguardi tutti coloro, per i quali il suo Divin Figlio ha sofferto la morte. Termina questa Orazione segretamente per un maggior segno di mestizia, non avendo la S. Chiesa cuore da rammentare la Vita, e il Regno di Gesù Cristo nella sua dolorosa passione e crocifissione.*

Lo strepito che si fa al chiudersi del Mattutino vuole significare il grande tremuoto al suo spirare, ed ogni altro risentimento, che fe in quel punto la natura, indicati da' Santi Evangelisti in pruova sicura del gran Mistero.

MATTUTINO

In segreto Pater, Ave, e Credo.

NEL PRIMO NOTTURNO

Antif. Zelus domus tuæ comedit me, et opprobria exprobantium tibi ceciderunt super me.

Salmo 68.

Salvum me fac Deus; * quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam.

Infixus sum in limo profundi: * et non est substantia.

Veni in altitudinem maris: * et tempestas demersit me.

Laboravi clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ: * defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum.

Multiplicati sunt super capillos capitis mei: * qui oderunt me gratis.

Confortati sunt, qui persecuti sunt me inimici mei injuste: * quæ non rapui, tunc exsolvebam.

Deus tu scis insipientiam meam; * et delicta mea a te non sunt abscondita.

Non erubescant in me, qui expectant te Domine, * Domine virtutum.

Non confundantur super me: * qui quærunt te, Deus Israel.

Quoniam propter te sustinui opprobrium: * operuit confusio faciem meam.

Extraneus factus sum fratribus meis, * et peregrinus filiis matris meæ.

Quoniam zelus domus tuæ comedit me: * et opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me.

Et operui in jejunio animam meam: * et factum est in opprobrium mihi.

Et posui vestimentum meum cilicium: * et factus sum illis in parabolam.

Adversum me loquebantur, qui sedebant in porta: * et in me psallebant, qui bibebant vinum.

Ego vero orationem meam ad te, Domine: * tempus beneplaciti Deus.

In multitudine misericordiæ tuæ exaudi me: * in veritate salutis tuæ.

Eripe me de luto, ut non infigar: * libera me ab iis, qui oderunt me, et de profundis aquarum.

Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum: * neque urgeat super me puteus os suum.

Exaudi me Domine quoniam benigna est misericordia tua: * secundum multi-

tudinem miserationum tuarum respice in me.

Et ne avertas faciem tuam a puero tuo: * quoniam tribulor, velociter exaudi me.

Intende animæ meæ, et libera eam: * propter inimicos meos eripe me.

Tu scis improperium meum, et confusionem meam: * et reverentiam meam.

In conspectu tuo sunt omnes qui tribulant me: * improperium expectavit cor meum, et miseriam.

Et sustinui qui simul contristaretur, et non fuit: * et qui consolaretur, et non inveni.

Et dederunt in escam meam fel: * et in siti mea potaverunt me aceto.

Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum: * et in retributiones, et in scandalum.

Obscurentur oculi eorum, ne videant: * et dorsum eorum semper incurva.

Effunde super eos iram tuam: * et furor ira tuæ comprehendat eos.

Fiat habitatio eorum deserta: * et in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet.

Quoniam, quem tu percussisti, persecuti sunt: * et super dolorem vulnerum meorum addiderunt.

Appone iniquitatem super iniquitatem eorum: * et non intrent in justitiam tuam.
Deleantur de libro viventium: * et cum justis non scribantur.
Ego sum pauper, et dolens: * salus tua, Deus, suscepit me.
Laudabo nomen Dei cum cantico: * et magnificabo eum in laude.
Et placebit Deo super vitulum novellum: * cornua producentem, et ungulas.
Videant pauperes, et lætentur: * quærite Deum, et vivet anima vestra.
Quoniam exaudivit pauperes Dominus: * et vinctos suos non despexit.
Laudent illum cæli, et terræ: * mare, et omnia reptilia in eis.
Quoniam Deus salvam faciet Sion: * et ædificabuntur civitates Juda.
Et inhabitabunt ibi: * et hæreditate acquirent eam.
Et semen servorum ejus possidebit eam: * et qui diligunt nomen ejus, habitabunt in ea.
Non si dice il Gloria Patri.
Antif. Zelus domus tuæ comedit me, et opprobria exprobantium tibi ceciderunt super me.
Antif. Avertantur retrorsum, et erubescant, qui cogitant mihi mala.

Salmo 69.

Deus in adjutorium meum intende: * Domine ad adjuvandum me festina.

Confundantur, et revereantur, * qui quærunt animam meam.

Avertantur retrorsum, et erubescant, * qui volunt mihi mala.

Avertantur statim erubescentes, * qui dicunt mihi: Euge, Euge.

Exultent, et lætentur in te omnes, qui quærunt te: * et dicant semper: Magnificetur Dominus, qui diligunt salutare tuum.

Ego vero egenus, et pauper sum: * Deus adjuva me.

Adjutor meus, et liberator meus es tu: * Domine, ne moreris.

Antif. Avertantur retrorsum, et erubescant, qui cogitant mihi mala.

Antif. Deus meus, eripe me de manu peccatoris.

Salmo 70.

In te Domine speravi, non confundar in æternum: * in justitia tua libera me, et eripe me.

Inclina ad me aurem tuam, * et salva me.

Esto mihi in Deum protectorem, et in locum munitum, * ut salvum me facias.

Quoniam firmamentum meum, * et refugium meum es tu.

Deus meus eripe me de manu peccatoris, * et de manu contra legem agentis, et iniqui.

Quoniam tu es patientia mea, Domine * Domine, spes mea a juventute mea.

In te confirmatus sum ex utero; * de ventre matris meæ tu es protector meus.

In te cantatio mea semper: * tamquam prodigium factus sum multis: et tu adjutor fortis.

Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam: * tota die magnitudinem tuam.

Ne projicias me in tempore senectutis: * cum defecerit virtus mea ne derelinquas me.

Quia dixerunt inimici mei mihi: * et qui custodiebant animam meam, consilium fecerunt in unum.

Dicentes: Deus dereliquit eum, persequimini, et comprehendite eum: * quia non est qui eripiat.

Deus, ne elongeris a me: * Deus meus in auxilium meum respice.

Confundantur, et deficiant detrahentes animæ meæ: * operiantur confusione, et pudore, qui quærunt mala mihi.

Ego autem semper sperabo: * et adjiciam super omnem laudem tuam.

Os meum annunciabit justitiam tuam, * tota die salutare tuum.

Quoniam non cognovi litteraturam, introibo in potentias Domini: * Domine, memorabor justitiæ tuæ solius.

Deus, docuisti me a juventute mea: * et usque nunc pronunciabo mirabilia tua.

Et usque in senectam, et senium, Deus, ne derelinquas me.

Donec annuntiem brachium tuum * generationi omni, quæ ventura est.

Potentiam tuam, et justitiam tuam, Deus, usque in altissima, quæ fecisti magnalia: * Deus quis similis tibi?

Quantas ostendisti mihi tribulationes multas, et malas: et conversus vivificasti me: * et de abyssis terræ iterum reduxisti me.

Multiplicasti magnificentiam tuam: * et conversus consolatus es me.

Nam et ego confitebor tibi in vasis psalmi veritatem tuam: * Deus psallam tibi in cithara, sanctus Israel.

Exultabunt labia mea cum cantavero tibi: * et anima mea, quam redemisti.

Sed et lingua mea tota die mediatabi-

tur justitiam tuam, * cum confusi, et reveriti fuerint, qui quærunt mala mihi.

Antif. Deus meus, eripe me de manu peccatoris.

℣. Avertantur retrorsum, et erubescant.

℟. Qui cogitant mihi mala.

In questi tre giorni dopo i versetti si dice segretamente, Pater noster: *tacendo* Et ne nos. *Non vi è assoluzione, nè benedizioni innanzi alle Lezioni, e si tralascia* Tu autem etc.

Le tre Lezioni di questo primo Notturno sono del Profeta Geremia, che previde le sciagure di Gerosolima; ed anche l' ultima sua rovina: e perchè Egli se ne duole altamente si chiamano LAMENTAZIONI. Nelle lettere iniziali Aleph, Beth, Ghimel etc. *dell' Alfabeto Ebraico, la Chiesa ha voluto conservare lo stile originale in cui furono composti questi Treni, o siano Lamentazioni.*

Incipit Lamentatio Jeremiæ Prophetæ. *Cap.* 1.

Lezione I.

Aleph. Quomodo sedet sola civitas plena populo: facta est quasi vidua do-

mina Gentium: princeps provinciarum facta est sub tributo.

Beth. Plorans ploravit in nocte, et lacrymæ ejus in maxillis ejus: non est qui consoletur eam ex omnibus charis ejus: omnes amici ejus spreverunt eam, et facti sunt ei inimici.

Ghimel. Migravit Judas propter afflictionem, et multitudinem servitutis: habitavit inter Gentes, nec invenit requiem: omnes persecutores ejus apprehenderunt eam inter angustias.

Daleth. Viæ Sion lugent, eo quod non sint, qui veniant ad solemnitatem: omnes portæ ejus destructæ, sacerdotes ejus gementes, virgines ejus squallidæ, et ipsa oppressa amaritudine.

He. Facti sunt hostes ejus in capite, inimici ejus locupletati sunt: quia Dominus locutus est super eam propter multitudinem iniquitatum ejus: parvuli ejus ducti sunt in captivitatem, ante faciem tribulantis.

Jerusalem, Jerusalem, convertere ad Dominum Deum tuum.

℟. In monte Oliveti oravit ad Patrem: Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste: * Spiritus quidem promptus est: caro autem infirma.

℣. Vigilate, et orate, ut non intretis in tentationem.

Spiritus etc.

Lezione 2.

Vau. Et egressus est a filia Sion omnis decor ejus: facti sunt principes ejus velut arietes non invenientes paschua, et abierunt absque fortitudine ante faciem subsequentis.

Zain. Recordata est Jerusalem dierum afflictionis suæ, et prævaricationis omnium desiderabilium suorum, quæ habuerat a diebus antiquis, cum caderet populus ejus in manu hostili, et non esset auxiliator: viderunt eam hostes, et deriserunt sabbata ejus.

Heth. Peccatum peccavit. Jerusalem, propterea instabilis facta est: omnes, qui glorificabant eam, spreverunt illam, quia viderunt ignominiam ejus: ipsa autem gemens conversa est retrorsum.

Teth. Sordes ejus in pedibus ejus, nec recordata est finis sui: deposita est vehementer: non habens consolatorem: vide Domine afflictionem meam, quoniam erectus est inimicus.

Jerusalem, Jerusalem, convertere ad Dominum Deum tuum.

℟. Tristis est anima mea usqu ad mortem: sustinete hic, et vigilate mecum: nunc videbitis turbam, quæ circumdabit me: * Vos fugam capietis, et ego vadam immolari pro vobis.

℣. Ecce appropinquat hora, et Filius hominis tradetur in manus peccatorum. Vos fugam capietis.

Lezione 3.

Jod. Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia ejus: quia vidit Gentes ingressas sanctuarium suum, de quibus præceperas, ne intrarent in Ecclesiam tuam.

Caph. Omnis populus ejus gemens, et quærens panem: dederunt pretiosa quæque pro cibo ad refocillandam animam. Vide Domine, et considera, quoniam facta sum vilis.

Lamed. O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, et videte, si est dolor, sicut dolor meus: quoniam vindemiavit me, ut locutus est Dominus, in die iræ furoris sui.

Mem. De excelso misit ignem in ossibus meis, et erudivit me: expandit rete pedibus meis: convertit me retrorsum:

posuit me desolatam, tota die mœrore confectam.

Nun. Vigilavit jugum iniquitatum mearum: in manu ejus convolutæ sunt, et impositæ collo meo: infirmata est virtus mea: dedit me Dominus in manu, de qua non potero surgere.

Jerusalem, Jerusalem, convertere ad Dominum Deum tuum.

℟. Ecce vidimus eum non habentem speciem, neque decorem: aspectus ejus in eo non est: hic peccata nostra portavit, et pro nobis dolet: ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras: * Cujus livore sanati sumus.

℣. Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit.

Cujus livore. Ecce vidimus.

NEL SECONDO NOTTURNO

Antif. Liberavit Dominus pauperem a potente, et inopem, cui non erat adjutor.

Salmo 71.

Deus judicium tuum Regi da: * et justitiam tuam filio Regis.

Judicare populum tuum in justitia: * et pauperes tuos in judicio.

Suscipiant montes pacem populo: * et colles justitiam.

Judicabit pauperes populi, et salvos faciet filios pauperum: * et humiliabit calumniatorem.

Et permanebit cum sole, et ante lunam, * in generatione et generationem.

Descendet sicut pluvia in vellus: * et sicut stillicidia stillantia super terram.

Orietur in diebus ejus justitia, et abundantia pacis: * donec auferatur luna.

Et dominabitur a mari usque ad mare: * et a flumine usque ad terminos orbis terrarum.

Coram illo procident Æthiopes: * et inimici ejus terram lingent.

Reges Tharsis, et insulæ munera offerent: * reges Arabum, et Saba dona adducent.

Et adorabunt eum omnes reges terræ: * omnes Gentes servient ei.

Quia liberabit pauperem a potente: * et pauperem, cui non erat adjutor.

Parcet pauperi, et inopi: * et animas pauperum salvas faciet.

Ex usuris, et iniquitate redimet animas eorum: * et honorabile nomen eorum coram illo.

Et vivet, et dabitur ei de auro Arabiæ, et adorabunt de ipso semper: * tota die benedicent ei.

Et erit firmamentum in terra in summis montium, superextolletur super Libanum fructus ejus: * et florebunt de civitate sicut fœnum terræ.

Sit nomen ejus benedictum in sæcula: * ante solem permanet nomen ejus.

Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ: * omnes Gentes magnificabunt eum.

Benedictus Dominus Deus Israel; * qui facit mirabilia solus.

Et benedictum nomen majestatis ejus in æternum: * et replebitur majestate ejus omnis terra: fiat fiat.

Antif. Liberavit Dominus pauperem a potente, et inopem, cui non erat adjutor.

Antif. Cogitaverunt impii, et locuti sunt nequitiam: iniquitatem in excelso locuti sunt.

Salmo 72.

Quam bonus, Israel, Deus * his, qui recto sunt corde!

Mei autem pene moti sunt pedes: * pene effusi sunt gressus mei.

Quia zelavi super iniquos, * pacem peccatorum videns.

Quia non est respectus morti eorum: * et firmamentum in plaga eorum.

In laborem hominum non sunt, * et cum hominibus non flagellabuntur.

Ideo tenuit eos superbia: * operti sunt iniquitate, et impietate sua.

Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum: * transierunt in affectum cordis.

Cogitaverunt, et locuti sunt nequitiam: * iniquitatem in excelso locuti sunt.

Posuerunt in cœlum os suum: * et lingua eorum transivit in terra.

Ideo convertetur populus meus hic: * et dies pleni invenientur in eis.

Et dixerunt: Quomodo scit Deus, * et si est in excelso.

Ecce ipsi peccatores, et abundantes in sæculo: * obtinuerunt divitias.

Et dixi: Ergo sine causa justificavi cor meum, * et lavi inter innocentes manus meas.

Et fui flagellatus tota die, * et castigatio mea in matutinis.

Si dicebam; Narrabo sic: * ecce nationem filiorum tuorum reprobavi.

Existimabam ut cognoscerem hoc: * labor est ante me.

Donec intrem in sanctuarium Dei: * et intelligam in novissimis eorum.

Verumtamen propter dolos posuisti eis: * dejecisti eos, dum allevarentur.

Quomodo facti sunt in desolationem subito defecerunt: * perierunt propter iniquitatem suam.

Velut somnium surgentium, Domine: * in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.

Quia inflammatum est cor meum, et renes mei commutati sunt: * et ego ad nihilum redactus sum, et nescivi.

Ut jumentum factus sum apud te: * et ego semper tecum.

Tenuisti manum dexteram meam: et in voluntate tua deduxisti me: * et cum gloria suscepisti me.

Quid enim mihi est in cœlo? * et a te quid volui super terram?

Defecit caro mea, et cor meum. * Deus cordis mei, et pars mea Deus in æternum.

Quia ecce, qui elongant se a te, peribunt: * perdidisti omnes, qui fornicantur abs te.

Mihi autem adhærere Deo bonum est: ponere in Domino Deo spem meam.

Ut annuntiem omnes prædicationes tuas, * in portis filiæ Sion.

Antif. Cogitaverunt impii, et locuti

sunt nequitiam: iniquitatem in excelso locuti sunt.

Antif. Exurge Domine, et judica causam meam.

Salmo 73.

Ut quid Deus repulisti in finem: * iratus est furor tuus super oves paschuæ tuæ?

Memor esto congregationis tuæ: * quam possedisti ab initio.

Redemisti virgam hæreditatis tuæ: * mons Sion, in quo habitasti in eo.

Leva manus tuas in superbias eorum in finem: * quanta malignatus est inimicus in sancto!

Et gloriati sunt, qui oderunt te: * in medio solemnitatis tuæ.

Posuerunt signa sua, signa: * et non cognoverunt; sicut in exitu, super summum.

Quasi in silva lignorum securibus exciderunt januas ejus in idipsum: * in seculi, et ascia dejecerunt eam.

Incenderunt igni Sanctuarium tuum: * in terra polluerunt tabernaculum nominis tui.

Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul: * Quiescere faciamus omnes dies festos Dei a terra.

Signa nostra non vidimus, jam est propheta: * et nos non cognoscet amplius.

Usquequo Deus improperabit inimicus? * irritat adversarius nomen tuum in finem?

Ut quid avertis manum tuam, et dexteram tuam: * de medio sinu tuo in finem?

Deus autem Rex noster ante sæcula: * operatus est salutem in medio terræ.

Tu confirmasti in virtute tua mare: * contribulasti capita draconum in aquis.

Tu confregisti capita draconis: * dedisti eum escam populis Æthiopum.

Tu dirupisti fontes, et torrentes: * tu siccati fluvios Ethan.

Tuus est dies, et tua est nox: * tu fabricatus es auroram et solem.

Tu fecisti omnes terminos terræ: * æstatem, et ver tu plasmasti ea.

Memor esto hujus; inimicus improperavit Domino: * et populus insipiens incitavit nomen tuum.

Ne tradas bestiis animas confitentes tibi; * et animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem.

Respice in testamentum tuum: * quia repleti sunt, qui obscurati sunt, terræ domibus iniquitatum.

Ne avertatur humilis factus confusus: * pauper et inops laudabunt nomen tuum.

Exurge, Deus, judica causam tuam: * memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipiente sunt tota die.

Ne obliviscaris voces inimicorum tuorum: * superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.

Antif. Exurge Domine, et judica causam meam.

℣. Deus meus eripe me de manu peccatoris.

℞. Et de manu contra legem agentis, et iniqui.

Pater noster, *segreto.*

Lezioni del secondo Notturno ricavate dall' esposizione di S. Agostino sopra il Salmo 54 di David, in cui questi si duole dei suoi nemici, e molto più del tradimento di un suo amico: il che nella Passione di Cristo si rivolge sopra di Giuda.

Ex tractatu S. Augustini Episcopi super Psalmos.

Lezione 4.

Exaudi Deus orationem meam, et ne despexeris deprecationem meam: intende mihi, et exaudi me, Satagentis, solliciti,

in tribulatione positi, verba sunt ista. Orat multa patiens, de malo liberari desiderans. Superest, ut videamus, in quo malo sit: et cum dicere cœperit, agnoscamus ibi nos esse: ut communicata tribulatione, conjungamus orationem. Contristatus sum, iniquit, in exercitatione mea, et conturbatus sum. Ubi contristatus ? Ubi conturbatus ? In exercitatione mea, inquit. Homines malos, quos patitur, commemoratus est: eamdemque passionem malorum hominum, exercitationem suam dixit. Ne putetis gratis esse malos in hoc mundo, et nihil boni de illis agere Deum. Omnis malus, aut ideo vivit, ut corrigatur; aut ideo vivit, ut per illum bonus exerceatur.

℟. Amicus meus osculi me tradidit signo: quem osculatus fuero, ipse est, tenete eum: hoc malum fecit signum, qui per osculum adimplevit homicidium: * Infelix prætermisit pretium sanguinis, et in fine laqueo se suspendit.

℣. Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. Infelix prætermisit.

Lezione 5.

Utinam ergo, qui nos modo exercent, convertantur, et nobiscum exerceantur:

tamen quamdiu ita sunt, ut exerceant, non eos oderimus: quia in eo, quod malus est quis eorum, utrum usque in finem perseveraturus sit, ignoramus. Et plerumque, cum tibi videris odisse inimicum, fratrem odisti, et nescis. Diabolus, et angeli ejus in Scripturis sanctis manifestati sunt nobis, quod ad ignem æternum sint destinati. Ipsorum tantum desperanda est correctio, contra quos habemus occultam luctam: ad quam luctam nos armat Apostolus, dicens: Non est nobis colluctatio adversus carnem, et sanguinem; id est, non adversus homines, quos videtis, sed adversus principes, et potestates, et rectores mundi, tenebrarum harum. Ne forte cum dixisset, mundi, intelligeres, dæmones esse rectores cæli, et terræ. Mundi dixit, tenebrarum harum: mundi dixit, amatorum mundi: mundi dixit, impiorum, et iniquorum: mundi dixit, de quo dicit Evangelium: Et mundus eum non cognovit.

℟. Judas mercator pessimus osculo petiit Dominum: ille, ut agnus innocens, non negavit Judæ osculum: * Denariorum numero Christum Judæis tradidit.

℣. Melius illi erat, si natus non fuisset. Denariorum.

Lezione 6.

Quoniam vidi iniquitatem, et contradictionem in civitate. Attende gloriam crucis ipsius. Jam in fronte Regum crux illa fixa est, cui inimici insultaverunt. Effectus probavit virtutem; domuit orbem, non ferro, sed ligno. Lignum crucis contumeliis dignum visum est inimicis, et ante ipsum, lignum stantes caput agitabant et dicebant: Si filius Dei est, descendat de cruce. Extendebat ille manus suas ad populum non credentem, et contradicentem. Si enim justus est, qui ex fide vivit iniquus est, non habet fidem. Quod ergo hic ait, iniquitatem, perfidiam intellige. Videbat ergo Dominus in civitatem, iniquitatem, et contradictionem, et extendebat manus suas ad populum non credentem, et contradicentem: et tamen et ipsos expectans dicebat: Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.

℟. Unus ex discipulis meis tradet me hodie: Væ illi, per quem tradar ego: * Melius illi erat, si natus non fuisset.

℣. Qui intingit mecum manum in paropside, hic me traditurus est in manus peccatorum. Melius illi erat.

℟. Unus ex discipulis.

NEL TERZO NOTTURNO

Antif. Dixi iniquis, Nolite loqui adversus Deum iniquitatem.

Salmo 74.

Confitebimur tibi, Deus: * confitebimur, et invocabimus nomen tuum.

Narrabimus mirabilia tua: * cum accepero tempus, ego justitias judicabo.

Liquefacta est terra, et omnes, qui habitant in ea: * ego confirmavi columnas ejus.

Dixi iniquis: Nolite inique agere; * et delinquentibus: Nolite exaltare cornu.

Nolite extollere in altum cornu vestrum: * nolite loqui adversus Deum iniquitatem.

Quia neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque a desertis montibus: * quoniam Deus judex est.

Hunc humiliat, et hunc exaltat: * quia calix in manu Domini vini meri, plenus misto.

Et inclinavit ex hoc in hoc: veruntamen fæx ejus non est exinanita: * bibent omnes peccatores terræ.

Ego autem annuntiabo in sæculum: * cantabo Deo Jacob.

Et omnia cornua peccatorum confringam: * et exaltabuntur cornua justi.

Antif. Dixit iniquis: Nolite loqui adversus Deum iniquitatem.

Antif. Terra tremuit, et quievit, dum exurgeret in judicio Deus.

Salmo 75.

Notus in Judæa Deus: * in Israel magnum nomen ejus.

Et factus est in pace locus ejus: * et habitatio ejus in Sion.

Ibi confregit potentias arcuum, * scutum, gladium, et bellum.

Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis: * turbati sunt omnes insipientes corde.

Dormierunt somnum suum: * et nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.

Ab increpatione tua Deus Jacob, * dormitaverunt, qui ascenderunt equos.

Tu terribilis es, et quis resistet tibi? * ex tunc ira tua.

De cælo auditum fecisti judicium: * terra tremuit, et quievit.

Cum exurgeret in judicium Deus: * ut salvos faceret omnes mansuetos terræ.

Quoniam cogitatio hominis confitebitur

tibi: * et reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.

Vovete, et reddite Domino Deo vestro: * omnes, qui in circuitu ejus affertis munera.

Terribili, et ei qui aufert spiritum principum, * terribili apud reges terræ.

Antif. Terra tremuit, et quievit, dum exurgeret in judicio Deus.

Antif. In die tribulationis meæ Deum exquisivi manibus meis.

Salmo 76.

Voce mea ad Dominum clamavi: * voce mea ad Deum, et intendit mihi.

In die tribulationis meæ Deum exquisivi, manibus meis nocte contra eum: * et non sum deceptus.

Renuit consolari anima mea: * memor fui Dei, et delectatus sum, et exercitatus sum, et defecit spiritus meus.

Anticipaverunt vigilias oculi mei: * turbatus sum, et non sum locutus.

Cogitavi dies antiquos: * et annos æternos in mente habui.

Et meditatus sum nocte cum corde meo, * et exercitabar, et scopebam spiritum meum.

Numquid in æternum projiciet Deus:

* aut non apponet, ut complacitior sit adhuc ?

Aut in finem misericordiam suam abscindet: * a generatione in generationem ?

Aut obliviscetur misereri Deus ? * aut continebit in ira sua misericordias suas?

Et dixi; Nunc cœpi: * hæc mutatio dexteræ Excelsi.

Memor fui operum Domini: * quia memor ero ab initio mirabilium tuorum.

Et meditabor in omnibus operibus tuis: * et in adiventionibus tuis exercebor.

Deus, in sancto via tua: quis Deus magnus sicut Deus noster ? * tu es Deus, qui facis mirabilia.

Notam fecisti in populis virtutem tuam: * redemisti in brachio tuo populum tuum, filios Jacob, et Joseph.

Viderunt te aquæ, Deus, viderunt te aquæ: * et timuerunt, et turbatæ sunt abyssi.

Multitudo sonitus aquarum: * vocem dederunt nubes.

Et enim sagittæ tuæ transeunt: * vox tonitrui tui in rota.

Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ: * commota est, et contremuit terra.

In mari via tua, et semitæ tuæ in aquis multis: * et vestigia tua non cognoscentur.

Deduxisti sicut oves populum tuum, * in manu Moysi, et Aaron.

Antif. In die tribulationis meæ Deum exquisivi manibus meis.

℣. Exurge Domine.

℟. Et judica causam meam.

Pater noster, *segreto.*

Lezioni del terzo Notturno prese dalla prima Lettera dell'Apostolo S. Paolo scritta a' Corinti, il di cui soggetto è il Mistero della Cena del Signore e del Sacramento Eucaristico, istituito appunto in questo sacro giorno.

De Epistola prima Beati Pauli Apostoli ad Corinthios. *Cap.* 11.

Lezione 7.

Hoc autem præcipio: non laudans, quod non in melius, sed in deterius convenitis. Primum quidem, convenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos, et ex parte credo. Nam oportet et hæreses esse, ut et qui probati sunt, manifestati fiant in vobis. Convenientibus ergo vobis in unum, jam non est Dominicam cœnam manducare. Unusquisque enim suam cœnam præsumit ad manducandum. Et alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Numquid domos non habetis ad man-

ducandum, et bibendum? Aut Ecclesiam Dei contemnitis, et confunditis eos, qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? In hoc non laudo.

℟. Eram quasi agnus innocens: ductus sum ad immolandum, et nesciebam: consilium fecerunt inimici mei adversus me, dicentes: * Venite mittamus lignum in panem ejus, et eradamus eum de terra viventium.

℣. Omnes inimici mei adversum me cogitabant mala mihi: verbum iniquum mandaverunt adversum me, dicentes. Venite.

Lezione 8.

Ego enim accepi a Domino, quod et tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, et gratias agens fregit, et dixit: Accipite, et manducate: hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem, postquam cœnavit, dicens: Hic calix novum testamentum est in meo Sanguine. Hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, et calicem bibetis; mortem Domini annuntiabitis donec veniat.

℟. Una hora non potuistis vigilare mecum, qui exhortabamini mori pro me: * Vel Judam non videtis, quomodo non dormit, sed festinat tradere me Judæis?
℣. Quid dormitis? surgite, et orate, ne intretis in tentationem. Vel Judam etc.

Lezione 9.

Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit Corporis, et Sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo: et sic de pane illo edat, et de calice bibat. Qui enim manducat, et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans Corpus Domini. Ideo iter vos multi infirmi, et imbecilles, et dormiunt multi. Quod si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur. Dum judicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. Itaque, fratres mei, cum convenitis ad manducandum, invicem expectate. Si quis esurit, domi manducet, ut non in judicium conveniatis. Cœtera autem, cum venero, disponam.

℟. Seniores populi consilium fecerunt, * Ut Jesum dolo tenerent et occiderent: cum gladiis, et fustibus exierunt tamquam ad latronem.

℣. Collegerunt Pontifices, et Pharisæi concilium. Ut Jesum etc.

℟. Seniores populi.

Terminato il Mattutino si cantano le Laudi, nelle quali primieramente ci uniamo col Penitente Real Profeta David a piangere i nostri peccati, ed implorare la Divina misericordia; acciocchè si salvi l' anima nostra col Sangue di Gesù Cristo, e con le lacrime della nostra penitenza.

ALLE LAUDI

Antif. Justificeris Domine in sermonibus tuis, et vincas cum judicaris.

Salmo 50.

Miserere mei, Deus: * secundum magnam misericordiam tuam.

Et secundum multitudinem miserationum tuarum: * dele iniquitatem meam.

Amplius lava me ab iniquitate mea: * et a peccato meo munda me.

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: * et peccatum meum contra me est semper.

Tibi soli peccavi, et malum coram te feci: * ut justificeris in sermonibus tuis, et vincas cum judicaris.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: * ad in peccatis concepit me mater mea.

Ecce enim veritatem dilexisti: * incerta, et occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.

Asperges me hyssopo, et mundabor: * lavabis me, et super nivem dealbabor.

Auditui meo dabis gaudium, et lætitiam: * et exultabunt ossa humiliata.

Averte faciem tuam a peccatis meis: * et omnes iniquitates meas dele.

Cor mundum crea in me Deus: * et spiritum rectum innova in visceribus meis.

Ne projicias me a facie tua: * et spiritum sanctum tuum ne auferas a me.

Redde mihi lætitiam salutaris tui: * et spiritu principali confirma me.

Docebo iniquos vias tuas: * et impii ad te convertentur.

Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ: * et exultabit lingua mea justitiam tuam.

Domine, labia mea aperies: * et os meum annuntiabit laudem tuam.

Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique: * holocaustis non delectaberis.

Sacrificium Deo spiritus contribulatus: * cor contritum et umiliatum Deus non despicies.

Benigne fac, Domine, in bona voluntate tua Sion: * ut ædificentur muri Jerusalem.

Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ, oblationes, et holocausta: * tunc imponent super altare tuum vitulos.

Antif. Justificeris, Domine, in sermonibus tuis, et vincas cum judicaris.

Antif. Dominus tamquam ovis ad victimam ductus est, et non aperuit os suum.

Salmo 89.

Domine refugium factus es nobis, * a generatione in generationem.

Priusquam montes fierent, aut formaretur terra, et orbis: * a sæculo, et usque in sæculum tu es Deus.

Ne avertas hominem in humilitatem: * et dixisti: Convertimini filii hominum.

Quoniam mille anni ante oculos tuos, * tamquam dies hesterna, quæ præteriit.

Et custodia in nocte, * quæ pro nihilo habentur, eorum anni erunt.

Mane sicut herba transeat, mane floreat, et transeat: * vespere decidat, induret, et arescat.

Quia defecimus in ira tua: * et in furore tuo turbati sumus.

Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo: * sæculum nostrum in illuminatione vultus tui.

Quoniam omnes dies nostri defecerunt: * et in ira tua defecimus.

Anni nostri sicut aranea meditabuntur: * dies annorum nostrorum in ipsis, septuaginta anni.

Si autem in potentatibus, octoginta anni: * et amplius eorum labor, et dolor.

Quoniam supervenit mansuetudo: * et corripiemur.

Quis novit potestatem iræ tuæ: * et præ timore tuo iram tuam dinumerare?

Dexteram tuam sic notam fac; * et eruditos corde in sapientia.

Convertere Domine usquequo * et deprecabilis esto super servos tuos.

Repleti sumus mane misericordia tua: * et exultavimus, et delectati sumus omnibus diebus nostris.

Lætati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti: * annis, quibus vidimus mala.

Respice in servos tuos, et in opera tua: * et dirige filios eorum.

Et sit splendor Domini Dei nostri su-

per nos, et opera manuum nostrarum dirige super nos: * et opus manuum nostrarum dirige.

Antif. Dominus tamquam ovis ad victimam ductus est, et non aperuit os suum.

Antif. Contritus est cor meum in medio mei; contremuerunt omnia ossa mea.

Salmo 62.

Deus, Deus meus, * ad te de luce vigilo.

Sitivit in te anima mea; * quam multipliciter tibi caro mea.

In terra deserta, et invia, et inaquosa; * sic in sancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam, et gloriam tuam.

Quoniam melior est misericordia tua super vitas: * labia mea laudabunt te.

Sic benedicam te in vita mea: * et in nomine tuo levabo manus meas.

Sicut adipe, et pinguedine repleatur anima mea: * et labiis exultationis laudabit os meum.

Si memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te: * quia fuisti adjutor meus.

Et in velamento alarum tuarum exultabo, adhæsit anima mea post te: * me suscepit dextera tua.

Ipsi vero in vanum quæsierunt animam meam, introibunt in inferiora terræ: * tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt.

Rex vero lætabitur in Deo, laudabuntur omnes, qui jurant in eo: * quia obstructum est os loquentium iniqua.

Salmo 66.

Deus, misereatur nostri, et benedicat nobis: * illuminet vultum suum super nos, et misereatur nostri.

Ut cognoscamus in terra viam tuam: * in omnibus Gentibus salutare tuum.

Confiteantur tibi populi, Deus: * confiteantur tibi populi omnes.

Lætentur et exultent Gentes: * quoniam judicas populos in æquitate, et gentes in terra dirigis.

Confiteantur tibi populi, Deus: confiteantur tibi populi omnes: * terra dedit fructum suum.

Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus: * et metuant eum omnes fines terræ.

Antif. Contritum est cor meum in medio mei, contremuerunt omnia ossa mea.

Antif. Exhortatus es in virtute tua, et in refectione sancta tua Domine.

Cantico di Mosè composto dopo il prodigioso passaggio del Mar rosso: con cui si paragona alla salvezza del Popolo Ebreo la nostra per il Sangue di Gesù Cristo.

Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est, * equum, et ascensorem dejecit in mare.

Fortitudo mea, et laus mea Dominus: * et factus est mihi in salutem.

Iste Deus meus, et glorificabo eum: * Deus patris, mei, et exaltabo eum.

Dominus quasi vir pugnator, omnipotens nomen ejus: * Currus Pharaonis, et exercitum ejus projecit in mare.

Electi principes ejus submersi sunt in mari rubro: * Abyssi operuerunt eos, descenderunt in profundum quasi lapis.

Dextera tua, Domine, magnificata est in fortitudine: dextera tua, Domine, percussit inimicum: * et in multitudine gloriæ tuæ deposuisti adversarios tuos.

Misisti iram tuam, quæ devoravit eos sicut stipulam: * et in spiritu furoris tui congregatæ sunt aquæ.

Stetit unda fluens: * congregatæ sunt abyssi in medio mari.

Dixit inimicus; persequar, et comprehendam: * dividam spolia, implebitur anima mea.

Evaginabo gladium meum: * interficiet eos manus mea.

Flavit spiritus tuus, et operuit eos mare: * submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.

Quis similis tui in fortibus, Domine? * quis similis tui, magnificus in sanctitate, terribilis, atque laudabilis, faciens mirabilia?

Extendisti manum tuam, et devoravit eos terra: * Dux fuisti in misericordia tua populo, quem redemisti.

Et portasti eum in fortitudine tua, * ad habitaculum sanctum tuum.

Ascenderunt populi, et irati sunt: * dolores obtinuerunt habitatores Philisthiim.

Tunc conturbati sunt principes Edom: robustos Moab obtinuit tremor: * obriguerunt omnes habitatores Chanaan.

Irruat super eos formido, et pavor, * in magnitudine brachii tui.

Fiant immobiles quasi lapis, donec pertranseat populus tuus, Domine, * donec pertranseat populus tuus iste, quem possedisti.

Introduces eos, et plantabis in monte hæreditatis tuæ, * firmissimo habitaculo tuo, quod operatus es Domine.

Sanctuarium tuum, Domine, quo firmaverunt manus tuæ: * Dominus regnabit in æternum, et ultra.

Ingressus est enim eques Pharao cum curribus, et equitibus ejus in mare: * et reduxit super eos Dominus aquas maris.

Filii autem Israel ambulaverunt per siccum, * in medio ejus.

Antif. Exhortatus es in virtute tua; et in refectione sancta tua Domine.

Antif. Oblatus est, quia ipse voluit, et peccata nostra ipse portavit.

Salmo 148.

Laudate Dominum de cælis; * laudate eum in excelsis.

Laudate eum omnes Angeli ejus; * laudate eum omnes virtutes ejus.

Laudate eum sol, et luna: * laudate eum omnes stellæ, et lumen.

Laudate eum cæli cœlorum; * et aquæ omnes quæ super cœlos sunt, laudent nomen Domini.

Quia ipse dixit, et facta sunt; * ipse mandavit, et creata sunt.

Statuit ea in æternum, et in sæculum

sæculi. * præceptum posuit, et non præteribit.

Laudate Dominum de terra: * dracones, et omnes abyssi.

Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum: * quæ faciunt verbum ejus.

Montes, et omnes colles: * ligna fructifera, et omnes cedri.

Bestiæ, et universa pecora: * serpentes, et volucres pennatæ.

Reges terræ, et omnes populi: * principes, et omnes judices terræ.

Juvenes, et virgines, senes cum junioribus laudent nomen Domini; * quia exaltatum est nomen ejus solius.

Confessio ejus super cœlum et terram: * et exaltavit cornu populi sui.

Hymnus omnibus sanctis ejus: * filiis Israel, populo appropinquanti sibi.

Salmo 149.

Cantate Domino canticum novum: * laus ejus in Ecclesia sanctorum.

Lætetur Israel in eo, qui fecit eum; * et filii Sion exultent in rege suo.

Laudent nomen ejus in choro; * in tympano et psalterio psallant ei.

Quia beneplacitum est Domino in populo suo; * et exaltabit mansuetos in salutem.

Exultabunt sancti in gloria; * lætabuntur in cubilibus suis.

Exaltationes Dei in gutture eorum; * et gladii ancipites in manibus eorum.

Ad faciendam vindictam in nationibus: * increpationes in populis.

Ad alligandos reges eorum in compedibus: * et nobiles eorum in manicis ferreis.

Ut faciant in eis judicium conscriptum: * gloria hæc est omnibus sanctis ejus.

Salmo 150.

Laudate Dominum in sanctis ejus; * laudate eum in firmamento virtutis ejus.

Laudate eum in virtutibus ejus: * laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus.

Laudate eum in sono tubæ; * laudate eum in psalterio, et cithara.

Laudate eum in tympano, et choro: * laudate eum in chordis, et organo.

Laudate eum in cymbalis benesonantibus; laudate eum in cymbalis jubilationis; * omnis spiritus laudet Dominum.

Antif. Oblatus est quia ipse voluit, et peccata nostra ipse portavit.

Si tace il Capitolo, e l' Inno.

℣. Homo pacis meæ, in quo speravi.

℟. Qui edebat panes meos, ampliavit adversum me supplantationem.

Al Benedictus, Antifona.

Traditor autem dedit eis signum, dicens: Quem osculatus fuero, ipse est, tenete eum.

Cantico di Zaccaria. Luc. 1.

Benedictus Dominus Deus Israel, * quia visitavit, et fecit redemptionem plebis suæ.

Et erexit cornu salutis nobis, * in domo David pueri sui.

Sicut locutus est per os sanctorum, * qui a sæculo sunt, prophetarum ejus.

Salutem ex inimicis nostris, * et de manu omnium, qui oderunt nos.

Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, * et memorari testamenti sui sancti.

Jusjurandum, quod juravit ad Abraham patrem nostrum, * daturum se nobis.

Ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, * serviamus illi.

In sanctitate, et justitia coram ipso, * omnibus diebus nostris.

Et tu puer, propheta Altissimi vocaberis; * præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus.

Ad dandam scientiam salutis plebi ejus: * in remissionem peccatorum eorum.

Per viscera misericordiæ Dei nostri: in quibus visitavit nos oriens ex alto.

Illuminare his, qui in tenebris, et in umbra mortis sedent: * ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.

Antif. Traditor autem dedit eis signum, dicens: Quem osculatus fuero: ipse est, tenete eum.

Mentre si canta il Benedictus etc. *estinte già ad ogni Salmo cantato le Candele del Candelabro, a riserva dell' ultima che poi si asconde, si estinguono quelle dell' Altare, ed ogni altra lampada, o lume della Chiesa. Al ripetersi dell' Antifona si prende la rimanente accesa Candela, e si cela al corno dell' Epistola, mentre si canta:*

℣. Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem.

Nella seconda notte si aggiunge:

Mortem autem Crucis.

Nella terza. Propter quod et Deus exaltavit illum, et dedit illi nomen, quod est super omne nomen.

Al cominciarsi il versetto Christus etc. *tutti genuflettono; ed in fine di esso il*

Pater noster, *indi il Salmo* Miserere *cantato di sopra si ripete con tuono più alto.*

ORAZIONE

Respice, quæsumus, Domine, super hanc familiam tuam, pro qua Dominus noster Jesus Christus non dubitavit manibus tradi nocentium, et crucis subire tormentum.

Finita la quale si fa un piccolo strepito; si scuopre la Candela accesa, tratta dal suo nascondiglio: si alzano tutti, e partono con silenzio.

ORE DI PRIMA, TERZA, SESTA E NONA

Questa era l' antica distribuzione del giorno; e la vediamo usata dagli Evangelisti in questa Santa Settimana. Recitando quanto in esse ore è stabilito, si dà loro principio col dire segretamente Pater noster, *ed* Ave Maria, *aggiungendo il* Credo *all' ora Prima; secondo il solito poi senz' altra introduzione si recitano i Salmi; come seguono.*

A PRIMA

Pater noster, Ave Maria, Credo.

Salmo 53.

Deus in nomine tuo salvum me fac: * et in virtute tua judica me.

Deus, exaudi orationem meam: * auribus percipe verba oris mei.

Quoniam alieni insurrexerunt adversum me, et fortes quæsierunt animam meam: * et non proposuerunt Deum ante conspectum suum.

Ecce enim Deus adjuvat me: * et Dominus susceptor est animæ meæ.

Averte mala inimicis meis: * et in veritate tua disperde illos.

Voluntarie sacrificabo tibi; * et confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum est.

Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me: * et super inimicos meos despexit oculus meus.

Salmo 118.

Beati immaculati in via, * qui ambulant in lege Domini.

Beati qui scrutantur testimonia ejus: * in toto corde exquirunt eum.

Non enim qui operantur iniquitatem, * in viis ejus ambulaverunt.

Tu mandasti, mandata tua * custodiri nimis.

Utinam dirigantur viæ meæ; * ad custodiendas justificationes tuas.

Tunc non confundar, * cum perspexero in omnibus mandatis tuis.

Confitebor tibi in directione cordis: * in eo quod didici judicia justitiæ tuæ.

Justificationes tuas custodiam: * non me derelinquas usquequaque.

In quo corrigit adolescentior viam suam ? * in custodiendo sermones tuos.

In toto corde meo exquisivi te: * ne repellas me a mandatis tuis.

In corde meo abscondi eloquia tua, * ut non peccem tibi.

Benedictus es Domine: * doce me justificationes tuas.

In labis meis, * pronuntiavi omnia judicia oris tui.

In via testimoniorum tuorum delectatus sum: * sicut in omnibus divitiis.

In mandatis tuis exercebor: * et considerabo vias tuas.

In justificationibus tuis meditabor: * non obliviscar sermones tuos.

Retribue servo tuo, vivifica me: * et custodiam sermones tuos.

Revela oculos meos: * et considerabo mirabilia de lege tua.

Incola ego sum in terra: * non abscondas a me mandata tua.

Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas, * in omni tempore.

Increpasti superbos: * maledicti qui declinabant a mandatis tuis.

Aufer a me opprobrium et contemptum: * quia testimonia tua exquisivi.

Etenim sederunt principes, et adversum me loquebantur: * servus autem tuus exercebatur in justificationibus tuis.

Nam et testimonia tua meditatio mea est: * et consilium meum justificationes tuæ.

Adhæsit pavimento anima mea: * vivifica me secundum verbum tuum.

Vias meas enuntiavi et exaudisti me: * doce me justificationes tuas.

Viam justificationum tuarum instrue me: * et exercebor in mirabilibus tuis.

Dormitavit anima mea præ tædio: * confirma me in verbis tuis.

Viam iniquitatis amove a me: * et de lege tua miserere mei.

Viam veritatis elegi: * judicia tua non sum oblitus.

Adhesi testimoniis tuis, Domine: * noli me confundere.

Viam mandatorum tuorum cucurri: * cum dilatasti cor meum.

Poi genuflettesi dicendo: Christus factus est etc. *p.* 128.

Pater noster, *segreto.*

Si ripete il Miserere *come sopra: finito il quale si dice:* Respice, quæsumus Domine etc. *p.* 129.

A TERZA

Pater noster, Ave Maria.

Salmo.

Legem pone mihi, Domine, viam justificationum tuarum: * et exquiram eam semper.

Da mihi intellectum et scrutabor legem tuam: * et custodiam illam in toto corde meo.

Deduc me in semitam mandatorum tuorum: * quia ipsam volui.

Inclina cor meum in testimonia tua: * et non in avaritiam.

Averte oculos meos, ne videant vanitatem: * in via tua vivifica me.

Statue servo tuo eloquium tuum, * in timore tuo.

Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum: * quia judicia tua jucunda.

Ecce concupivi mandata tua, * in æquitate tua vivificat me.

Et veniat super me misericordia tua, Domine: * salutare tuum secundum eloquium tuum.

Et respondebo exprobantibus mihi verbum: * quia speravi in sermonibus tuis.

Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque: * quia in judiciis tuis supersperavi.

Et custodiam legem tuam semper: * in sæculum, et in sæculum sæculi.

Et ambulabam in altitudine: * quia mandata tua exquisivi.

Et loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum: * et non confundebar.

Et meditabar in mandatis tuis, * quæ dilexi.

Et levavi manus meas ad mandata tua, quæ dilexi: * et exercebar in justificationibus tuis.

Memor esto verbi tui servo tuo, * in quo mihi spem dedisti.

Hæc me consolata est in humiliate mea: * quia eloquium tuum vivificavit me.

Superbi inique agebant usquequaque: * a lege autem tua non declinavi.

Memor fui judiciorum tuorum a sæculo, Domine: * et consolatus sum.

Defectio tenuit me, * pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.

Cantabiles mihi erant justificationes tuæ, * in loco peregrinationis meæ.

Memor fui nocte nominis tui, Domine: * et custodivi legem tuam.

Hæc facta est mihi: * quia justificationes tuas exquisivi.

Portio mea, Domine, * dixi, custodire legem tuam.

Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo: * miserere mei secundum eloquium tuum.

Cogitavi vias meas: * et converti pedes meos in testimonia tua.

Paratus sum, et non sum turbatus: * ut custodiam mandata tua.

Funes peccatorum circumplexi sunt me: * et legem tuam non sum oblitus.

Media nocte surgebam ad confitendum tibi, * super judicia justificationis tuæ.

Particeps ego sum omnium timentium te: * et custodientium mandata tua.

Misericordia tua, Domine, plena est terra: * justificationes tuas doce me.

Bonitatem fecisti cum servo tuo, Domine: * secundum verbum tuum.

Bonitatem, et disciplinam, et scientiam doce me: * quia mandatis tuis credidi.

Priusquam humiliarer, ego deliqui: * propterea eloquium tuum custodivi.

Bonus es tu: * et in bonitate tua doce me justificationes tuas.

Multiplicata est super me iniquitas superborum: * ego autem in toto corde meo scrutabor mandata tua.

Coagulatum est sicut lac cor eorum: * ego vero legem tuam meditatus sum.

Bonum mihi, quia humiliasti me: * ut discam justificationes tuas.

Bonum mihi lex oris tui, * super millia auri et argenti.

Manus tuæ fecerunt me, et plasmaverunt me: * da mihi intellectum, et discam mandata tua.

Qui timent te, videbunt me, et lætabuntur: * quia in verba tua supersperavi.

Cognovi, Domine, quia æquitas judicia tua: * et in veritate tua humiliasti me.

Fiat misericordia tua ut consoletur me, secundum eloquium tuum servo tuo.

Veniant mihi miserationes tuæ et vivam: * quia lex tua meditatio mea est.

Confundantur superbi, quia injuste iniquitatem fecerunt in me: * ego autem exercebor in mandatis tuis.

Convertantur mihi timentes te: * et qui noverunt testimonia tua.

Fiat cor meum immaculatum in justificationibus tuis: * ut non confundar.

℣. Christus factus est etc.

Pater noster, *segreto p.* 128.

Si ripete il Miserere *come sopra, finito il quale si dice:* Respice, quæsumus Domine, *p.* 129.

A SESTA

Pater noster, Ave Maria.

Salmo.

Defecit in salutare tuum anima mea: * et in verbum tuum supersperavi.

Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, * dicentes: quando consolaberis me?

Quia factus sum sicut uter in pruina: * justificationes tuas non sum oblitus.

Quot sunt dies servi tui: * quando facies de persequentibus me judicium?

Narraverunt mihi iniqui fabulationes: * sed non ut lex tua.

Omnia mandata tua veritas: * inique persecuti sunt me, adjuva me.

Paulo minus consummaverunt me in terra: * ego autem non dereliqui mandata tua.

Secundum misericordiam tuam vivifica me: * et custodiam testimonia oris tui.

In æternum, Domine, * verbum tuum permanet in cælo.

In generationem, et generationem veritas tua: * fundasti terram, et permanet.

Ordinatione tua perseverat dies; * quoniam omnia serviunt tibi.

Nisi quod lex tua meditatio mea est: * tunc forte periissem in humilitate mea.

In æternum non obliviscar justificationes tuas: * quia in ipsis vivificasti me.

Tuus sum ego, salvum me fac: * quoniam justificationes tuas exquisivi.

Me expectaverunt peccatores, ut perderent me: * testimonia tua intellexi.

Omnis consummationis vidi finem: * latum mandatum tuum nimis.

Quomodo dilexi legem tuam, Domine? * tota die meditatio mea est.

Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo: * quia in æternum mihi est.

Super omnes docentes me intellexi; * quia testimonia tua meditatio mea est.

Super senes intellexi: * quia mandata tua quæsivi.

Ab omni via mala prohibui pedes meos: * ut custodiam verba tua.

A judiciis tuis non declinavi: * quia tu legem posuisti mihi.

Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, * super mel ori meo !

A mandatis tuis intellexi: * propterea odivi omnem viam iniquitatis.

Lucerna pedibus meis verbum tuum: * et lumen semitis meis.

Juravi, et statui, * custodire judicia justitiæ tuæ.

Humiliatus sum usquequaque, Domine: * vivifica me secundum verbum tuum.

Voluntaria oris mei beneplacita fac, Domine: * et judicia tua doce me.

Anima mea in manibus meis semper * et legem tuam non sum oblitus.

Posuerunt peccatores laqueum mihi: * et de mandatis tuis non erravi.

Hæreditate acquisivi testimonia tua in æternum: * quia exultatio cordis mei sunt.

Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum: * propter retributionem.

Iniquos hodio habui: * et legem tuam dilexi.

Adjutor, et susceptor meus es tu: * et in verbum tuum supersperavi.

Declinate a me maligni: * et scrutabor mandata Dei mei.

Suscipe me secundum eloquium tuum, et vivam: * et non confundas me ab expectatione mea.

Adjuva me, et salvus ero: * et meditabor in justificationibus tuis semper.

Sprevisti omnes discedentes a judiciis tuis: * quia injusta cogitatio eorum.

Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ: * ideo dilexi testimonia tua.

Confige timore tuo carnes meas: * a judiciis enim tuis timui.

Feci judicium, et justitiam: * non tradas me calumniantibus me.

Suscipe servum tuum in bonum: * non calumnientur me superbi.

Oculi mei defecerunt in salutare tuum: * et in eloquium justitiæ tuæ.

Fac cum servo tuo secundum miseri-

cordiam tuam: * et justificationes tuas doce me.

Servus tuus sum ego: * da mihi intellectum, ut sciam testimonia tua.

Tempus faciendi, Domine: * dissipaverunt legem tuam.

Ideo dilexi mandata tua, * super aurum, et topazion.

Propterea ad omnia mandata tua dirigebar: * omnem viam iniquam odio habui.

℣. Christus factus est etc. *p.* 128.

Pater noster, *segreto.*

Si ripete il Miserere *come sopra: finito il quale si dice:* Respice, quæsumus Domine etc. *p.* 129.

A NONA

Pater noster, Ave Maria.

Salmo.

Mirabilia testimonia tua: * ideo scrutata est ea anima mea.

Declaratio sermonum tuorum illuminat: * et intellectum dat parvulis.

Os meum aperui, et attraxi spiritum: * quia mandata tua desiderabam.

Aspice in me, et miserere mei: * secundum judicium diligentium nomen tuum.

Gressus meos dirige secundum eloquium tuum: * et non dominetur mei omnis injustitia.

Redime me a calumniis hominum: * ut custodiam mandata tua.

Faciem tuam illumina super servum tuum: * et doce me justificationes tuas.

Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: * quia non custodierunt legem tuam.

Justus es, Domine: * et rectum judicium tuum.

Mandasti justitiam testimonia tua: * et veritatem tuam nimis.

Tabescere me fecit zelus meus: * quia obliti sunt verba tua inimici mei.

Ignitum eloquium tuum vehementer: * et servus tuus dilexit illud.

Adolescentulus sum ego, et contemptus: * justificationes tuas non sum oblitus.

Justitia tua, justitia in æternum: * et lex tua veritas.

Tribulatio, et angustia invenerunt me: * mandata tua meditatio mea est.

Æquitas testimonia tua in æternum: * intellectum da mihi, et vivam.

Clamavi in toto corde meo, exaudi me,

Domine: * justificationes tuas requiram.

Clamavi ad te, salvum fac: * ut custodiam mandata tua.

Præveni in maturitate, et clamavi: * quia in verba tua supersperavi.

Prævenerunt oculi mei ad et diluculo: * ut meditarer eloquia tua.

Vocem meam audi secundum misericordiam tuam, Domine: * et secundum judicium tuum vivifica me.

Appropinquaverunt persequentes me iniquitati: * lege autem tua longe facti sunt.

Prope es tu Domine: * et omnes viæ tuæ veritas.

Initio cognovi de testimoniis tuis: * quia in æternum fundasti ea.

Vide humiliatem meam, et eripe me: * quia legem tuam non sum oblitus.

Judica judicium meum, et redime me: * propter eloquium tuum vivifica me.

Longe a peccatoribus salus: * quia justificationes tuas non exquisierunt.

Misericordiæ tuæ multæ, Domine: * secundum judicium tuum vivifica me.

Multi, qui persequuntur me, et tribulant me: * a testimoniis tuis non declinavi.

Vidi prævaricantes, et tabescebam: * quia eloquia tua non custodierunt.

Vide, quoniam mandata tua dilexi, Domine: * in misericordia tua vivifica me.
Principium verborum tuorum veritas: * in æternum omnia judicia justitiæ tuæ.

Principes persecuti sunt me gratis: * et a verbis tuis formidavit cor meum.
Lætabor ego super eloquia tua: * sicut qui invenit spolia multa.
Iniquitatem odio habui, et abominatus sum: * legem autem tuam dilexi.
Septies in die laudem dixi tibi, * super judicia justitiæ tuæ.
Pax multa diligentibus legem tuam: * et non est illis scandalum.
Expectabam salutare tuum, Domine, * et mandata tua dilexi.
Custodivit anima mea testimonia tua, * et dilexit ea vehementer.
Servavi mandata tua, et testimonia tua, * quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.
Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo, Domine: * juxta eloquium tuum da mihi intellectum.
Intret postulatio mea in conspectu tuo: * secundum eloquium tuum eripe me.
Eructabunt labia mea hymnum, * cum docueris me justificationes tuas.

Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum; * quia omnia mandata tua æquitas.

Fiat manus tua, ut salvet me: * quoniam mandata tua elegi.

Concupivi salutare tuum, Domine: * et lex tua meditatio mea est.

Vivet anima mea, et laudabit te; * et judicia tua adjuvabunt me.

Erravi, sicut ovis, quæ periit: * quære servum tuum, quia mandata tua non sum oblitus.

℣. Cristus factus est etc. *p.* 128.

Pater noster, *segreto.*

Si ripete il Miserere *come sopra; finito il quale si dice:* Respice quæsumus Domine *p.* 129.

ALLA MESSA

NELLA CENA DEL SIGNORE

Stazione a S. Gioavnni in Laterano.

Nella notte medesima, in cui cospiravano gli Uomini contra la vita di Cristo, e Giuda pensava darlo loro in mano, il buon Salvatore pensò di lasciare il maggior contrassegno del suo amore

verso de' medesimi, cioè il Divinissimo suo Corpo. Si rinnova dunque nell' odierna Messa l' Istituzione del Sagramento Eucaristico; allor quando il Signore nell' ultima Cena prese del pane, e rendendo grazie all' eterno Padre della sua compiacenza, lo consagrò, e spezzandolo, distribuillo agli Apostoli: il che fece egualmente del Calice: terminando la sacra Azione con un Inno di lode, e di ringraziamento.

Ma siccome in questa Messa la S. Chiesa alle cerimonie di letizia per tanto benefizio, ne unisce altre di lutto seguendo le tracce della Passione di Gesù Cristo; perciò dopo il Gloria in excelsis *sospende l' uso delle Campane, e non dà, secondo l' usato, la pace; lo che pratica in detestazione della pace perfidamente data da Giuda al suo Maestro, della quale ci fa menzione nella Colletta.*

INTROITO

Nos autem gloriari oportet in Cruce Domini nostri Jesu Christi: in quo est salus, vita, et resurrectio nostra: per quem salvati, et liberati sumus.

Salmo. Deus misereatur nostri, et be-

nedicat nobis: illuminet vultum suum super nos, et misereatur nostri. Nos autem etc.

Gloria in excelsis etc.

Mentre si canta, il suddetto Gloria etc. *si suonano le Campane, le quali taccciono sino al* Gloria *del Sabato Santo.*

ORAZIONE

Deus, a quo et Judas reatus sui pœnam, et confessionis suæ latro præmium sumpsit; concede nobis tuæ propitiationis effectum: ut sicut in passione sua Jesus Christus Dominus noster diversa utrisque intulit stipendia meritorum: ita nobis, ablato vetusatis errore, resurrectionis suæ gratiam largiatur. Qui tecum vivit etc.

Nella seguente Pistola S. Paolo, dopo avere rimproverato le Agape, ossiano le cene che in comune facevansi nelle Chiese perchè degeneranti dal primo pio istituto, racconta la Cena del Signore in questo dì, e la istituzione del Sagramento della Eucaristia: prescrivendo poi il modo di accostarsi alla Mensa Divina.

Lectio Epistolæ B. Pauli Apostoli ad Corinthios.

Fratres, Convenientibus vobis in unum, jam non est Dominicam cœnam manducare. Unusquisque enim suam cœnam præsumit ad manducandum. Et alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Numquid domos non habetis ad manducandum, et bibendum? aut Ecclesiam Dei contemnitis, et confunditis eos, qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non laudo. Ego enim accepi a Domino, quod et tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, et gratias agens, fregit, et dixit: Accipite, et manducate; hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem postquam cœnavit, dicens: Hic calix novum testamentum est in meo Sanguine. Hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus

erit Corporis, et Sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo: et sic de pane illo edat, et de calice bibat. Qui enim manducat, et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans Corpus Domini. Ideo inter vos multi infirmi, et imbecilles, et dormiunt multi. Quod si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur. Dum judicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.

Graduale. Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.

℣. Propter quod et Deus exaltavit illum, et dedit illi nomen, quod est super omne nomen.

Nell' Evangelio si parla della Lavanda che fe Cristo a' suoi Discepoli premessa al Cibo Eucaristico; per insegnarci con qual mondezza, e purità di cuore si debbono celebrare, e ricevere i sacri Misteri.

✠ Sequentia Sancti Evangelii secundum Joannem. *Joan*. 13.

Ante diem festum Paschæ, sciens Jesus,

quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et cœna facta, cum Diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas Simonis Iscariotæ: sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, et quia a Deo exivit, et ad Deum vadit: surgit a cœna, et ponit vestimenta sua: et cum accepisset linteum, precinxit se. Deinde mittit aquam in pelvim, et cœpit lavare pedes discipulorum, et extergere linteo, quo erat præcinctus. Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes? Respondit Jesus, et dixit ei. Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea. Dicit ei Petrus: Non lavabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Jesus: Si non lavero te, non habebis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantum pedes meos, sed et manus, et caput. Dicit ei Jesus: Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes. Sciebat enim, quisnam esset, qui traderet eum: propterea dixit: Non estis mundi omnes. Postquam ergo lavit pedes eorum, et accepit vestimenta sua, cum

recubuisset iterum, dixit eis: Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me, Magister, et Domine: et bene dicitis: sum etenim. Si ergo ego lavi pedes vestros, Dominus et Magister: et vos debetis alter alterius lavare pedes: Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis.

Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem Cæli, et terræ, visibilium omnium, et invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei Unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia sæcula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, consubstantialem Patri: per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de cælis. *(Qui s' inginocchia)*. Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria virgine; Et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus, et sepultus est. Et resurrexit tertia die, secundum Scripturas. Et ascendit in cælum: sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria judicare vivos, et mortuos, cujus regni non

erit finis. Et in Spiritum sanctum Dominum, et vivificantem, qui ex Patre, Filioque procedit. Qui cum Patre, et Filio simul adoratur, et conglorificatur: qui locutus est per Prophetas. Et unam sanctam Catholicam, et Apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum. Et vitam venturi sæculi. Amen.

Offertorio. Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit me: non moriar, sed vivam, et narrabo opera Domini.

Secreta

Ipse tibi, quæsumus, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, sacrificium nostrum reddat acceptum, qui discipulis suis in sui commemorationem hoc fieri hodierna traditione monstravit, Jesus Christus Filius tuus Dominus noster. Qui tecum etc.

Prefazione della Croce.

Per omnia sæcula sæculorum.

℟. Amen.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

℣. Sursum corda.

℟. Habemus ad Dominum.
℣. Gratias agamus Domino Deo nostro.
℟. Dignum et justum est.

Vere dignum et justum est, æquum et salutare, nos tibi semper et ubique gratias agere: Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus. Qui salutem humani generis in ligno crucis constituisti: ut unde mors oriebatur, inde vita resurgeret: et qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur: per Christum Dominum nostrum. Per quem majestatem tuam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates, Cœli cœlorumque virtutes, ac beata Seraphim, socia exultatione concelebrant. Cum quibus et nostras voces, ut admitti jubeas deprecamur, supplici confessione dicentes.

Sanctus, Sanctus, Sanctus.

Infra l' azione.

Communicantes, et diem sacratissimum celebrantes, quo Dominus noster Jesus Christus pro nobis est traditus: sed et memoriam venerantes in primis gloriosæ semper Virginis Mariæ Genitricis ejusdem Dei, et Domini nostri Jesu Christi: sed et beatorum Apostolorum, ac Martyrum tuorum, Petri et Pauli, Andreæ, Ja-

cobi, Joannis, Thomæ, Jacobi, Philippi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis et Taddei, Lini, Cleti, Clementis, Xysti, Cornelii, Cypriani, Laurentii, Chrysogoni, Joannis et Pauli, Cosmæ et Damiani, et omnium Sanctorum tuorum: quorum meritis, precibusque concedas, ut in omnibus protectionis tuæ muniamur auxilio. Per eumdem Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed et cunctæ familiæ tuæ, quam tibi offerimus ob diem, in qua Dominus noster Jesus Christus tradidit discipulis suis Corporis, et Sanguinis sui misteria celebranda, quæsumus Domine, ut placatus accipias: diesque nostros in tua pace disponas: atque ab æterna damnatione nos eripi, et in electorum tuorum jubeas grege numerari. Per eumdem Christum. ℟. Amen.

Quam oblationem tu Deus in omnibus, quæsumus, bene✠dictam, adscri✠ptam, ratam, ✠ rationabilem, acceptabilemque facere digneris; ut nobis Cor ✠ pus, et San✠guis fiat dilectissimi Filii tui Domini nostri Jesu Christi.

Qui pridie, quam pro nostra, omniumque salute pateretur, hoc est, hodie, accepit panem.

Il rimanente come nel Canone.

*Si dice l'*Agnus Dei, *ma non si dà la pace. Si dicono peraltro le tre solite Orazioni innanzi alla Comunione. Oggi il Sacerdote consacra due Ostie, una ne consuma, e l'altra la riserva per lo domane, in cui non si consacra. Si conservano parimente delle particole consacrate per gli ammalati, se ve ne fosse bisogno; consuma però tutto il Sangue, e prima dell' abluzione delle dita pone l'Ostia riserbata in un altro Calice, che il Diacono copre colla palla, e colla patena, vi stende poi sopra il Velo, e lo pone in mezzo all' Altare; si fa indi la comunione, e si proseguisce sino al fine della Messa. Il Sacerdote fa la genuflessione ogni volta che parte, e torna in mezzo all' Altare, e passa davanti al Sacramento riposto nel Calice. Quando deve dire* Dominus vobiscum, *non si volta al popolo dal mezzo dell' Altare, ma dal canto dell' Evangelio, per non volgere le spalle al Sacramento; ed ivi pa-*

rimente nel fine dà la benedizione, senza compire il circolo.

Comunione. Dominus Jesus, postquam cœnavit cum discipulis suis, lavit pedes eorum, et ait illis: Scitis, quid fecerim vobis ego Dominus, et Magister? Exemplum dedi vobis, ut et vos ita faciatis.

Dopo la Comunione.

Refecti vitalibus alimentis, quæsumus, Domine Deus noster: ut, et quod tempore nostræ mortalitatis exequimur, immortalitatis tuæ munere consequamur. Per Dominum.

Si dice Ite Missa est; *si dà la benedizione, e si legge l'Evangelio di S. Giovanni, nel di cui principio il Sacerdote segna sè stesso, ma non l' Altare.*

In questo giorno si ha da preparare un luogo proprio e convenevole in qualche Cappella della Chiesa, o Altare, ed ornarlo più decentemente che sarà possibile, con veli, e lumi, per riporvi il Calice coll' Ostia, come già di sopra riserbata. Finita la Messa si accendono le torcie, e si fa la Processione secondo la maniera solita, portandosi però da

un altro Suddiacono parato la Croce. Il celebrante vestito di Piviale bianco, stando in piedi davanti all' Altare, mette l' incenso in due Turiboli senza benedizione, e genuflesso in mezzo all' Altare con uno di essi incensa tre volte il Sacramento, e avendo ricevuto dalle mani del Diacono stante in piedi, il Calice col Sacramento, che dovrà coprirsi coll' estremità del Velo, postogli sulle spalle, s' incammina in mezzo al Diacono, che è alla destra, ed al Suddiacono, che è alla sinistra, sotto il baldacchino, venendo il Sacramento continuamente incensato da due Accoliti sino al luogo preparato, ove deve custodirsi fino al domane. Mentre fassi la Processione, si canta il seguente Inno.

Pange lingua gloriosi
Corporis mysterium,
Sanguinisque pretiosi,
Quem in mundi pretium
Fructus ventris generosi
Rex effudit Gentium.
Nobis datus, nobis natus
Ex intacta Virgine,
Et in mundo conversatus,

Sparso verbi semine,
Sui moras incolatus
Miro clausit ordine.
In supremæ nocte cœnæ
Recumbens cum fratribus,
Observata lege plene
Cibis in legalibus,
Cibum turbæ duodenæ
Se dat suis manibus.
Verbum caro, panem verum
Verbo carnem efficit:
Fitque sanguis Christi merum,
Et si sensus deficit;
Ad firmandum cor sincerum
Sola fides sufficit.
Tantum ergo Sacramentum
Veneremur cernui:
Et antiquum documentum
Novo cedat ritui:
Præstet fides supplementum
Sensuum defectui.
Genitori, Genitoque
Laus et jubilatio;
Salus, honor, virtus quoque
Sit, et benedictio:
Procedenti ab utroque
Compar sit laudatio. Amen.
Giunto che si è al luogo preparato, il

Diacono inginocchione prende dal Sacerdote, stante in piedi, il Calice col Sacramento, e lo pone primieramente sopra l' Altare, in cui viene incensato dal Sacerdote genuflesso, e poi lo ripone nel tabernacolo. Al ritorno si dicono i Vespri in Coro senza canto.

A' VESPRI

Pater, *et* Ave *segreto.*

Antif. Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo.

Salmo 115.

In tutti questi Salmi ciò che dice David è molto a proposito per Gesù Cristo.

Credidi, propter quod locutus sum: * ego autem humiliatus sum nimis.

Ego dixi in excessu meo: * omnis homo mendax.

Quid retribuam Domino, * pro omnibus quæ retribuit mihi?

Calicem salutaris accipiam: * et nomen Domini invocabo.

Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus: * preptiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus.

O Domine, quia ego servus tuus: * ego servus tuus, et filius ancillæ tuæ.

Dirupisti vincula mea: * tibi sacrificabo hostiam laudis, et nomen Domini invocabo.

Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi ejus: * in atriis domus Domini, in medio tui Jerusalem.

Antif. Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo.

Antif. Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus: dum loquebar illis impugnabant me gratis.

Salmo 119.

Ad Dominum, cum tribularer, clamavi: * et exaudivit me.

Domine, libera animam meam a labiis iniquis; * et a lingua dolosa.

Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi: * ad linguam dolosam?

Sagittæ potentis acutæ, * cum carbonibus desolatoriis.

Heu mihi, quia incolatus meus prolungatus est: * habitavi cum habitantibus Cedar: multum incola fuit anima mea.

Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus: * cum loquebar illis, impugnabant me gratis.

Antif. Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus: dum loquebar illis: impugnabant me gratis.

Antif. Ab hominibus iniquis libera me, Domine.

Salmo 139.

Eripe me, Domine, ab homine malo: * a viro iniquo eripe me.

Qui cogitaverunt iniquitates in corde, * tota die constituebant prælia.

Acuerunt linguas suas sicut serpentis: * venenum aspidum sub labiis eorum.

Custodi me, Domine, de manu peccatoris: * et ab hominibus iniquis eripe me.

Qui cogitaverunt supplantare gressus meos: * absconderunt superbi laqueum mihi.

Et funes extenderunt in laqueum: * juxta iter scandalum posuerunt mihi.

Dixi Domino: Deus meus es tu: * exaudi, Domine, vocem deprecationis meæ.

Domine, Domine, virtus salutis meæ: * obumbrasti super caput meum in die belli.

Ne tradas me, Domine, a desiderio meo peccatori: * cogitaverunt contra me, ne derelinquas me, ne forte exaltentur.

Caput circuitus eorum: * labor labiorum ipsorum operiet eos.

Cadent super eos carbones, in ignem dejicies eos: * in miseriis non subsistent.

Vir linguosus non dirigetur in terra: * virum injustum mala capient in interitu.

Cognovi, quia faciet Dominus judicium inopis; * et vindictam pauperum.

Verumtamen justi confitebuntur nomini tuo, * et habitabunt recti cum vultu tuo.

Antif. Ab hominibus iniquis libera me, Domine.

Antif. Custodi me a laqueo, quem statuerunt mihi, et a scandalis operantium iniquitatem.

Salmo 140.

Domine, clamavi ad te, exaudi me: * intende voci meæ, cum clamavero ad te.

Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: * elevatio manum mearum sacrificium vespertinum.

Pone, Domine, custodiam ori meo: * et ostium circumstantiæ labiis meis.

Non declines cor meum in verba malitiæ: * ad excusandas excusationes in peccatis.

Cum hominibus operantibus iniquitatem, * et non communicabo cum electis eorum.

Corripiet me justus in misericordia, et increpabit me: * oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

Quoniam adhuc et oratio mea in beneplacitis eorum: * absorpti sunt juncti petræ judices eorum.

Audient verba mea, quoniam potuerunt: * sicut crassitudo terræ erupta est super terram.

Dissipata sunt ossa nostra secus infernum: * quia ad te, Domine, Domine, oculi mei, in te speravi, non auferas animam meam.

Custodi me a laqueo, quem statuerunt mihi: * et a scandalis operantium iniquitatem.

Cadent in retiaculo ejus peccatores: * singulariter sum ego, donec transeam.

Antif. Custodi me a laqueo, quem statuerunt mihi, et a scandalis operantium iniquitatem.

Antif. Considerabam ad dexteram, et videbam, et non erat, qui cognosceret me.

Salmo 141.

Voce mea ad Dominum clamavi: * voce mea ad Dominum deprecatus sum.

Effundo in conspectu ejus orationem meam; * et tribulationem meam ante ipsum pronuntio.

In deficiendo ex me spiritum meum: * et tu cognovisti semitas meas.

In via hac, qua ambulabam, * absconderunt laqueum mihi.

Considerabam ad dexteram, et videbam: * et non erat qui cognosceret me.

Periit fuga a me: * et non est, qui requirat animam meam.

Clamavi ad te, Domine, * dixi: Tu es spes mea, portio mea in terra viventium.

Intende ad deprecationem meam: * quia humiliatus sum nimis.

Libera me a persequentibus me: * quia confortati sunt super me.

Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo: * me expectant justi, donec retribuas mihi.

Antif. Considerabam ad dexteram, et videbam, et non erat, qui cognosceret me.

In questi tre giorni non si dicono nè il Capitolo, nè gl' Inni, nè i Versetti.

Al Magnificat, Antif. Cœnantibus autem illis, accepit Jesus panem et benedixit ac fregit, deditque discipulis suis.

Cantico della B. V. Maria.

Magnificat * anima mea Dominum.

Et exultavit spiritus meus: * in Deo salutari meo.

Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: * ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.

Quia fecit mihi magna, qui potens est: * et sanctum nomen ejus.

Et misericordia ejus a progenie in progenies: * timentibus eum.

Fecit potentiam in brachio suo: * dispersit superbos mente cordis sui.

Deposuit potentes de sede, * et exaltavit humiles.

Esurientes implevit bonis: * et divites dimisit inanes.

Suscepit Israel puerum suum, * recordatus misericordiæ sue.

Sicut locutus est ad patres nostros, * Abraham, et semini ejus in sæcula.

Antif. Cœnantibus autem illis, accepit Jesus panem, et benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis.

Dicesi poi inginocchioni.

℣. Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem.

Pater noster, *segreto*.

Segue il Salmo Miserere *p*. 128.

Orazione. Respice quæsumus Domine *p*. 129.

Dopo i Vespri il Sacerdote co' Mini-

stri spoglia gli Altari; nella qual cerimonia la S. Chiesa vuol contemplare la nudità di Gesù Crocifisso, circostanza della sua Passione espressa nel Salmo seguente.

Antifona che col Salmo recitasi nello spogliare gli Altari.

Diviserunt sibi vestimenta mea: et super vestem meam miserunt sortem.

Salmo 21.

Deus, Deus meus, respice in me: quare me dereliquisti? * longe a salute mea verba delictorum meorum.

Deus meus, clamabo per diem, et non exaudies: * et nocte, et non ad insipientiam mihi.

Tu autem in sancto habitas, * laus Israel.

In te speraverunt patres nostri: * speraverunt, et liberasti eos.

Ad te clamaverunt, et salvi facti sunt: * in te speraverunt, et non sunt confusi.

Ego autem sum vermis, et non homo: * opprobrium hominum, et abjectio plebis.

Omnes videntes me deriserunt me: * locuti sunt labiis, et moverunt caput.

Speravit in Domino, eripiat eum: * salvum faciat eum, quoniam vult eum.

Quoniam tu es, qui extraxisti me de ventre: * spes mea ab uberibus matris meæ. In te projectus sum ex utero.

De ventre matris meæ Deus meus es tu: * ne discesseris a me.

Quoniam tribulatio proxima est: * quoniam non est, qui adjuvet.

Circumdederunt me vituli multi: * tauri pingues obsederunt me.

Aperuerunt super me os suum, * sicut leo rapiens, et rugiens.

Sicut aqua effusus sum: * et dispersa sunt omnia ossa mea.

Factum est cor meum tamquam cera liquescens * in medio ventris mei.

Aruit tamquam testa virtus mea, et lingua mea adhæsit faucibus meis: * et in pulverem mortis deduxisti me.

Quoniam circumdederunt me canes multi: * concilium malignantium obsedit me.

Foderunt manus meas, et pedes meos; * dinumeraverunt omnia ossa mea.

Ipsi vero consideraverunt, et inspexerunt me: * diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem.

Tu autem, Domine, ne elongaveris au-

xilium tuum a me: * ad defentionem meam conspice.

Erue a framea, Deus, animam meam: * et de manu canis unicam meam.

Salva me ex ore leonis: * et a cornibus unicornium humilitatem meam.

Narrabo nomen tuum fratribus meis: * in medio Ecclesiæ laudabo te.

Qui timetis Dominum, laudate eum: * universum semen Jacob, glorificate eum.

Timeat eum omne semen Israel: * quoniam non sprevit, neque despexit deprecationem pauperis.

Nec avertit faciem suam a me: * et cum clamarem ad eum, exaudivit me.

Apud te laus mea in Ecclesia magna: * vota mea reddam in conspectu timentium eum.

Edent pauperes, et saturabuntur: et laudabunt Dominum, qui requirunt eum: * vivent corda eorum in sæculum sæculi.

Reminiscentur, et convertentur ad Dominum * universi fines terræ.

Et adorabunt in conspectu ejus * universæ familiæ gentium.

Quoniam Domini est regnum: * et ipse dominabitur gentium.

Manducaverunt, et adoraverunt omnes pingues terræ: * in conspectu ejus cadent omnes, qui descendunt in terram.

Et anima mea illi vivet: * et semen meum serviet ipsi.

Annuntiabitur Domino generatio ventura: * et annuntiabunt cæli justitiam ejus, populo qui nascetur, quem fecit Dominus.

Finito il quale si ripete l' Antifona. Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem.

AL MANDATO
ossia
LAVANDA DE' PIEDI

Essendo la pietosa azione di lavare i piedi un' effetto di quella dilezione, che volle Cristo fra di noi scambievole; per cui disse: Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos: *bene si è imposto alla lavanda il titolo di Mandato. L'esempio che a noi ne diede il Signore, lavando i piedi agli Apostoli; e il dir poi che si facesse da noi ciò ch' egli avea fatto, ci ratifica il comando.*

Dopo avere spogliato gli altari, dato

il segno, convengono i Cherici a fare il Mandato. Il Prelato, o Superiore, vestito sopra l' Ammitto, e Camice, di una Stola, e Piviale violaceo, si porta al luogo destinato, accompagnato dal Diacono, e dal Suddiacono, che gli assistono, come alla Messa, in paramenti bianchi; pone l' incenso nel turribolo; ed il Diacono, tenendo il libro degli Evangelj davanti il petto, dimanda inginocchioni la benedizione dal Superiore. Dopo averla ricevuta, avendo a diritta ed a sinistra due Accoliti in piedi co' lumi accesi, fa il segno della croce sul libro, l'incensa, e canta, secondo il solito, il Vangelo Ante diem festum Paschæ, *come nella Messa* *p.* 149.

Finito il Vangelo, porta a baciare il Libro aperto al Superiore, che giusta il solito viene dal Diacono incensato. Ciò fatto, il Superiore si spoglia del Piviale, e dal Diacono, e Suddiacono vien cinto con uno sciugatojo, e da essi assistito prende a far la lavanda de' piedi a quelli, che saranno stati prima disposti per ordine. I Cherici portano il catino, ed infondono l' acqua: Il Suddiacono tiene loro il piede dritto: ed egli lava in-

ginocchione a ciascheduno i piedi, gli asciuga, e gli bacia; essendogli somministrato dal Diacono lo sciugatojo. Frattanto si canta quel che segue.

Antif. Mandatum novum do vobis: ut diligatis invicem, sicut dilexi vos, dicit Dominus.

Salmo. Beati immaculati in via: qui ambulant in lege Domini.

Ed immediatamente si ripete l' Antifona, Mandatum novum do vobis etc.

E così sono ripetute le altre Antifone, che hanno i Salmi, o i Versetti; e si dice solamente il primo Versetto di ciaschedun Salmo.

Antif. Postquam surrexit Dominus a Cœna, misit aquam in pelvim, et cœpit lavare pedes discipulorum suorum: hoc exemplum reliquit eis.

Salmo. Magnus Dominus, et laudabilis nimis, in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus.

Antif. Dominus Jesus, postquam cœnavit cum discipulis suis, lavit pedes eorum, et ait illis: Scitis, quid fecerim vobis ego Dominus, et Magister? Exemplum dedi vobis, ut et vos ita faciatis.

Salmo. Benedixisti Domine terram tuam, avertisti captivitatem Jacob.

Antif. Domine, tu mihi lavas pedes? Respondit Jesus, et dixit ei: Si non lavero tibi pedes, non habebis partem mecum.

℣. Venit ergo ad Simonem Petrum, et dixit ei Petrus.

E si ripete l' Antifona Domine, tu mihi etc.

℣. Quod ego facio, tu nescis modo: scies autem postea.

Si ripete la terza volta l' Antifona, Domine tu mihi etc.

℣. Si ergo Dominus, et Magister vester lavi vobis pedes: quanto magis debetis alter alterius lavare pedes?

Salmo. Audite hæc omnes Gentes: auribus percipite, qui habitatis orbem.

Antif. In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.

℣. Dixit Jesus discipulis suis.

Antif. Maneant in vobis fides, spes, charitas, tria hæc: major autem horùm est charitas.

℣. Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc: major horum est charitas.

Antif. Benedicta sit sancta Trinitas,

atque indivisa unitas: confitebimur ei, quia fecit nobiscum misericordiam suam.

℣. Benedicamus Patrem, et Filium cum Sancto Spiritu.

Salmo. Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum? concupiscit, et deficit anima mea in atria Domini.

Ant. Ubi charitas et amor, Deus ibi est.

℣. Congregavit nos in unum Christi amor.

℣. Exultemus, et in ipso jucundemur.

℣. Timeamus, et amemus Deum vivum.

℣. Et ex corde diligamus nos sincero.

E si ripete l' Antif. Ubi Charitas et amor, Deus ibi est.

℣. Simul ergo cum in unum congregamur.

℣. Ne nos mente dividamur, caveamus.

℣. Cessent jurgia maligna, cessent lites.

℣. Et in medio nostri sit Christus Deus.

E si ripete l'Antifona Ubi Charitas et amor, Deus ibi est.

℣. Simul quoque cum beatis videamus.

℣. Glorianites vultum tuum, Christe Deus.

℣. Gaudium, quod est immensum, atque probum.

℣. Sæcula per infinita sæculorum. Amen.

Dopo la lavanda il Superiore, o chiunque altro l' avrà fatta, si lava le mani, e le asciuga con altro sciugatojo: e ritornato al suo luogo prende il Piviale, ed in piedi, ed a capo scoperto dice: Pater noster, *segreto.*

℣. Et ne nos inducas in tentationem.

℟. Sed libera nos a malo.

℣. Tu mandasti mandata tua, Domine.

℟. Custodiri nimis.

℣. Tu lavasti pedes discipulorum tuorum.

℟. Opera manum tuarum ne despicias.

℣. Domine, exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

ORAZIONE

Adesto, Domine, quæsumus, officio servitutis nostræ: et quia in discipulis tuis pedes lavare dignatus es, ne despicias opera manuum tuarum, quæ nobis retinenda mandasti; ut sicut hic nobis, et a nobis exteriora abluuntur inquinamenta; sic a te omnium nostrum interiora laventur peccata. Quod ipse præstare digneris, qui vivis, et regnas Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

A COMPIETA

Non si dice Jube domne, *nè la lezione breve, nè* Adjutorium, *nè l' Orazione Domenicale; ma si fa la Confessione, e l' Assoluzione.*

Dipoi si comincia dal Salmo che segue.

Confiteor Deo omnipotenti, beatæ Mariæ semper Virgini, beato Michæli Archangelo, beato Joanni Baptistæ, sanctis Apostolis Petro, et Paulo, omnibus Sanctis, et vobis fratres: quia peccavi nimis cogitatione, verbo, et opere: mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa. Ideo precor beatam Mariam semper Virginem, beatum Michælem Archangelum, beatum Joannem Baptistam, sanctos Apostolos, Petrum, et Paulum, omnes Sanctos et vos fratres, orate pro me ad Dominum Deum nostrum.

Il Coro risponde:

Misereatur tui omnipotens Deus, et dimissis peccatis tuis, perducat te ad vitam æternam. ℟. Amen.

Di poi il Coro ripete la Confessione,

e dove dice, vobis fratres, vos fratres, *si dice*, tibi pater, te pater.

Fatta la Cônfessione il Sacerdote dice:

Misereatur vestri omnipotens Deus, et dimissis peccatis vestris perducat vos ad vitam æternam. ℟. Amen.

Indulgentiam, absolutionem, et remissionem peccatorum nostrorum tribuat nobis omnipotens, et misericors Dominus. ℟. Amen.

Salmo 4.

Cum invocarem, exaudivit me Deus justitiæ meæ: * in tribulatione dilatasti mihi.

Miserere mei, * et exaudi orationem meam.

Filii hominum usquequo gravi corde? * ut quid diligitis vanitatem, et quæritis mendacium?

Et scitote, quoniam mirificavit Dominus sanctum suum: * Dominus exaudiet me, cum clamavero ad eum.

Irascimini, et nolite peccare: * quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini.

Sacrificate sacrificium justitiæ, et sperate in Domino: * Multi dicunt: Quis ostendit nobis bona?

Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine: * dedisti lætitiam in corde meo.

A fructu frumenti, vini, et olei sui * multiplicati sunt.

In pace in idipsum * dormiam, et requiescam.

Quoniam tu, Domine, singulariter in spe * constituisti me.

Salmo 30.

In te, Domine, speravi, non confundar in æternum: * in justitia tua libera me.

Inclina ad me aurem tuam: * accelera, ut eruas me.

Esto mihi in Deum protectorem; et in domum refugii, * ut salvum me facias.

Quoniam fortitudo mea, et refugium meum es tu, * et propter nomen tuum deduces me, et enutries me.

Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi: * quoniam tu es protector meus.

In manus tuas commendo spiritum meum: * redemisti me, Domine, Deus veritatis.

Salmo 90.

Qui habitat in adjutorio Altissimi, * in protectione Dei Cæli commorabitur.

Dicet Domino: Susceptor meus es tu, et refugium meum: Deus meus, sperabo in eum.

Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium, * et a verbo aspero.

Scapulis suis obumbrabit tibi: * et sub pennis ejus sperabis.

Scuto circumdabit te veritas ejus: * non timebis a timore nocturno.

A sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris: * ab incursu, et dæmonio meridiano.

Cadent a latere tuo mille, et decem millia a dextris tuis, * ad te autem non appropinquabit.

Verumtamen oculis tuis considerabis: * et retributionem peccatorum videbis.

Quoniam tu es, Domine, spes mea: * altissimum posuisti refugium tuum.

Non accedet ad te malum: * et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.

Quoniam Angelis suis mandavit de te: * ut custodiant te in omnibus viis tuis.

In manibus portabunt te: * ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

Super aspidem, et basiliscum ambulabis: * et conculcabis leonem, et draconem.

Quoniam in me speravit, liberabo eum:

* protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.

Clamabit ad me, et ego exaudiam eum: * cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum, et glorificabo eum.

Longitudine dierum replebo eum: * et ostendam illi salutare meum.

Salmo 133.

Ecce nunc benedicite Dominum, * omnes servi Domini.

Qui statis in domo Domini, * in atriis domus Dei nostri.

In noctibus extollite manus vestras in sancta, * et benecite Dominum.

Benedicat te Dominus ex Sion, * qui fecit cælum, et terram.

Cantico di Simeone. Luc. 2.

Nunc dimittis servum tuum, Domine, * secundum verbum tuum in pace.

Quia viderunt oculi mei * salutare tuum.

Quod parasti * ante faciem omnium populorum.

Lumen ad revelationem Gentium, * et gloriam plebis tuæ Israel.

℣. Christus factus est etc. *p.* 128.

Pater noster, *segreto.*

Salmo. Miserere p. 116.
Orazione. Respice etc. p. 129.

Il seguente Mattutino con le Laudi si dice il Giovedì Santo di sera per il seguente Venerdì.

VENERDI' SANTO

O FERIA SESTA IN PARASCEVE

Fu detto il giorno di Venerdì Parasceve *dal prepararsi le vivande ed ogni altra cosa che abbisognasse agli Ebrei, per lasciare il festivo giorno di Sabato libero da ogni cura. L' Uffizio di un dì così Santo è ordinato come il precedente; ed è tutto conveniente al Mistero, od alle pene, e morte del Redentore.*

NEL PRIMO NOTTURNO

Antif. Astiterunt reges terræ, et principes convenerunt in unum, adversus Dominum, et adversus Christum ejus.

Salmo 2.

Quare fremuerunt Gentes, * et populi meditati sunt inania?

Astiterunt reges terræ, et principes convenerunt in unum * adversus Dominum et adversus Christum ejus.

Dirumpamus vincula eorum: * et projiciamus nobis jugum ipsorum.

Qui habitat in cælis, irridebit eos: * et Dominus subsannabit eos.

Tunc loquetur ad eos in ira sua; * et in furore suo conturbabit eos.

Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, * prædicans præceptum ejus.

Dominus dixit ad me: * Filius meus es tu, ego hodie genui te.

Postula a me, et dabo tibi Gentes hæreditatem tuam; * et possessionem tuam terminos terræ.

Reges eos in virga ferrea: * et tamquam vas figuli confringes eos.

Et nunc reges intelligite: * erudimini, qui judicatis terram.

Servite Domino in timore: * et exultate ei cum tremore.

Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, * et pereatis de via justa.

Cum exarserit in brevi ira ejus, * beati omnes, qui confidunt in eo.

Antif. Astiterunt reges terræ, et principes convenerunt in unum, adversus Dominum et adversus Christum ejus.

Antif. Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem.

Salmo. Deus, Deus meus *p.* 166.

Antif. Insurrexerunt in me testes iniqui, et mentita est iniquitas sibi.

Salmo 26.

Dominus illuminatio mea, et salus mea: * quem timebo?

Dominus protector vitæ meæ: * a quo trepidabo?

Dum appropiant super me nocentes, * ut edant carnes meas.

Qui tribulant me inimici mei: * ipsi infirmati sunt, et ceciderunt.

Si consistant adversum me castra: * non timebit cor meum.

Si exurgat adversum me prælium, * in hoc ego sperabo.

Unam petii a Domino, hanc requiram: * ut inhabitem in domo Domini, omnibus diebus vitæ meæ.

Ut videam voluptatem Domini: * et visitem templum ejus.

Quoniam abscondit me in tabernaculo suo: * in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui.

In petra exaltavit me: * et nunc exaltavit caput meum super inimicos meos.

Circuivi, et immolavi in tabernaculo ejus hostiam vociferationis: * cantabo, et psalmum dicam Domino.

Exaudi, Domine, vocem meam, qua clamavi ad te: * miserere mei, et exaudi me.

Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea: * faciem tuam, Domine, requiram.

Ne avertas faciem tuam a me: * ne declines in ira a servo tuo.

Adjutor meus esto: * ne derelinquas me, neque despicias me, Deus salutaris meus.

Quoniam pater meus, et mater mea dereliquerunt me: * Dominus autem assumpsit me.

Legem pone mihi Domine in via tua: * et dirige me in semitam rectam propter inimicos meos.

Ne tradideris me in animas tribulantium me: * quoniam insurrexerunt in me testes iniqui, et mentita est iniquitas sibi.

Credo videre bona Domini: * in terra viventium.

Expecta Dominum, viriliter age: * et confortetur cor tuum, et sustine Dominum.

Antif. Insurrexerunt in me testes iniqui, et mentita est iniquitas sibi.

℣. Diviserunt sibi vestimenta mea.

℟. Et super vestem meam miserunt sortem.

Pater noster, *segreto.*

Prosegue la Chiesa a cantare le doglianze di Geremia sulla desolazione di Gerusalemme da lui prevista. Questa Profezia è l' annunzio della fabbrica della nostra Chiesa sulle rovine di Gerusalemme.

De Lamentatione Jeremiæ Prophetæ.

Lezione 1. *Cap.* 2.

Heth. Cogitavit Dominus dissipare murum filiæ Sion: tetendit funiculum suum, et non avertit manum suam a perditione: luxitque antemurale, et murus pariter dissipatus est.

Teth. Defixæ sunt in terra portæ ejus: perdidit, et contrivit vectes ejus, regem ejus, et principes ejus in Gentibus: non est lex, et prophetæ ejus non invenerunt visionem a Domino.

Jod. Sederunt in terra, conticuerunt senes filiæ Sion; consperserunt cinere capita sua, accincti sunt ciliciis; abjecerunt in terram capita sua virgines Jerusalem.

Caph. Defecerunt præ lacrymis oculi mei, conturbata sunt viscera mea: effusum est in terra jecur meum super contritione filiæ populi mei, cum deficeret parvulus, et lactens in plateis oppidi.

Jerusalem, Jerusalem, convertere ad Dominum Deum tuum.

℞. Omnes amici mei dereliquerunt me, et prævaluerunt insidiantes mihi: tradidit me, quem diligebam: * Et terribilibus oculis plaga crudeli percutientes, aceto potabant me.

℣. Inter iniquos projecerunt me, et non pepercerunt animæ meæ. Et terribilibus.

Lezione 2.

Lamed. Matribus suis dixerunt: Ubi est triticum, et vinum? cum deficerent quasi vulnerati in plateis civitatis: cum exhalarent animas suas in sinu matrum suarum.

Mem. Cui comparabo te? vel cui assimilabo te, filia Jerusalem? cui exæquabo te, et consolabor te, virgo filia Sion? magna est enim velut mare contritio tua: quis medebitur tui?

Nun. Prophetæ tui viderunt tibi falsa et stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent: viderunt autem tibi assumptiones falsas et ejectiones.

Samech. Plauserunt super te manibus omnes transeuntes per viam; sibilave-

runt, et moverunt caput suum super filiam Jerusalem: Hæccine est urbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium universæ terræ?

Jerusalem, Jerusalem, convertere ad Dominum Deum tuum.

℟. Velum templi scissum est: * Et omnis terra tremuit: latro de cruce clamabat, dicens: Memento mei, Domine, dum veneris in regnum tuum.

℣. Petræ scissæ sunt, et monumenta aperta sunt: et multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. Et omnis etc.

Lezione 3.

In questa terza Lamentazione parla Geremia de' suoi proprj travagli. Egli, come fellone gettato fu in una profonda fossa a perire. Hanno i suoi lamenti relazione con quelli del nostro Salvatore.

Aleph. Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus.

Aleph. Me minavit, et aduxit in tenebras, et non in lucem.

Aleph. Tantum in me vertit, et convertit manum suam tota die.

Beth. Vetustam fecit pellem meam, et carnem meam: contrivit ossa mea.

Beth. Ædificavit in gyro meo, et circumdedit me felle, et labore.

Beth. In tenebrosis collocavit me, quasi mortuos sempiternos.

Ghimel. Circumædificavit adversum me, ut non egrediar; aggravavit compedem meum.

Ghimel. Sed et cum clamavero, et rogavero, exclusit orationem meam.

Ghimel. Conclusit vias meas lapidibus quadris, semitas meas subvertit.

Jerusalem, Jerusalem, convertere ad Dominum Deum tuum.

℟. Vinea mea electa, ego te plantavi: * Quomodo conversa es in amaritudinem, ut me crucifigeres, et Barabbam dimitteres?

℣. Sepivi te, et lapides elegi ex te, et ædificavi turrim.

Quomodo ec. ℟. Vinea mea.

NEL SECONDO NOTTURNO

Antif. Vim faciebant, qui quærebant animam meam.

Salmo 37.

Domine, ne in furore tuo arguas me: * neque in ira tua corripias me.

Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi: * et confirmasti super me manum tuam.

Non est sanitas in carne mea a facie iræ tuæ: * non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum.

Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: * et sicut onus grave gravatæ sunt super me.

Putruerunt, et corruptæ sunt cicatrices meæ: * a facie insipientiæ meæ.

Miser factus sum, et curvatus sum usque in finem: * tota die contristatus ingrediebar.

Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus: * et non est sanitas in carne mea.

Afflictus sum, et humiliatus sum nimis: * rugiebam a gemitu cordis mei.

Domine, ante te omne desiderium meum: * et gemitus meus a te non est absconditus.

Cor meum conturbatum est, dereliquit me virtus mea: * et lumen oculorum meorum, et ipsum non est mecum.

Amici mei, et proximi mei: * adversum me appropinquaverunt, et steterunt.

Et qui juxta me erant, de longe steterunt, * et vim faciebant, qui quærebant animam meam.

Et qui iniquirebant mala mihi, locuti sunt vanitates: * et dolos tota die meditabantur.

Ego autem tamquam surdus non audiebam: * et sicut mutus non aperiens os suum.

Et factus sum sicut homo non audiens: * et non habens in ore suo redargutiones.

Quoniam in te, Domine speravi: * tu exaudies me, Domine Deus meus.

Quia dixi: ne quando supergaudeant mihi inimici mei: * et dum commoventur pedes mei, super me magna locuti sunt.

Quoniam ego in flagella paratus sum: * et dolor meus in conspectu meo semper.

Quoniam iniquitatem meam annuntiabo: * et cogitabo pro peccato meo.

Inimici autem mei vivunt, et confirmati sunt super me: * et multiplicati sunt, qui oderunt me inique.

Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi: * quoniam sequebar bonitatem.

Ne derelinquas me, Domine Deus meus: * ne discesseris a me.

Intende in adjutorium meum: * Domine Deus salutis meæ.

Antif. Vim faciebant, qui quærebant animam meam.

Antif. Confundamur, et revereantur, qui quærunt animam meam, ut auferant eam.

Salmo 39.

Expectans, expectavi Dominum: * et intendit mihi.

Et exaudivit preces meas: * et eduxit me de lacu miseriæ, et de luto fæcis.

Et statuit super petram pedes meos: * et direxit gressus meos.

E immisit in os meum canticum novum: * carmen Deo nostro.

Videbunt multi, et timebunt: * et sperabunt in Domino.

Beatus vir, cujus est nomen Domini spes ejus; * et non respexit in vanitates, et insanias falsas.

Multa fecisti tu, Domine Deus meus, mirabilia tua: * et cogitationibus tuis non est, qui similis sit tibi.

Annuntiavi, et locutus sum: * multiplicati sunt super numerum.

Sacrificium, et oblationem noluisti: * aures autem perfecisti mihi.

Holocaustum, et pro peccato non postulasti: * tunc dixi; Ecce venio.

In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam: * Deus meus, volui, et legem tuam in medio cordis mei.

Annuntiavi justitiam tuam in Ecclesia magna: * ecce labia mea non prohibebo: Domine, tu scisti.

Justitiam tuam non abscondi in corde meo: * veritatem tuam, et salutare tuum dixi.

Non abscondi misericordiam tuam, et veritatem tuam: * a concilio multo.

Tu autem, Domine, ne longe facias miserationes tuas a me: * misericordia tua, et veritas tua semper susceperunt me.

Quoniam circumdederunt me mala, quorum non est numerus: * comprehenderunt me iniquitates meæ, et non potui, ut viderem.

Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei: * et cor meum dereliquit me.

Complaceat tibi, Domine, ut eruas me: * Domine, ad adjuvandum me respice.

Confundantur, et revereantur simul, qui quærunt animam meam, * ut auferant eam.

Convertantur retrorsum, et revereantur: * qui volunt mihi mala.

Ferant confestim confusionem suam: * qui dicunt mihi: Euge, euge.

Exultent, et lætentur super te omnes quærentes te: * et dicant semper: Ma-

gnificetur Dominus; qui diligunt salutare tuum.

Ego autem mendicus sum, et pauper: * Dominus sollicitus est mei.

Adjutor meus, et protector meus es tu: * Deus meus, ne tardaveris.

Antif. Confundantur, et revereantur, qui quærunt animam meam, ut auferant eam.

Antif. Alieni insurrexerunt in me, et fortes quæsierunt animam meam.

Salmo 53.

Deus in nomine tuo salvum me fac: * et in virtute tua judica me.

Deus, exaudi orationem meam: * auribus percipe verba oris mei.

Quoniam alieni insurrexerunt adversum me, et fortes quæsierunt animam meam: * et non proposuerunt Deum ante conspectum suum.

Ecce enim Deus adjuvat me: * et Dominus susceptor est animæ meæ.

Averte mala inimicis meis: * et in veritate tua disperde illos.

Voluntarie sacrificabo tibi, * et confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum est.

Quoniam ex omni tribulatione eripuisti

me: * et super inimicos meos despexit oculus meus.

Antif. Alieni insurrexerunt in me, et fortes quæsierunt animam meam.

℣. Insurrexerunt in me testes iniqui.

℟. Et mentita est iniquitas sibi. Pater noster, *segreto*.

LEZIONI DEL SECONDO NOTTURNO

La singolare Divina protezione e la grazia di Gesù Cristo si è principalmente dimostrata ne' Martiri. Se il Capo fu perseguitato nelle sue membra, queste ebbero forza dal corpo di reggere a' patimenti coll' esempio medesimo del Redentore. Questa è la protezione di cui parla oggi S. Agostino.

Ex Tractatu S. Augustini Episcopi super Psalmos.

Lezione 4.

Protexisti me, Deus, a conventu malignantium, a multitudine operantium iniquitatem. Jam ipsum caput nostrum intueamur. Multi Martyres alia passi sunt, sed nihil sic elucet, quomodo caput Martyrum: ibi melius intuemur, quod illi experti sunt. Protectus est a multitudine

malignantium, protegente se Deo, protegente carnem suam ipso Filio, et homine, quem gerebat, quia Filius hominis est, et Filius Dei est. Filius Dei propter formam Dei: Filius hominis propter formam servi, habens in potestate ponere animam suam, et recipere eam. Quid ei potuerunt facere inimici? Occiderunt corpus, animam non occiderunt. Intendite. Parum ergo erat, Dominum hortari Martyres verbo, nisi firmaret exemplo.

℟. Tamquam ad latronem existis cum gladiis, et fustibus comprehendere me: * Quotidie apud vos eram in templo docens, et non me tenuistis: et ecce flagellatum ducitis ad crucifigendum.

℣. Cumque injecissent manus in Jesum, et tenuissent eum, dixit ad eos: Quotidie etc.

Lezione 5.

Nostis, qui conventus erat malignantium Judæorum, et quæ multitudo erat operantium iniquitatem. Quam iniquitatem? Quia voluerunt occidere Dominum Jesum Christum. Tanta opera bona, inquit, ostendi vobis: propter quod horum me vultis occidere? Pertulit omnes infirmos eorum, auravit omnes languidos

eorum, prædicavit regnum cælorum, non tacuit vitia eorum, ut ipsa potius eis displicerent, non medicus, a quo sanabantur. His omnibus curationibus ejus ingrati, tamquam multa febre phrænetici, insanientes in medicum, qui venerat curare eos, excogitaverunt consilium perdendi eum: tamquam ibi volentes probare, utrum vere homo sit, qui mori possit, an aliquid super homines sit, et mori se non permittat. Verbum ipsorum agnoscimus in sapientia Salomonis: Morte turpissima, inquiunt, condemnemus eum. Interrogemus eum: erit enim respectus in sermonibus illius. Si enim vere Filius Dei est, liberet eum.

℟. Tenebræ factæ sunt, dum crucifixissent Jesum Judæi: et circa horam nonam, exclamavit Jesus voce magna: Deus meus, ut quid me dereliquisti ? * Et inclinato capite emisit spiritum.

℣. Exclamans Jesus voce magna, ait: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et inclinato.

Lezione 6.

Exacuerunt tamquam gladium linguas suas. Non dicant Judæi: Non occidimus Christum. Etenim propterea eum dede-

runt judici Pilato, ut quasi ipsi a morte ejus viderentur immunes. Nam cum dixisset eis Pilatus: Vos eum occidite, responderunt: Nobis non licet occidere quemquam. Iniquitatem facinoris sui in judicem hominem refundere volebant: sed numquid Deum judicem fallebant? Quod fecit Pilatus, in eo ipso quod fecit, aliquantum particeps fuit: sed in comparatione illorum multo ipse innocentior. Institit enim quantum potuit, ut illum ex eorum manibus liberaret: nam propterea flagellatum produxit ad eos. Non persequendo Dominum flagellavit, sed eorum furori satisfacere volens: ut vel sic jam mitescerent, et desinerent velle occidere, cum flagellatum viderent. Fecit et hoc. At ubi perseveraverunt, nostis illum lavisse manus, et dixisse, quod ipse non fecisset, mundum se esse a morte illius. Fecit tamen. Sed si reus, quia fecit vel invitus: illi innocentes, qui coegerunt, ut faceret? Nullo modo. Sed ille dixit in eum sententiam, et jussit eum crucifigi, et quasi ipse occidit: et vos, o Judæi, occidistis. Unde occidistis? Gladio linguæ: acuistis enim linguas vestras. Et quando percussistis, nisi quando clamastis: crucifige, crucifige?

℟. Animam meam dilectam tradidi in manus iniquorum, et facta est mihi hæreditas mea sicut leo in silva: dedit contra me voces adversarius, dicens: Congregamini, et properate ad devorandum illum: posuerunt me in deserto solitudinis, et luxit super me omnis terra: * Quia non est inventus, qui me agnosceret, et faceret bene.

℣. Insurrexerunt in me viri absque misericordia et non pepercerunt animæ meæ. Quia non est etc.

℟. Animam etc.

NEL TERZO NOTTURNO

Antif. Ab insurgentibus in me libera me, Domine, quia occupaverunt animam meam.

Salmo 58.

Eripe me de inimicis meis, Deus meus: * et ab insurgentibus in me, libera me.

Eripe me de operantibus iniquitatem: * et de viris sanguinum salva me.

Quia ecce cæperunt animam meam: * irruerunt in me fortes.

Neque iniquitas mea, neque peccatum meum, Domine: * sine iniquitate cucurri, et direxi.

Exurge in occursum meum, et vide: * et tu Domine, Deus virtutum, Deus Israel.

Intende ad visitandas omnes Gentes; * non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem.

Convertentur ad vesperam, et famem patientur ut canes; * et circuibunt civitatem.

Ecce loquentur in ore suo, et gladius in labiis eorum: * quoniam quis audivit?

Et tu Domine, deridebis eos: * ad nihilum deduces omnes Gentes.

Fortitudinem meam ad te custodiam, quia Deus susceptor meus es * Deus meus, misericordia ejus præveniet me.

Deus ostendet mihi super inimicos meos, ne occidas eos: * nequando obliviscantur populi mei.

Disperge illos in virtute tua; * et depone eos, protector meus, Domine.

Delictum oris eorum, sermonem labiorum ipsorum: * et comprehendantur in superbia sua.

Et de execratione, et mendacio annuntiabuntur in consummatione: * in ira consummationis, et non erunt.

Et scient, quia Deus dominabitur Jacob: * et finium terræ.

Convertentur ad vesperam, et famem patientur ut canes, * et circuibunt civitatem.

Ipsi dispergentur ad manducandum: * si vero non fuerint saturati, et murmurabunt.

Ego autem cantabo fortitudinem tuam: * et exaltabo mane misericordiam tuam.

Quia factus es susceptor meus, * et refugium meum, in die tribulationis meæ.

Adjutor meus, tibi psallam, quia Deus susceptor meus es: * Deus meus, misericordia mea.

Antif. Ab insurgentibus in me libera me, Domine, quia occupaverunt animam meam.

Antif. Longe fecisti notos meos a me: traditus sum, et non egrediebar.

Salmo 87.

Domine Deus salutis meæ, * in die clamavi, et nocte coram te.

Intret in conspectu tuo oratio mea: * inclina aurem tuam ad precem meam.

Quia repleta est malis anima mea: * et vita mea inferno appropinquavit.

Æstimatus sum cum descendentibus in lacum: * factus sum sicut homo sine adjutorio inter mortuos liber.

Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorum non es memor amplius: * et ipsi de manu tua repulsi sunt.

Posuerunt me in lacu inferiori: * in tenebrosis, et in umbra mortis.

Super me confirmatus est furor tuus: * et omnes fluctus tuos induxisti super me.

Longe fecisti notos meos a me: * posuerunt me abominationem sibi.

Traditus sum, et non egrediebar; * oculi mei languerunt præ inopia.

Clamavi ad te, Domine, tota die: * expandi ad te manus meas.

Numquid mortuis facies mirabilia: * aut medici suscitabunt, et confitebuntur tibi?

Numquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam, * et veritatem tuam in perditione ?

Numquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua: * et justitia tua in terra oblivionis ?

Et ego ad te, Domine, clamavi: * et mane oratio mea præveniet te.

Ut quid, Domine, repellis orationem meam: * avertis faciem tuam a me ?

Pauper sum ego, et in laboribus a ju-

ventute mea: * exaltatus autem humiliatus sum et conturbatus.

In me transierunt iræ tuæ: * et terrores tui conturbaverunt me.

Circumdederunt me sicut aqua tota die: * circumdederunt me simul.

Elongasti a me amicum, et proximum: * et notos meos a miseria.

Antif. Longe fecisti notos meos a me: traditus sum, et non egrediebar.

Antif. Captabunt in animam justi, et sanguinem innocentem condemnabunt.

Salmo 93.

Deus ultionum Dominus: * Deus ultionum libere egit.

Exaltare qui judicas terram: * redde retributionem superbis.

Usquequo peccatores, Domine, * usquequo peccatores gloriabuntur?

Effabuntur, et loquentur iniquitatem: * loquentur omnes, qui operantur injustitiam?

Populum tuum, Domine, humiliaverunt: * et hæreditatem tuam vexaverunt.

Viduam, et advenam interfecerunt: * et pupillos occiderunt.

Et dixerunt: Non videbit Dominus, * nec intelliget Deus Jacob.

Intelligite insipientes in populo: * et stulti aliquando sapite.

Qui plantavit aurem, non audiet? * aut qui finxit oculum, non considerat?

Qui corripit gentes, non arguet: * qui docet hominem scientiam?

Dominus scit cogitationes hominum, * quoniam vanæ sunt.

Beatus homo, quem tu erudieris Domine: * et de lege tua docueris eum.

Ut mitiges ei a diebus malis, * donec fodiatur peccatori fovea.

Quia non repellet Dominus plebem suam; * et hæreditatem suam non derelinquet.

Quoadusque justitia convertatur in judicium: * et qui juxta illam omnes, qui recto sunt corde.

Quis consurget mihi adversus malignantes? * aut quis stabit mecum adversus operantes iniquitatem?

Nisi quia Dominus adjuvit me: * paulo minus habitasset in inferno anima mea.

Si dicebam: Motus est pes meus: * misericordia tua, Domine, adjuvabat me.

Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo: * consolationes tuæ lætificaverunt animam meam.

Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis: * qui fingis laborem in præcepto?

Captabunt in animam justi; * et sanguinem innocentem condemnabunt.

Et factus est mihi Dominus in refugium; * et Deus meus in adjutorium spei meæ.

Et reddet illis iniquitatem ipsorum, et in malitia eorum disperdet eos: * disperdet illos Dominus Deus noster.

Antif. Captabunt in animam justi, et sanguinem innocentem condemnabunt.

℣. Locuti sunt adversum me lingua dolosa.

℟. Et sermonibus odii circumdederunt me, et expugnaverunt me gratis.

Pater noster, *segreto.*

LEZIONI DEL TERZO NOTTURNO

Gesù Cristo fu Sacerdote che offerì sè stesso Vittima innocente all' eterno Padre ad espiazione delle umane iniquità. S. Paolo c' invita ad approfittarci con fiducia di un sacerdozio sì grande, che Cristo ha ricevuto dal medesimo Divin Padre, costituito ad offerire per noi e per i peccati nostri, doni e sagrifizj.

De Epistola beati Pauli Apostoli ad Hebræos.

Lezione 7.

Festinemus ingredi in illam requiem, ut ne in indipsum quis incidat incredulitatis exemplum. Vivus est enim sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti: et pertingens usque ad divisionem animæ, ac spiritus, compagum quoque, ac medullarum, et discretor cogitationum, et intentionum cordis. Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus: omnia autem nuda, et aperta sunt oculis ejus, ad quem nobis sermo. Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetravit cælos, Jesum Filium Dei, teneamus confessionem. Non enim habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris; tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato.

℟. Tradiderunt me in manus impiorum, et inter iniquos projecerunt me, et non pepercerunt animæ meæ: congregati sunt adversum me fortes; * Et sicut gigantes steterunt contra me.

℣. Alieni insurrexerunt adversum me, et fortes quæsierunt animam meam. Et sicut etc.

Lezione 8.

Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis; qui condolere possit iis, qui ignorant, et errant; quoniam et ipse circumdatus est infirmitate, et propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam et pro semetipso, offerre pro peccatis.

℟. Jesum tradidit impius summis principibus sacerdotum, et senioribus populi: * Petrus autem sequebatur eum a longe, ut videret finem.

℣. Adduxerunt autem eum ad Caipham principem sacerdotum, ubi Scribæ, et Pharisæi convenerant. Petrus autem.

Lezione 9.

Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo, tamquam Aaron. Sic et Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret; sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodum et in alio loco dicit: Tu es sacerdos in æternum secundum or-

dinem Melchisedech. Qui in diebus carnis suæ preces, supplicationesque ad eum, qui possit illud salvum facere a morte, cum clamore valido, et lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia. Et quidem cum esset Filius Dei, didicit ex iis quæ passus est, obedientiam, et consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa salutis æternæ, appellatus a Deo Pontifex juxta ordinem Melchisedech.

℟. Caligaverunt oculi mei a fletu meo; quia elongatus est a me, qui consolabatur me. Videte omnes populi, * Si est dolor similis, sicut dolor meus.

℣. O vos omnes qui transitis per viam, attendite, et videte. Si est dolor etc.

℟. Caligaverunt etc.

ALLE LAUDI

Antif. Proprio Filio suo non pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum.

Salmo. Miserere mei Deus. *p.* 116.

Antif. Proprio Filio suo non pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum.

Antif. Anxiatus est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.

Salm. 141.

Domine, exaudi orationem meam: auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua: * exaudi me in tua justitia.

Et non intres in judicium cum servo tuo; * quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

Quia persecutus est inimicus animam meam: * humiliavit in terra vitam meam.

Collocavit me in obscuris sicut mortuos sæculi: * et anxiatus est super me spiritus meus, in me tnrbatum est cor meum.

Memor fui dierum antiquorum, meditatus sum in omnibus operibus tuis: * in factis manuum tuarum meditabar.

Expandi manus meas ad te: * anima mea sicut terra sine aqua tibi.

Velociter exaudi me, Domine: * defecit spiritus meus.

Non avertas faciam tuam a me: * et similis ero descendentibus in lacum.

Auditam fac mihi mane misericordiam tuam: * quia in te speravi.

Notam fac mihi viam, in qua ambulem: * quia ad te levavi animam meam.

Eripe me de inimicis meis, Domine, ad

te confugi: * doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.

Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: * propter nomen tuum, Domine, vivificabis me in æquitate tua.

Educes de tribulatione animam meam: * et in misericordia tua disperdes inimicos meos.

Et perdes omnes, qui tribulant animam meam: * quoniam ego servus tuus sum.

Antif. Anxiatus est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meus.

Antif. Ait latro ad latronem: Nos quidem digna factis recipimus, hic autem quid fecit ? Memento mei, Domine, dum veneris in regnum tuum.

Salmo. Deus, Deus meus, *col seguente p.* 119.

Antif. Ait latro ad latronem: Nos quidem digna factis recipimus, hic autem quid fecit ? Memento mei, Domine, dum veneris in regnum tuum.

Antif. Cum conturbata fuerit anima mea Domine, misericordiæ memor eris.

Cantico di Abacuc.

Domine, audivi auditionem tuam, * et timui.

Domine opus tuum: * in medio annorum vivifica illud.

In medio annorum notum facies: * cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis.

Deus ab Austro veniet, * et sanctus de monte Pharan.

Operuit cælos gloria ejus: * et laudis ejus plena est terra.

Splendor ejus ut lux erit: * cornua in manibus ejus.

Ibi abscondita est fortitudo ejus: * ante faciem ejus ibit mors.

Et egredietur diabolus ante pedes ejus: * stetit, et mensus est terram.

Aspexit, et dissolvit Gentes: * et contriti sunt montes sæculi.

Incurvati sunt colles mundi, * ab itineribus æternitatis ejus.

Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ: * turbabuntur pelles terræ Madian.

Numquid in fluminibus iratus es, Domine ? * aut in fluminibus furor tuos ? vel in mari indignatio tua.

Qui ascendis super equos tuos; * et quadrigæ tuæ salvatio.

Suscitans suscitabis arcum tuum: * juramenta tribubus, quæ locutus es.

Fluvios scindes terræ: viderunt te, et doluerunt montes: * gurges aquarum transiit.

Dedit abyssus vocem suam, * altitudo manus suas levavit.

Sol, et luna steterunt in habitaculo suo: * in luce sagittarum tuarum, ibunt in splendore fulgurantis hastæ tuæ.

In fremitu conculcabis terram; * et in furore obstupefacies Gentes.

Egressus es in salutem populi tui: * in salutem cum Christo tuo.

Percussisti caput de domo impii: * denudasti fundameutum ejus usque ad collum.

Maledixisti sceptris ejus, capiti bellatorum ejus, * venientibus ut turbo ad dispergendum me.

Exultatio eorum, * sicut ejus qui devorat pauperem in abscondito.

Viam fecisti in mari equis tuis, * in luto aquarum multarum.

Audivi, et couturbatus est venter meus; * a voce contremuerunt labia mea.

Ingrediatur putredo in ossibus meis: et subter me scateat.

Ut requiescam in die tribulationis: * ut ascendam ad populum accinctum nostrum.

Ficus enim non florebit: * et non erit germen in vineis.

Mentietur opus olivæ: * et arva non afferent cibum.

Abscindetur de ovili pecus, * et non erit armentum in præsepibus.

Ego autem in Domino gaudebo, * et exultabo in Deo Jesu meo.

Dominus Deus fortitudo mea, * et ponet pedes meos quasi cervorum.

Et super excelsa mea deducet me victor, * in psalmis canentem.

Antif. Cum conturbata fuerit anima mea Domine, misericordiæ memor eris.

Antif. Memento mei, Domine, dum veneris in regnum tuum.

Salmo. Laudate Dominum de cœlis, *con i due seguenti p.* 124.

Antif. Memento mei, Domine, dum veneris in regnum tuum.

℣. Collocavit me in obscuris.

℟. Sicut mortuos sæculi.

Al Benedictus

Antif. Posuerunt super caput ejus causam ipsius scriptam, Jesus Nazarenus, Rex Judæorum.

Benedictus Dominus, etc. *p.* 127.

Si genuflette dicendo Christus factus est etc. *p.* 128.

Pater noster *segreto.*

Salmo. Miserere *p.* 116.

Orazione: Respice, quæsumus, Domine etc. *p.* 129

Alle Ore come nel Giovedì Santo, p. 129; *ma nel fine il* Christus factus est etc., *come di sopra a p.* 128.

ALLA MESSA
IN PARASCEVE

Stazione a S. Croce in Gerusalemme.

A significare maggiormente le tenebre salite a ricoprire la terra in morte di Gesù Cristo, non si accendono candele: e il nudo altare significa la nudità del Redentore istesso. Si prostra il Sacerdote a piè dell' Altare, confessando la sua miseria, adorando l' Altissimo, e rappresentando la umiliazione di Cristo sommo Sacerdote.

Finita Nona, il Sacerdote ed i Ministri vestiti di paramenti neri, senza lumi, e senza incensieri vanno davanti all' Altare, ed ivi prostrati orano per qualche tempo. Frattanto gli Accoliti stendono sopra l' Altare una sola tovaglia. Fatta l' orazione, il Sacerdote

co' Ministri sale all' Altare, e lo bacia in mezzo. Di poi un Lettore va per leggere la Profezia al luogo, ove si legge l' Epistola, la comincia senza titolo; ed il Sacerdote pure la legge a voce bassa all' Altare nella parte dell' Epistola.

Nella seguente Lezione Osea invita il Popolo d' Israele a ritornare al Signore, promettendogli la restituzione della libertà. A liberare tutto l' uman genere dalla schiavitù del peccato, dopo le antiche promesse, è venuto poi il nostro Salvatore, che con la sua luce ha dissipata la notte degli orrori. Dichiara in ultimo questo Profeta, che il Signore rifiutati avrebbe i sagrifizi, piacendogli più la purità di cuore.

Hæc dicit Dominus: in tribulatione sua mane consurgent ad me: Venite, et revertamur ad Dominum, quia ipse cæpit, et sanabit nos: percutiet, et curabit nos. Vivificabit nos post duos dies: in die tertia suscitabit nos, et vivemus in conspectu ejus. Sciemus, sequemurque, ut cognoscamus Dominum: quasi diluculum præparatus est egressus ejus, et veniet quasi imber nobis temporaneus, et sero-

tinus terræ. Quid faciam tibi Ephraim? Quid faciam tibi Juda? Misericordia vestra quasi nubes matutina, et quasi ros mane pertransiens. Propter hoc dolavi in Prophetis, et occidi eos in verbis oris mei, et judicia tua, quasi lux egredientur. Quia misericordiam volui, et non sacrificium: et scientiam Dei, plusquam holocausta.

Tratto. Domine, audivi auditum tuum, et timui: consideravi opera tua, et expavi.

℣. In medio duorum animalium innotesceris: dum appropinquaverint anni, cognosceris: dum advenerit tempus, ostenderis.

℣. In eo, dum conturbata fuerit anima mea, in ira, misericordiæ memor eris.

℣. Deus a Libano veniet, et Sanctus de monte umbroso, et condenso.

℣. Operuit cælos majestas ejus: et laudis ejus plena est terra.

Dopo il Tratto, il Sacerdote nella parte dell' Epistola dice Oremus.

Il Diacono, Flectamus genua.

Il Suddiacono, Levate.

Il Sacerdote.

Deus, a quo et Judas reatus sui pœnam, et confessionis suæ latro præmium sum-

psit: concede nobis tuæ propitiationis effectum: ut sicut in Passione Jesus Christus Dominus noster diversa utrisque intulit stipendia meritorum, ita nobis, ablato vetustatis errore, resurrectionis suæ gratiam largiatur. Qui tecum vivit etc.

La Lezione, che segue, rammenta il comandamento di Dio al Popolo d' Israele nella sua partenza dall' Egitto, d' immolare un' Agnello, e tingere col sangue di lui le porte delle Case per liberarle dalla strage de' primogeniti che fatta avrebbe l' Angiolo sterminatore nelle Case non segnate con questo sangue. Ognun vede convenire ciò a Cristo Agnello innocentissimo ed al suo sangue, prezzo della nostra anima.

Il Suddiacono in tuono dell' Epistola parimente senza titolo canta la seguente lezione.

In diebus illis: dixit Dominus ad Moysen, et Aaron in terra Ægypti: Mensis iste, vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni. Loquimini ad universum cœtum filiorum Israel, et dicite eis: Decima die mensis hujus tollat unusquisque agnum per familias, et domus

suas. Sin autem minor est numerus, ut sufficere possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum, qui junctus est domui suæ, juxta numerum animarum quæ sufficere possunt ad esum agni. Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus: juxta quem ritum tolletis, et hœdum. Et servabitis eum usque ad quartamdecimam diem mensis hujus. Immolabitque eum universa multitudo filiorum Israel ad vesperam. Et sument de sanguine ejus, ac ponent super utrumque postem, et in superliminaribus domorum, in quibus comedent illum. Et edent carnes nocte illa assas igni, et azymos panes cum lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed tantum assum igni. Caput cum pedibus ejus, et intestinis vorabitis. Nec remanebit quidquam ex eo usque mane. Si quid residuum fuerit, igne comburetis. Sic autem comedetis illum: Renes vestros accingetis: et calceamenta habebitis, tenentes baculos in manibus, et comedetis festinanter: est enim Phase (id est transitus) Domini.

Tratto. Eripe me Domine, ab homine malo: a viro iniquo libera me.

℣. Qui cogitaverunt malitias in corde: tota die constituebant prælia.

℣. Acuerunt linguas suas sicut serpentis: venenum aspidum sub labiis eorum.

℣. Custodi me Domine, de manu peccatoris: et ab hominibus iniquis libera me.

℣. Qui cogitaverunt supplantare gressus meos: absconderunt superbi laqueum mihi.

℣. Et funes extenderunt in laqueum pedibus meis; juxta iter scandalum posuerunt mihi.

℣. Dixi Domino, Deus meus es tu: exaudi Domine, vocem orationis meæ.

℣. Domine Domine, virtus salutis meæ, obumbra caput meum in die belli.

℣. Ne tradas me a desiderio meo peccatori: cogitaverunt adversum me: ne derelinquas me, ne unquam exaltentur.

℣. Caput circuitus eorum: labor labiorum ipsorum operiet eos.

℣. Verumtamen justi confitebuntur nomini tuo: et habitabunt recti cum vultu tuo.

Finito il Tratto si dice la Passione che scritta fu da S. Giovanni, secondo l' ordine de' Tempi, l' ultimo degli Evangelisti. Egli non abbandonò mai il

Maestro, e lo seguì fino alla Croce: e perciò scrisse quanto vide sul Calvario.

Passio Domini nostri Jesu Christi secundum Joannem.

Cap. 8.

In illo tempore: Egressus est Jesus cum discipulis suis trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipse, et discipuli ejus. Sciebat autem et Judas, qui tradebat eum, locum: quia frequenter Jesus convenerat illuc cum discipulis suis. Judas ergo, cum accepisset cohortem, et a Pontificibus, et Pharisæis ministros, venit illuc cum lanternis, et facibus, et armis. Jesus itaque sciens omnia, quæ ventura erant, super eum processit, et dixit eis: ✠ Quem quæritis? *C.* Responderunt ei: *S.* Jesum Nazarenum. *C.* Dicit eis Jesus: ✠ Ego sum. *C.* Stabat autem et Judas, qui tradebat eum, cum ipsis. Ut ergo dixit eis: Ego sum, abierunt retrorsum, et ceciderunt in terram. Iterum ergo interrogavit eos: ✠ Quem quæritis? *C.* Illi autem dixerunt: *S.* Jesum Nazarenum. *C.* Respondit Jesus: ✠ Dixi vobis, quia ego sum: si ergo me quæritis, sinite hos abire. *C.* Ut impleretur sermo, quem dixit: Quia quos dedisti

mihi, non perdidi ex eis quemquam. Simon ergo Petrus habens gladium, eduxit eum, et percussit Pontificis servum: et abscidit auriculam ejus dexteram. Erat autem nomen servo Malchus. Dixit ergo Jesus Petro: ✠ Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum? *C.* Cohors ergo, et tribunus, et ministris Judæorum comprehenderunt Jesum: et ligaverunt et adduxerunt eum ad Annam primum. Erat enim socer Caiphæ, qui erat Pontifex anni illius. Erat autem Caiphas, qui consilium dederat Judæis: Quia expedit unum hominem mori pro populo. Sequebatur autem Jesum Simon Petrus, et alius discipulus. Discipulus autem ille notus erat Pontifici, et introivit cum Jesu in atrium Pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exivit ergo discipulus alius, qui erat notus Pontifici, et dixit ostiariæ, et introduxit Petrum. Dicit ergo Petro ancilla ostiaria: *S.* Numquid et tu ex discipulis es hominis istius? *C.* Dicit ille: *S.* Non sum. *C.* Stabant autem servi, et ministri ad prunas, quia frigus erat, et calefaciebant se: erat autem cum eis et Petrus stans, et calefaciens se. Pontifex

ergo interrogavit Jesum de discipulis suis, et de doctrina ejus. Respondit ei Jesus: ✠ Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui in synagoga, et in templo, quo omnes Judæi conveniunt: et in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas? interroga eos, qui audierunt quid locutus sum ipsis; ecce hi sciunt, quæ dixerim ego. *C.* Hæc autem cum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Jesu, dicens: *S.* Sic respondes Pontifici? *C.* Respondit ei Jesus: ✠ Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: Si autem bene, quid me cædis? *C.* Et misit eum Annas ligatum ad Caipham Pontificem. Erat autem Simon Petrus stans, et calefacens se. Dixerunt ergo ei: *S.* Numquid et tu ex discipulis ejus es? *C.* Negavit ille, et dixit: *S.* Non sum. *C.* Dicit ei unus ex servis Pontificis, cognatus ejus, cujus abscidit Petrus auriculam: *S.* Nonne ego te vidi in horto cum illo? *C.* Iterum ergo negavit Petrus, et statim gallus cantavit. Adducunt ergo Jesum a Caipha in prætorium. Erat autem mane, et ipsi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha. Exivit ergo Pilatus

ad eos foras, et dixit: *S.* Quam accusationem affertis adversus hominem hunc? *C.* Responderunt et dixerunt ei: *S.* Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum. *C.* Dixit ergo eis Pilatus: *S.* Accipite eum vos, et secundum legem vestram judicate eum. *C.* Dixerunt ergo ei Judæi: *S.* Nobis non licet interficere quemquam. *C.* Ut sermo Jesu impleretur, quem dixit, significans, qua morte esset moriturus. Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus, et vocavit Jesum, et dixit ei: *S.* Tu es Rex Judæorum? *C.* Respondit Jesus: ✠ A temetipso hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me? *C* Respondit Pilatus: *S.* Numquid ego Judæus sum? Gens tua, et Pontifices tradiderunt te mihi, quid fecisti? *C.* Respondit Jesus: ✠ Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset Regnum meum, ministri mei utique decertarent, ut non traderer Judæis: nunc autem Regnum meum non est hinc. *C.* Dixit itaque ei Pilatus: *S.* Ergo Rex es tu? *C.* Respondit Jesus. ✠ Tu dicis, quia Rex sum ego. Ego in hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: omnis, qui est ex veritate, au-

dit vocem meam. *C*. Dicit ei Pilatus. *S*. Quid est veritas ? *C*. Et cum hoc dixisset, iterum exivit ad Judæos, et dicit eis. *S*. Ego nullam invenio in eo causam. Est autem consuetudo vobis, ut unum dimittam vobis in Pascha: vultis ergo dimittam vobis Regem Judæorum? *C*. Clamaverunt ergo rursum omnes, dicentes: *S*. Non hunc, sed Barabbam. *C*. Erat autem Barabbas latro. Tunc ergo apprehendit Pilatus Jesum, et flagellavit. Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt Capiti ejus: et veste purpurea circumdederunt eum. Et veniebant ad eum, et dicebant: *S*. Ave Rex Judæorum. *C*. Et dabant ei alapas. Exivit ergo iterum Pilatus foras, et dicit eis: *S*. Ecce, adduco vobis eum foras, ut cognoscatis, quia nullam invenio in eo causam. *C*. Exivit ergo Jesus portans coronam spineam, et purpureum vestimentum. Et dicit eis: *S*. Ecce homo. *C*. Cum ergo vidissent eum Pontifices, et ministri, clamabant, dicentes: *S*. Crucifige, crucifige eum. *C*. Dicit eis Pilatus: *S*. Accipite eum vos, et crucifigite: ego enim non invenio in eo causam. *C*. Responderunt ei Judæi: *S*. Nos Legem habemus, et secundum Le-

gem debet mori, quia Filium Dei se fecit. *C*. Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit. Et ingressus est Prætorium iterum: et dixit ad Jesum: *S*. Unde es tu ? *C*. Jesus autem responsum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus: *S*. Mihi non loqueris ? Nescis, quia potestatem habeo crucifigere te, et potestatem habeo dimittere te ? *C*. Respondit Jesus: ✠ Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea, qui me tradidit tibi, majus peccatum habet. *C*. Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Judæi autem clamabant, dicentes: *S*. Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Omnis enim, qui se Regem facit, contradicit Cæsari. *C*. Pilatus autem, cum audisset hos sermones, adduxit foras Jesum, et sedit pro tribunali, in loco, quia dicitus Lithostrotos, Hebraice autem Gabbatha. Erat autem Parasceve Paschæ, hora quasi sexta, et dicit Judæis: *S*. Ecce Rex vester. *C*. Illi autem clamabant: *S*. Tolle, tolle, crucifige eum. *C*. Dicit eis Pilatus: *S*. Regem vestrum crucifigam ? *C*. Responderunt Pontifices: *S*. Non habemus regem, nisi Cæsarem. *C*. Tunc ergo tradidit eis

illum, ut crucifigeretur. Susceperunt autem Jesum, et eduxerunt. Et bajulans sibi crucem, exivit in eum, qui dicitur Calvariæ, locum, hebraice autem Golgotha; ubi crucifixerunt eum, et cum eo alios duos, hinc, et hinc, medium autem Jesum. Scripsit autem et titulum Pilatus: et posuit super crucem. Erat autem scriptum: Jesus Nazarenus Rex Judæorum. Hunc ergo titulum multi Judeorum legerunt, quia prope civitatem erat locus, ubi crucifixus est Jesus. Et erat scriptum hebraice, græce, et latine Dicebant ergo Pilato Pontifices Judæorum: *S.* Noli scribere, Rex Judæorum; sed quia ipse dixit: Rex sum Judæorum. *C.* Respondit Pilatus. *S.* Quod scripsi, scripsi. *C.* Milites ergo, cum crucifixissent eum, acce-runt vestimenta ejus, (et fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem) et tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad invicem: *S.* Non scindamus eam, sed sortiamur de illa, cujus sit. *C.* Ut Scriptura impleretur, dicens: Partiti sunt vestimenta mea sibi: et in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt. Stabant autem juxta crucem

Jesu Mater ejus, et soror Matris ejus Maria Cleophæ, et Maria Magdalene. Cum vidisset ergo Jesus Matrem, et discipulum stantem, quem diligebat, dicit Matri suæ: ✠ Mulier, ecce filius tuus. *C.* Deinde dicit discipulo: ✠ Ecce mater tua. *C.* Et ex illa hora accepit eam discipulus in suam. Postea sciens Jesus, quia omnia consummata sunt, ut consummaretur Scriptura, dixit: ✠ Sitio. *C.* Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes, obtulerunt ori ejus. Cum ergo accepisset Jesus acetum, dixit. ✠ Consummatum est. *C.* Et inclinato Capite tradidit spiritum. *(Qui s' inginocchia, e si fa breve pausa).* Judæi ergo (quoniam Parasceve erat) ut non remanerent in cruce corpora sabbato, (erat enim magnus dies ille sabbati) rogaverunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura, et tollerentur. Venerunt ergo milites: et primi quidem fregerunt crura, et alterius, qui crucifixus est cum eo. Ad Jesum autem cum venissent, ut viderunt eum jam mortuum non fregerunt ejus crura: sed unus militum lancea latus ejus aperuit, et continuo exivit Sanguis, et Aqua. Et qui vi-

dit, testimonium perhibuit: et verum est testimonium ejus. Et ille scit, quia vera dicit; ut et vos credatis. Facta sunt enim hæc, ut Scriptura impleretur: Os non comminuetis ex eo. Et iterum alia Scriptura dicit: Videbunt, in quem transfixerunt.

Ciò che segue si legge in tuono di Vangelo: si dice Munda cor meum, *ma non si chiede la benedizione, non si portano lumi, nè incenso, ed il Celebrante in fine non bacia il libro.*

Post hæc autem rogavit Pilatum Joseph ab Arimathæa (eo quod esset discipulus Jesu, occultus autem propter metum Judæorum) ut tolleret corpus Jesu, et permisit Pilatus. Venit ergo, et tulit corpus Jesu. Venit autem et Nicodemus, qui venerat ad Jesum nocte primum, ferens mixturam myrrhæ, et aloes, quasi libras centum. Acceperunt ergo Corpus Jesu, et ligaverunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Judæis sepellire. Erat autem in loco, ubi crucifixus est, hortus, et in horto monumentum novum, in quo nondum quis quam positus erat. Ibi ergo propter Parasceven Judæorum, quia juxta erat monumentum, posuerunt Jesum.

L' antico costume della Santa Chiesa di pregare per ogni sorta di persone, fondando le sue preghiere nei meriti di Gesù Cristo, era ben giusto di osservarlo specialmente in questo giorno, in cui Egli morì per tutti gli Uomini. Ad ogni ceto di persone il Sacerdote fa dunque la monizione al Popolo; poi ripetendo Oremus, *il Diacono invita tutti a genuflettere ed il Suddiacono a levarsi; indi si dice l' Orazione. Tale invito si tralascia però nella Orazione per gli Ebrei in detestazione degli strapazzi che da essi ricevette il Signore, ed in particolare degli scherni nel salutarlo qual Re, piegando le ginocchia.*

Il Sacerdote stando dal canto dell' Epistola comincia assolutamente colle mani giunte.

Oremus, dilectissimi nobis, pro Ecclesia sancta Dei: ut eam Deus, et Dominus noster, pacificare, adunare, et custodire dignetur toto orbe terrarum: subjiciens ei principatus, et protestates: detque nobis quietam, et tranquillam vitam degentibus, glorificare Deum Patrem omnipotentem.

Oremus. *Il Diacano dice* Flectamus genua, *ed il Suddiacono risponde* Levate.

L' Orazione si canta in tuono feriale colle mani stese, e così nelle seguenti Orazioni.

Omnipotens sempiterne Deus, qui gloriam tuam omnibus in Christo gentibus revelasti: custodi opera misericor .iæ tuæ; ut Ecclesia tua toto orbe diffusa, stabili fide in confessione tui nominis perseveret. Per eumdem Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum etc. ℟. Amen.

Oremus, et pro beatissimo Papa nostro N. ut Deus et Dominus noster, qui elegit eum in ordine Episcopatus, salvum, atque incolumem custodiat Ecclesiæ suæ sanctæ, ad regendum populum sanctum Dei.

Oremus. Flectamus genua.

℟. Levate.

Omnipotens sempiterne Deus, cujus judicio universa fundantur: respice propitius ad preces nostras, ed electum nobis Antistitem tua pietate conserva; ut Christiana plebs, quæ te gubernatur auctore,

sub tanto Pontifice, credulitatis suæ meritis augeatur. Per Dominum nostrum. ℟. Amen.

Oremus et pro omnibus Episcopis, Præsbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Acolythis, Exorcistis, Lectoribus, Ostiariis, Confessoribus, Virginibus, Viduis, et pro omni populo sancto Dei.

Oremus. Flectamus genua.

℟. Levate.

Omnipotens sempiterne Deus, cujus spiritu totum corpus Ecclesiæ sanctificatur, et regitur: exaudi nos pro universis ordinibus supplicantes: ut gratiæ tuæ munere, ab omnibus tibi gradibus fideliter serviatur. Per Dominum etc. ℟. Amen.

Oremus et pro Christianissimo *(si non est coronatus dicatur* electo*)* Imperatore nostro N. ut Deus, et Dominus noster subditas illi faciat omnes barbaras nationes, ad nostram perpetuam pacem.

Oremus. Flectamus genua.

℟. Levate.

Omnipotens sempiterne Deus, in cujus

manu sunt omnium potestates, et omnium jura regnorum: respice ad Romanum benignus Imperium; ut gentes, quæ in sua feritate confidunt, potentiæ tuæ dextera comprimantur. Per Dominum etc. ℟. Amen.

Oremus et pro Catechumenis nostris, ut Deus, et Dominus noster adaperiat aures præcordiorum ipsorum, januamque misericordiæ: ut per lavacrum regenerationis accepta remissione omnium peccatorum, et ipsi inveniantur in Christo Jesu Domino nostro.

Oremus. Flectamus genua.

℟. Levate.

Omnipotens sempiterne Deus, qui Ecclesiam tuam nova semper prole fœcundas: auge fide, et intellectum Catechumenis nostris; ut renati fonte baptismatis adoptionis tuæ filiis aggregentur. Per Dominum etc. ℟. Amen.

Oremus, dilectissimi nobis, Deum Patrem omnipotentem, ut cunctis mundum purget erroribus: morbos auferat: famem depellat: aperiat carceres; vincula dissol-

vat: peregrinantibus reditum, infirmantibus sanitatem, navigantibus portum salutis indulgeat.

Oremus. Flectamus genua.

℟. Levate.

Omnipotens sempiterne Deus, mœstorum consolatio, laborantium fortitudo; perveniant ad te preces de quacumque tribulatione clamantium; ut omnes sibi in necessitatibus suis misericordiam tuam gaudeant adfuisse. Per Dominum etc.

℟. Amen.

Oremus et pro hæreticis et schismaticis: ut Deus et Dominus noster eruat eos ab erroribus universis, et ad Sanctam matrem Ecclesiam Catholicam, atque Apostolicam revocare dignetur.

Oremus. Flectamus genua.

℟. Levate.

Omnipotens sempiterne Deus, qui salvas omnes, et neminem vis perire: respice ad animas diabolica fraude deceptas: ut omni hæretica pravitate deposita, errantium corda resipiscant: et ad veritatis tuæ redeant unitatem. Per Dominum etc.

℟. Amen.

Oremus et pro perfidis Judæis, ut Deus, et Dominus noster auferat velamen de cordibus eorum: ut et ipsi agnoscant Jesum Christum Dominum nostrum.

Non si risponde Amen.

Omnipotens sempiterne Deus, qui etiam Judaicam perfidiam a tua misericordia non repellis: exaudi preces nostras quas pro illius populi obcæcatione deferimus; ut agnita veritatis tuæ luce, quæ Christus est, a suis tenebris eruantur. Per eumdem Dominum nostrum. ℟. Amen.

Oremus, et pro paganis, ut Deus Omnipotens auferat iniquitatem a cordibus eorum; ut, relictis idolis suis, convertantur ad Deum vivum, et unicum Filium ejus Jesum Christum Deum, et Dominum nostrum.

Oremus. Flectamus genua.

℟. Levate.

Omnipotens sempiterne Deus, qui non mortem peccatorum, sed vitam semper inquiris: suscipe propitius orationem nostram, et libera eos ab idolorum cultura,

et aggrega Ecclesiæ tuæ sanctæ, ad laudem, et gloriam nominis tui. Per Dominum etc. ℟. Amen.

Terminate tutte le orazioni si adora la Croce, ed il Celebrante deposta la pianeta, ed avvicinato al canto dell' Epistola, ivi nella parte posteriore dell' angolo riceve dal Diacono la Croce già preparata nell' Altare, e colla faccia voltata al popolo la scuopre alquanto dalla sommità, cominciando solo l' Antifona: Ecce lignum Crucis, *e da' Ministri viene ajutato a cantare il resto fino al* Venite adoremus. *Mentre il Coro canta* Venite adoremus, *tutti si prostrano, alla riserva del Celebrante, il quale si avanza alla parte anteriore dell' Altare dal medesimo canto dell' Epistola: scuopre il braccio destro della Croce, ed alzando alquanto più della prima volta la voce, comincia:* Ecce lignum Crucis; *e gli altri cantano, ed adorano come sopra.*

Dipoi il Sacerdote viene in mezzo all' Altare, scuopre intieramente la Croce, e con tuono ancora più alto comincia per la terza volta: Ecce lignum Crucis; *e gli altri cantano, ed adorano come sopra.*

℣. Ecce lignum Crucis, in quo Salus Mundi pependit.

Il Coro risponde, Venite adoremus.

Il Sacerdote poi porta solo la Croce davanti all' Altare nel luogo a questo effetto preparato, e genuflesso ivi la posa. Indi essendosi levate le scarpe, procede ad adorare la Croce, facendo tre genuflessioni prima di baciarla. Ciò fatto, ritorna, calza le sue scarpe, e prende la pianeta. Indi i Ministri dell' Altare, e dopo essi il Clero, e tutto il popolo, a due a due vanno ad adorare la Croce, piegando tre volte le ginocchia, come abbiamo già detto.

Nel tempo di questa adorazione si cantano gl' Improperj, e le altre cose, che seguono, tutte, o in parte, secondo che molti, o pochi saranno gli adoratori, in questa maniera.

Due Cantori in mezzo del Coro cantano il ℣. Populе meus, *sino ad* Agios, o Theos.

℣. Popule meus, quid feci tibi? aut in quo contristavi te? responde mihi.

℣. Quia eduxi te de terra Ægypti: parasti crucem Salvatori tuo.

Un Coro canta. Agios, o Theos.

L'altro Coro risponde. Sanctus Deus.

Primo Coro. Agios ischyros.

Secondo Coro. Sanctus fortis.

Primo Coro. Agios athanatos eleison imas.

Secondo Coro. Sanctus immortalis miserere nobis.

Dipoi due del secondo Coro cantano.

℣. Quia eduxi te per desertum quadraginta annis: et manna cibavi te, et introduxi te in terram satis bonam; parasti crucem Salvatori tuo.

Il Coro risponde alternativamente. Agios, o Theos, etc. Sanctus Deus, etc, *così però, che il primo Coro sempre ripete*, Agios.

Dipoi due del primo Coro cantano.

℣. Quid ultra debui facere tibi, et non feci? Ego quidem plantavi te vineam meam speciosissimam: et tu facta es mihi nimis amara: aceto namque sitim meam potasti: et lancea perforasti latus Salvatori tuo.

Parimente il Coro alternativamente risponde, Agios o Theos, Sanctus Deus, etc.

I versi del seguente improperio da due Cantori alternativamente si canta-

no: ripetendo nello stesso tempo l' uno, e l' altro Coro dopo qualunque verso. Popule meus: *sino al* Quia eduxi te de terra Ægypti.

Due del secondo Coro cantano.

℣. Ego propter te flagellavi Ægyptum cum primogenitis suis: et tu me flagellatum tradidisti.

Il Coro ripete: ℣. Popule meus, quid feci tibi? aut in quo contristavi te? responde mihi.

Due del primo Coro.

℣. Ego eduxi te de Ægypto, demerso Pharaone in Mare rubrum: et tu me tradisti principibus sacerdotum.

Coro. Popule meus.

Due del secondo Coro.

℣. Ego ante te aperui mare: et tu aperuisti lancea latus meum.

Coro. Popule meus.

Due del primo Coro.

℣. Ego ante te præivi in columna nubis: et tu me duxisti ad prætorium Pilati.

Coro. Popule meus.

Due del secondo Coro.

℣. Ego te pavi manna per desertum: et tu me cæcedisti alapis, et flagellis.

Coro. Popule meus.

Due del primo Coro.

℣. Ego te potavi aqua salutis de petra: et tu me potasti felle, et aceto.

Coro. Popule meus.

Due del secondo Coro.

℣. Ego propter te Chananeorum reges percussi: et tu percussisti arundine caput meum.

Coro. Popule meus.

Due del primo Coro.

℣. Ego dedi tibi sceptrum regale: et tu dedisti capiti meo spineam coronam.

Coro. Popule meus.

Due del secondo Coro.

℣. Ego te exaltavi magna virtute: et tu me suspendisti in patibulo crucis.

Coro. Popule meus.

Dipoi si canta unitamente l'Antifona.

Crucem tuam adoramus, Domine: et sanctam resurrectionem tuam laudamus, et glorificamus; ecce enim propter lignum venit gaudium in universo mundo.

Salmo 66. Deus misereatur nostri, et benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos, et misereatur nostri.

E si ripete l'Antifona. Crucem tuam adoramus, Domine.

Dopo si canta ℣. Crux fidelis *coll'In-*

no Pange lingua gloriosi. *E dopo ciascun verso si ripete:* Crux fidelis, *ovvero* Dulce lignum, *come qui sotto*.

Crux fidelis, inter omnes arbor una nobilis: nulla silva talem profert, fronde, flore, germine.

Dulce lignum, dulces clavos, dulce pondus sustinet.

Inno. Pange lingua gloriosi lauream certaminis, et super Crucis trophæo dic triumphum nobilem, qualiter Redemptor orbis immolatus vicerit.

Si ripete. Crux fidelis etc.

℣. De parentis protoplasti fraude Factor condolens, quando pomi noxialis in necem morsu ruit: ipse lignum tunc notavit, damna ligni ut solveret.

Si ripete. Dulce lignum etc.

℣. Hoc opus nostræ salutis ordo depoposcerat, multiformis proditoris ars ut artem falleret, et medelam ferret inde, hostis unde læserat.

Si ripete. Crux fidelis etc.

℣. Quando venit ergo sacri plenitudo temporis, missus est ab arce Patris, natus orbis Conditor, atque ventre virginali carne amictus prodiit.

Si ripete. Dulce lignum etc.

℣. Vagit infans inter arcta conditus præsepia: membra pannis involuta Virgo Mater alligat: et Dei manus, pedesque stricta cingit fascia.

Si ripete. Crux fidelis etc.

℣. Lustra sex, qui jam peregit, tempus implens corporis, sponte libera Redemptor passioni deditus, Agnus in Crucis levatur immolandus stipite.

Si ripete. Dulce lignum etc.

℣. Felle potus ecce languet: spina clavi lancea, mite corpus perforarunt; unda manat, et cruor: terra, pontus, astra, mundus, quo lavantur flumine.

Si ripete. Crux fidelis etc.

℣. Flecte ramos arbor alta, tensa laxa viscera, et rigor lentescat ille, quem dedit nativitas: et superni membra Regis tende miti stipite.

Si ripete. Dulce lignum etc.

℣. Sola digna tu fuisti ferre mundi victimam; atque portum præparare arca mundo naufrago, quam sacer cruor perunsit fusus Agni corpore.

Si ripete. Crux fidelis etc.

℣. Sempiterna sit beatæ Trinitati gloria, æqua Patri, Filioque, par decus Paraclito, unius, trinique nomen laudet universitas. Amen.

